

Homonacionalisme en dades:

Comparant valors homonacionalistes a Europa.

Homonationalism in numbers:

Comparing homonationalist values across Europe.

Resum: Entrat el segle XXI, sobretot en el context europeu, el reconeixement i l'interès per les dissidències sexuals ha estat creixent. La lluita dels drets civils com la descolonització han posat el racisme a l'agenda. Al mateix temps reviu la inquietud per l'estudi dels nacionalismes, que en un context de pressions per sota i dalt es redefeixen. És precisament en aquest moment que tant a l'acadèmia com als moviments socials es parla d'homonacionalisme, denominador comú d'una tolerància normativa cap a persones LGBTI que va de la mà de racisme i nacionalisme a un món neoliberal i global. Aquest treball compara de manera quantitativa els estats-nacions europeus tocant a l'homonacionalisme utilitzant dades recollides en la *European Value Survey (2008-2010)*. Es comprova a través d'una triangulació de tècniques fins a quin punt l'homonacionalisme discursiu també es dona en les opinions de la gent comparant entre països europeus. Per això es recorre a la correlació, taules de contingència i una anàlisi de clúster. Els resultats indiquen que l'homonacionalisme no queda reflectit en els valors dels europeus, sinó més bé el contrari: la persona que es mostra més tolerant davant de l'homosexualitat, tendeix a ser menys racista i nacionalista. Tot i així sí que hi ha un grup molt residual d'homonacionalistes als estats de l'oest d'Europa. Pel que fa a la varietat de valors pel que fa a l'homonacionalisme es detecten dos grups d'estats: un est menys tolerant i un oest més tolerant.

Paraules clau: homonacionalisme, nacionalisme, LGBTI, teoria queer, feminisme, postcolonialisme, racisme, homosexualitat

Abstract: Entering in the twenty-first century recognition and interest in sexual dissidence has been growing, especially in the European context. The civil rights movement and decolonialization put racism on the agenda. In the context of pressure on nations – from above and below – research on a renewed nationalism is getting its comeback. It is precisely at this time that the academy and social movements are discussing homonationalism as the combination of tolerance towards LGBTI people, racism and nationalism in a neoliberal global world. This study compares quantitatively European nation-states on homonationalist values using data collected through the European Value Study (2008-2010). It aims to measure homonationalism through the triangulation of analysis techniques, applying correlations, bivariate tables and a cluster. The results indicate that homonationalism is not at all reflected in the values of all Europeans. Rather this opposite is the case: the person who is more tolerant concerning homosexuality tends to be less racist and nationalist. Nevertheless data indicates small groups of people in western European countries who combine tolerance to LGB people, racism and nationalism and consequently must be qualified as homonationalists. Further there can be traced two groups differentiating European states concerning also homonationalism.

Keywords: homonationalism, nationalism, LGBTI, Queer Theory, feminism, postcolonialism, racism, homosexuality

Índex

I.- INTRODUCCIÓ	3
II.- MARC TEÒRIC.....	6
2.1 Homo... què?	6
2.2 Desenredar i aterrar l'homonacionalisme: on estan els països i com són els perfils?	7
2.3 L'abast del concepte homonacionalisme	9
2.4 Desafiar el marc post.....	10
III.- METODOLOGIA	13
3.1 Metodologies feministes	13
3.2 Per una aproximació comparativa i quantitativa	14
3.3 Objectius i hipòtesis.....	15
3.4 Construcció de l'objecte de l'estudi i del marc teòric	18
3.5 Tria de la base de dades i de les variables d'anàlisi	18
3.6 Tractament de dades i tècniques d'anàlisi.....	20
3.6.1 Correlacions	21
3.6.2 Taules de contingència	21
3.6.3 Anàlisi multivariant: clúster	21
3.7 Presentació, divulgació i impacte	22
3.8 Síntesi: Limitacions i fortaleces.....	23
IV.- DISCUSSIÓ D'ANÀLISI: DESGRANANT L'HOMONACIONALISME	24
4.1 Tolerància LGB a Europa.....	24
4.2 Racisme a Europa	26
4.3 Nacionalisme a Europa	28
4.4 Homonacionalisme: tolerància LGB, racisme i nacionalisme	30
4.5 El segment homonacionalista.....	31
4.6 L'agrupació dels Estats europeus	34
V. RESULTATS: HOMONACIONALISME A EUROPA	35
5.1 L'homonacionalisme es manifesta en els valors dels Europeus?	35
5.2 L'homonacionalisme es manifesta d'una manera variada arreu d'Europa?	36
5.3 La incidència de ser autòcton, ser home, viure a una metròpolis, autoubicar-se com a de dretes i tenir menys que 65 anys varia arreu d'Europa?	37
5.4 Es pot dibuixar un centre homonacionalista a l'oest d'Europa?	40
VI.- CONCLUSIONS.....	42
BIBLIOGRAFIA	47
ANNEX I	51
ANNEX II	54
ANNEX III	58
ANNEX IV	65
ANNEX V	72

I.- INTRODUCCIÓ

Al maig 2017 Marine Le Pen supera els 20 percent en la primera volta de les eleccions presidencials franceses. La candidata de l'extrema dreta aconsegueix aquest resultat amb la seva mà dreta, Florian Philippot. Philippot viu la seva homosexualitat obertament sense que entri en conflicte amb la seva ideologia nacionalista i racista. És més, per a la nova dreta europea la pressuposada tolerància cap a les persones lesbianes, gais i bisexuals (LGB) es converteix en un pilar identitari d'una Europa il·lustrada amenaçada per una imaginada expansió musulmana. El primer que va establir aquest lligam entre tolerància LGB, racisme i nacionalismes de dretes a l'escenari de la política institucional va ser el neerlandès Pim Fortuyn als principis dels anys 2000. Però aquesta aliança entre nació i alliberament sexual no és dóna només en el marc de la nova dreta.

És Jasbir K. Puar qui estableix al 2007 el concepte homonacionalisme a l'àmbit acadèmic: suposa un gir en el qual l'homosexualitat deixa de ser objecte de repressió per part de nació i estat. En canvi, la tolerància LGB es converteix en l'expressió més clara de la nació pertanyent a un occident obert i liberal. La nació abraça l'alliberament sexual per tancar files a dins i marcar diferència cap a fora: la tolerància LGB és una de les peces clau per establir el binomi occident-orient, *gay-friendly*-homòfob i per tant un vehicle del racisme anti-musulmà especialment útil en la guerra del terror.

Però l'homonacionalisme va més enllà de dretes i esquerres. També es refereix als propis moviments socials per l'alliberament sexual i de gènere. En aquest cas denuncia per una banda un pseudo-universalisme que imposa el relat d'una norma homosexual consistint en biografies autòctones blanques, europees o nordamericans; per l'altra un racisme específic que es dóna dins de la cultura LGB: l'exclusió i el menyspreu d'identitats no blanques. A més a més qüestiona les aliances estratègiques (o d'afinitat) que busca una per dels moviments LGB amb l'Estat, per aconseguir per exemple el matrimoni igualitari. Pensem en Irlanda o França pels casos europeus més recents.

Aquest Estat, però, no és només objecte de pressions homonacionalistes sinó que actua ell mateix d'una manera homonacionalista. Ho fa, com s'ha explicat abans per cohesionar internament i per diferenciar-se de l'altre bàrbar blanquejant així la seva imatge. És d'aquí que s'utilitza la noció de *pinkwashing*. Un exemple destacat és l'acollida de refugiats LGB per la seva sexualitat o la prova d'integració a Alemanya que inclou *items* que mesuren la tolerància LGB. També hi entren les campanyes que fan veure que l'altre té menys tolerància LGB: això es pot traduir en els missatges dels llibres de texts escolars o altres polítiques informatives que divulguen la imatge d'un altre que s'ha de civilitzar.

En tota aquesta discussió la població general és l'elefant a l'habitació. De vegades se l'entén com a receptor de vegades com emissor de l'homonacionalisme; en alguns casos se la veu

com a simple estatista. Aquest treball en canvi posa les opinions agregades de les persones – és a dir de la població – al centre: contrasta la prevalença de valors homonacionalistes – això és la coincidència de tolerància LGB, racisme i nacionalisme – de les persones arreu d'Europa i compara els països europeus i els seus habitants en relació a valors homonacionalistes.

Per què urgeix una anàlisi dels valors homonacionalistes de la població? Com que s'ha mostrat abans el tema està per totes bandes: pot constituir un nou terreny per la dreta europea populista i així sotsagnar la façana crítica i progressista dels moviments per l'alliberament sexual. Per l'altra banda pot ser un altre mecanisme biopolític de control de la població i racisme estatal en un desordre global. L'interès per saber fins a quin punt la població europea (ja) està penetrada per valors homonacionalistes té com a motivació l'interès científic en analitzar el canvi de valors. Però com a motivació d'aquest treball també figura una profunda preocupació des de l'activisme crític i progressista per l'alliberament sexual i de gènere: hem sigut capaços de transmetre el nostre missatge o fins a quin punt cal reajustar el discurs, perquè no es donen malversions. I finalment: es pot considerar aquelles persones amb tolerància LGB aliats o s'han de considerar unes persones instrumentalitzades pel racisme i el nacionalisme estatal? Els valors de les persones a Europa representen un aspecte important per valorar l'avançament de l'homonacionalisme. Aquests són els motius per la primera aproximació quantitativa a l'homonacionalisme estudiant els valors de poblacions enteres a Europa.

Els objectius de l'estudi són una revisió bibliogràfica profunda que permeti mesurar valors homonacionalistes. Un cop mesurat vol poder dir si hi ha homonacionalisme a Europa o no, quins són els perfils més homonacionalistes i a quins països dominen valors homonacionalistes.

Per a dur-ho a terme s'estructurarà aquest treball en tres parts. Primer del tot s'elaborarà el marc teòric. Es revisaran les arrels de l'homonacionalisme, les seves principals característiques, s'exposarà quins consensos i dissens es donen en la discussió acadèmica: el cor de l'homonacionalisme és la interacció entre tolerància LGB, racisme i nacionalisme. Quan a consensos i dissensos destaquen el caràcter normatiu de la teoria – i per tant la discussió de si l'homonacionalisme està descrit com quelcom bo o dolent. També s'aclarirà detingudament quins són els impulsors clau de l'homonacionalisme i què se'n diu de la població en el seu conjunt a la discussió teòrica. Es vol posar èmfasi en la innovació teòrica, incorporant més visions sobre el nacionalisme.

Al segon apartat, la metodologia, es desenvoluparan operabilitzadors per la mesura de l'homonacionalisme, per poder contrastar i comparar la prevalença de valors homonacionalistes a Europa treballant amb dades ja existents. També s'explicitarà tant l'aposta epistemològica feminista, com el procediment del treball. En aquest sentit, – una combinació poc habitual entre el coneixement situat, autosituament davant l'objecte d'estudi, i elements clàssics de l'empirisme feminista, com l'ús de metodologies quantitatives. Per això, suposa una aportació metodològica, ja que pràcticament mai no se n'ha fet cap estudi quantitatiu sobre homonacionalisme. Això és una aspiració a contribuir al pluralisme metodològic introduint tècniques quantitatives a un camp qualitatiu.

La tercera part constitueix en anàlisi i resultats. Per l'obtenció resultats es basarà en tres tècniques d'anàlisi: per veure si la població general és homonacionalista i qui ho és més es recorre a la correlació; per mesurar el percentatge homonacionalista es crea una tipologia a través de taules de contingència; i per determinar proximitats i distàncies s'utilitza un clúster. Així es pot comprovar des de varis punts de vista si el que sosté el concepte està reflectit en els valors de la gent. Als resultats s'exposen els resultats de l'anàlisi que representen una confirmació condicionada de les hipòtesis: l'homonacionalisme es dona en alguns casos d'una manera residual, però en cap cas es presenta d'una manera general, ni a tot Europa.

Les conclusions destaquen la importància dels resultats tant per la discussió acadèmica com per a les conseqüències per a les persones – siguin LGB, racialitzades, organitzades i/o europees només. Finalment s'indiquen limitacions i possibles línies de recerca futura, com a per exemple mesures quantitatives de l'homonacionalisme a les capitals LGB d'Europa o estudis quantitatius del femonacionalisme.

II.- MARC TEÒRIC

La teòrica Jasbir K. Puar estableix el terme homonacionalisme a l'àmbit acadèmic amb la publicació del llibre *Terrorist Assemblages – Homonationalism in Queer times* el 2007 traçant interseccions entre tolerància normativa cap a persones LGBTI, racisme i nacionalisme (Puar, 2007). El gir dels estats nacions de l'exclusió cap a la inclusió d'agendes LGBTI (Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Puar, 2007) ocorre en un context de guerra contra el terror i neoliberalisme mobilitzant racisme (Puar, 2007). Des de l'aparència recent del concepte, l'homonacionalisme s'ha anat discutint a l'àmbit acadèmic com es pot veure a la breu revisió bibliomètrica a la metodologia. En aquest apartat però es limita a relacionar aquelles aportacions que poden ajudar a fer la comparació quantitativa d'homonacionalismes arreu d'Europa. Els objectius d'aquest marc teòric són per tant primer, trobar arrels teòrics i elements principals de l'homonacionalisme identificant consensos i dissensos en el debat acadèmic i extreure del debat aquelles aportacions que s'han fet sobre l'homonacionalisme a Europa i/o que poden ajudar per analitzar d'una manera quantitativa l'homonacionalisme a Europa.

2.1 Homo... què?

L'homonacionalisme tal i com el tractarà en aquest treball recau sobre tres potes que són una certa tolerància LGBTI, racisme i nacionalisme. S'anirà desenvolupant pas per pas, com s'articula aquest solapament.

El pilar central de l'homonacionalisme és una tolerància normativa que per una banda es desplega sobre persones LGBTI i per l'altre ve d'elles mateixes (Puar, 2007; Bracke 2012; Fischer, 2016; Jivraj & de Jong, 2011; Hubbard & Wilkinson, 2015; Nebeling & Myong, 2015; Kahlina, 2015). Això posa de relleu la idea focaultiana que el poder no és exclusivament destructiu i negatiu, sinó sobretot positiu i creatiu (Focault, 1996); d'alguna manera genera estils i formes de vida per controlar-les. En el marc de les teories (post-)feministes és Lisa Duggan qui conjuga el biopoder foucaultia en clau *queer theory* com "*a politics that does not contest dominant heteronormative assumptions and institutions, but upholds and sustains them, while promising the possibility of a demobilized gay constituency and a privatized, depoliticized gay culture anchored in domesticity and consumption*" (Duggan, 2003, p. 50). Aquesta homonormativitat s'expressa també en l'estandardització familiar (Crosby et al., 2012) – pensem en el matrimoni igualitari –, en el relat únic i obligatori de la sortida de l'armari (Jivraj & de Jong, 2011), la imatge del gai empresari de classe mitjana alta vivint a la metròpolis (Hubbard & Wilkinson, 2015; El Tayeb, 2012) i pot tenir la categoria germana en una transnormativitat (Missé & Coll Planas, 2010). Si es dissenyés un qüestionari les preguntes per detectar aquesta homonormativitat o determinada tolerància LGBTI serien: Creus que gais i lesbianes han de tenir criatures? Creus que gais i lesbianes han de viure monògamament en parella i casar-se com fa la gent heterosexual? Creus que les persones trans* han de passar el psiquiatra, hormonar-se i fer-se un canvi de sexe?

Un segon element important és el racisme. Un altre cop s'identifica el punt de partida en Foucault segons el qual l'estat utilitza el biopoder per millorar la utilitat de la població, cosa que desembocarà inevitablement en el racisme (Foucault, 1996): segons Puar (2007) algunes identitats LGBTI s'inclouen dins de la població que es vol mantenir viva i productiva i que per tant s'ha d'optimitzar. Per aquella part de la població que no s'inclou cobra importància Edward Wadie Said i la seva teorització postcolonialista sobre l'orient com a construcció de l'altre a Europa i Estats Units (2005). En plena guerra contra el terror la nació ha de tancar files i ho fa a través d'homonormativitat i racisme: incloent-hi uns i desmarcant-se d'un altre monstruós (Puar, 2007; Bracke, 2012; Çetin, 2016; Sadurní-Bacells & Tarrés Pujol, 2015; Bacchetta & Haritaworn, 2011). Això és la inclusió de certes identitats LGBTI a costa de l'exclusió de musulmans i àrabs estructuralment homòfobs o com ho diu Jasbir K. Puar: *"the sexual other is white and the racial other is straight"* (Puar, 2007, p. 32). Si es volgués mesurar la dimensió racista de l'homonacionalisme preguntéssim: creus que els àrabs (o musulmans) són més homòfobs? Se'ls hi hauria de fer cursos específics en tolerància LGBTI a la població musulmana (o àrab)? O, creus que refugiats musulmans (o àrabs) han de passar un examen en tolerància LGBTI per ser acollits?

La tercera pota és el nacionalisme. Un altre cop hi ha Foucault (1996) darrere de la idea de vincular racisme i nació. Però hi ha tot un canon de literatura sobre ciutadania sexual (Kahlina, 2015; Ammaturo, 2015) i nacionalisme sexual (Kulpa, 2014; Szulc, 2015) que està menys present en la publicació inicial de Puar (2007) i guanya protagonisme en la discussió posterior a les revistes. La diferència està bàsicament en un arrelament de teories més modernes sobre la nació i altres més postmodernes sobre poder i estat-nació. Coincideixen però sobre el fet que per motius diversos avui en dia la nació abraça certs subjectes LGBTI i viceversa. Aquesta relació és depenent del context estratègic-instrumental o d'afinitat de valors. Si es fa l'exercici de formular preguntes pel tercer element clau – el nacionalisme – es preguntaria: és gràcies a la cultura oberta al nostre país que ha hagut un alliberament LGBTI? O fins i tot, creus que l'homosexualitat està justificada perquè hi ha una pertinença a la nostra ètnia o raça? Creus que gais i lesbianes poden aportar a la defensa militar del nostre país?

2.2 Desenredar i aterrar l'homonacionalisme: on estan els països i com són els perfils?

Un cop aclarit els tres elements principals que en el seu conjunt formen l'homonacionalisme cal aprofundir una mica més. Es veu que tant el qui i perquè de l'homonacionalisme no queden del tot clar. Es pot subsumir l'homo- (Puar, 2007), trans- (Fischer, 2016) i femonacionalisme (Farris, 2011; Çetin, 2016) sota el terme paraigua de nacionalisme sexual (Kulpa, 2014; Szulc, 2015) i ciutadania sexual (Kahlina, 2015; Ammaturo, 2015). Mentre Puar (2007, 2013) dóna exemples variats i fins a cert punt enrevessats sobre si és una ideologia

que ve de la gent, d'alguna gent o des de l'estat, es veu que a les discussions acadèmiques sí s'elaboren categories varies. Bacchetta & Haritaworn (2011) identifiquen l'estat i els subjectes com a dos impulsors d'una doble lògica: sembla que per una banda el concepte acull una lògica *top-down*, segons la qual l'estat és impulsor de l'homonacionalisme, i per l'altra banda identifiquen també els subjectes com a perpetuadors de l'homonacionalisme i per tant recullen també una vessant *bottom-up*. Aquesta divisió també és força característica dels debats sobre nacionalisme (Caminal, 2008). Com que es farà un estudi comparatiu de valors individuals a països diferents, m'interessa, almenys d'entrada, més la vessant centrada en els subjectes. La dimensió dels estats pot cobrar importància alhora d'explicar diferències.

Pel que fa a la direcció *top-down* hi ha qui argumenta que els estats apliquen determinats drets LGBTI per normativitzar i, a més a més, per celebrar-se com a estat-nacions *gay-friendly* davant d'un altre d'homòfob (Puar, 2007; Sadurní Bacell & Tarrés Pujol, 2015; Ammaturo, 2015). Aquest últim argument rep connotacions existencials a una Europa on països que sol·liciten esdevenir membres de la Unió Europea han de establir un clima i una legislació tolerant cap a persones LGBTI (Kahlina, 2014; Szulc, 2016; Kulpa, 2014).

Robert Kulpa (2014) identifica un breix geotemporal que divideix Europa: l'oest relata la seva història com a progrés i preveu una atenció i incorporació parcial de l'est que està dibuixat com a permanentment post-comunista, en transició i homòfob. Els articles tracten explícitament de Polònia, Turquia, Croàcia i Sèrbia (Szulc, 2014; Szulc, 2016; Kulpa, 2014) com a països de la perifèria europea. També hi esmenten Rússia (Kulpa, 2014). Aquest països formen com un objecte dels països de l'oest (Kulpa, 2014) tot i que el mateix Kulpa (2014) adverteix que el model homonacionalista no s'adapta als països de l'est, ja que el nacionalisme gai aquí seria distorsionador i no pas normatiu.

Com a centre de l'homonacionalisme hi ha producció científica sobre Noruega, analitzant llibres de texts (Røthing & Svendsen, 2011); Holanda està caracteritzat com el prototipus de l'homonacionalisme (Bracke, 2012; Jivraj & de Jong, 2011) i la situació a Gran Bretanya està analitzada en el cas de la Londres olímpica (Hubbard & Wilkinson, 2015). També es fa referència a Alemanya i França com a països homonacionalistes (Bacchetta & Haritaworn, 2011). Tot aquests països representen l'Europa configurada com si fos sota setge (Colpani & Habed, 2011).

Per la banda dels subjectes hi ha qui destaca el paper dels moviments d'alliberament LGBTI (Bacchetta & Haritaworn, 2011; Zanghellini, 2012; Fischer, 2016; Jivraj & de Jong, 2011; Kulpa, 2014; Szulc, 2016) que fan, com s'ha vist abans un ús estratègic del nacionalisme. Bracke (2011) també esmenta l'extrema dreta, que fa servir el discurs homonacionalista per carregar contra allò que Said (2005) denomina orient. Dit això no està de menys dir que tota

la població pot ser potencialment homonacionalista; pensem només en les campanyes pel matrimoni igualitari a EEUU que gaudien del suport del gruix de la població.

Pel que fa als perfils cal esmentar primer, que Puar (2007) es resisteix a acceptar variables sociodemogràfiques, polítiques i culturals fixes. Les veu com una eina biopolítica (Foucault, 1996) i aposta per allò que denomina gir afectiu, que es pot situar en una tradició deleuziana: no hi ha categories fixes i tot flueix (Larrauri & Max, 2000) – també les identitats i adscripcions varies. Tot i així, ella també detecta, com moltes altres investigadores, denominadors comuns d'allò que seria el subjecte homonacionalista. Sembla haver-hi consens en els punts següents: estar a una metròpolis (Puar, 2007; Hubbard & Wilkinson, 2015) en termes de la creative city (Florida, 2002), ser blanc (Puar, 2007; Çetin, 2016; Muñoz, 1996), estar dins de la tradició judeocristiana (Çetin, 2016). Pel que fa a la classe hi ha qui argumenta que més l'homonacionalisme està associat a classes mitjanes altes (Muñoz, 1997; Hubbard & Wilkinson, 2015) amb ideologia de dretes o neoliberal (Muñoz, 1997; Puar, 2007; Crosby et al., 2012; Bacchetta & Haritaworn, 2011). Definitivament hi hauria d'haver més homonacionalisme entre subjectes homonormatius, però aquestes no inclouen totes les persones LGBTI. També es proposa incloure la variable edat, perquè s'espera trobar reflectit el gir històric de "quan" la nació deixa de ser homòfoba: cohorts més grans haurien de ser menys homonacionalistes que cohorts més joves. Finalment una teoria que s'ha elaborat dins del marc feminista no pot prescindir de la variable gènere – tingui o no impacte – ja que la teoria feminista s'ha deixat la pell en mostrar que el gènere és un dels elements estructuradors de les societats modernes.

2.3 L'abast del concepte homonacionalisme

L'homonacionalisme apareix a l'escenari acadèmic com un concepte explicatiu i normatiu. Així Puar (2007) insinua que una certa tolerància LGBTI està explicada per un nacionalisme dins d'un marc orientalista (Said, 2005), que busca construir una *"división geopolítica entre civilización gay-friendly y barbarie (homòfoba), especialmente musulmana"* (Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015, p. 1811). Per la part normativa Puar (2007) deixa clar que per ella l'homonacionalisme està molt vinculat al racisme i per tant s'hi ha d'oposar. Sovint el seu llibre es llegeix com una denúncia, no només de la dreta neoconservadora i neoliberal, sinó també dels propis moviments LGBTI (ídem). En la mateixa direcció argumenta la majoria dels autors i autores que s'han revisat (Røthing & Svendsen, 2011; Jivraj & de Jong, 2011; Bacchetta & Haritaworn, 2011; Haritaworn, 2012; Bracke, 2012; Cosby et al., 2012; Kulpa, 2014; Hubbard & Wilkinson, 2015; Nebeling Petersen & Myong, 2015; Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015; Ammaturo, 2015; Çetin, 2016).

Però el 2012 apareix una dura crítica al concepte de l'homonacionalisme que qüestiona tant el seu caràcter normatiu com explicatiu (Zanghellini, 2012): per una banda es critica la desacreditació innecessària d'activisme i drets LGBTI; per l'altra banda es qüestionen les

relacions causals intuïdes com a “*paranoid structuralism*” (ídem, p. 363). Aquest estudi entén una sèrie d'articles com una reacció a aquesta aportació: existeix primer la idea de que el condol per la mort del president ultraconservador Kaszynski, per part de persones LGBTI poloneses, implica un moviment *bottom-up* que subverteix idees heteronormatives de la nació (Kulpa, 2014). També hi ha les renúncies a (i/o incorporacions parcials de) la nació de webs LGBTI a Turquia i Polònia (Szulc, 2014; Szulp, 2016); i finalment cal esmentar com en una anàlisi comparativa de Sèrbia i Croàcia fins i tot la voluntat d'aparença tolerant davant de les institucions europees pot ser considerada positiva i negativa (Kahlina, 2015). Hi ha doncs una lectura alternativa de la relació entre estat i drets LGBTI (Kulpa, 2014) a la causalitat que proposava Puar (2007) en el seu llibre.

Més interessant encara és un article que publica Puar (2013) el 2013 quan accepta bona part de la crítica de Zanghellini (2012): proposa l'homonacionalisme com a categoria analítica per entendre i historitzar com i perquè l'estatus de *gay friendly* ha esdevingut desitjable pels estats-nacions (Puar, 2013) i admet que “*like modernity, homonationalism can be resisted and re-signified, but not opted out of: we are all conditioned by it*” (Puar, 2013, p. 336) puntualitzant també que “*instead of thinking of homonationalism as an accusation, an identity, a bad politics, I have been thinking about it as an analytic to apprehend State formation and a structure of modernity*” (íbidem, p. 337).

2.4 Desafiar el marc post

El concepte homonacionalisme tal i com el proposa Puar (2007; 2013) es desenvolupa en un marc postmodern. Això té implicacions tant a nivell teòric com a nivell metodològic. Com que hi haurà una reflexió sobre les implicacions metodològiques a la metodologia, aquí es mostraran les implicacions teòriques.

En el sentit més teòric ja s'ha mostrat que tot i que Puar es resisteix, com a bona postestructuralista, a distingir entre estructura i subjecte, hi ha aportacions teòriques que fan aquest pas on hi destaca sobretot Bacchetta & Haritaworn (2011). Encara que elles no ho expliciten, s'hi veu una primera incorporació de plantejaments de la teoria dual (Habermas, 1981; Flecha, Gómez & Puigvert, 2003; Schwandt, 2010) que s'ha de fer explícita. Aquesta incorporació també ajuda a incorporar variables sociodemogràfiques – encara que s'ha de reconèixer que en bona mesura poden ser flotants.

I finalment, es proposa respectar més les teories modernes sobre la nació, que tenen molt poc relleu dins de tota la producció científica sobre l'homonacionalisme, fins al punt que s'hauria de preguntar per què no es parla d'homoracisme. Abans ja s'ha esmentat que es suposa que l'enfocament de la nació de Puar (2007) s'explica sobretot per la lectura de Foucault (1996). En la discussió acadèmica un cop llançat el llibre *Terrorist Assemblages – Homonationalism in queer times* les teories modernes es tracten poc, i sovint en segon pla: així el *banal nationalism* de Billig està al centre de dos articles del mateix autor, que a més a més qüestionen l'homonacionalisme com a categoria explicativa i normativa (Szulc, 2014;

Szulc, 2016); hi ha quatre articles que treballen amb el concepte de les comunitats imaginades d'Andersen o almenys l'esmenten (Røthing & Svendsen, 2011; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Szulc, 2016). A l'última aportació de Szulc (2016) també s'hi troba Gellner. En quasi la totalitat dels casos que es mobilitza teoria moderna sobre la nació, també comporta una posada en qüestió del concepte homonacionalisme – excepte Røthing & Svendsen (2011) que també són les úniques dones. La no-presència de la teoria moderna sobre la nació ve segurament també del llegat postcolonial, feminista i anti-racista d'aquelles persones que treballen l'homonacionalisme: cal recordar que gairebé la totalitat de la producció teòrica moderna sobre la nació és feta per homes blancs europeus o nord-americans. Tot i així s'ha de reconèixer que tampoc no hi ha gaire presència de les teories modernes que es forgen des de la dissidència feminista sobre estat i nació. S'esmenten fent referència a ciutadania sexual (Kahlina, 2015; Ammaturo, 2015) i nacionalisme sexual (Kulpa, 2014; Szulc, 2015).

Reconeixent els arguments en contra de la teoria moderna sobre la nació, es té la creença que hi ha aspectes d'aquestes teories que poden enriquir el concepte homonacionalisme. Si es vol desenvolupar el concepte homonacionalisme cap a una eina descriptiva i analítica s'ha de reconèixer que el nacionalisme no es pot reduir a un racisme d'estat només.

Els dos discursos nacionalistes que es tracen a la literatura són per una banda una versió més cultural o constructivista de nació i per l'altra banda una versió que argumenta a través de l'arrelament i la preexistència de diferències (Caminal, 2008). Mentre que al primer tipus regeixen flexibilitat i consens, el segon tipus de nacionalisme està caracteritzat per arrelament i rigidesa. En aquest sentit prima en el primer cas la ciutadania com a condició de pertinença a la comunitat, mentre en el segon cas aquesta pertinença depèn de la raça, ètnia (García-García, 2003) o religió. La primera versió té inici i final, mentre la segon versió és atemporal. Tradicionalment s'associa el nacionalisme cultural al republicanisme francès, mentre que el nacionalisme romàntic està associat a nocions germàniques o alemanyes. Al primer hi podem associar clàssics com Renan, Sièyes, i fins a cert punt el contractualista progressista (i masculista!) Rousseau. Al segon s'hi ha de denominar Fichte, von Herder. Independentment de la pertinença a una o l'altra banda, es coincideix en la importància de l'idioma (Barret, 2013; Esteban-Guitart, 2013; Barrio, 2013). Com que el nacionalisme romàntic de caire alemany pot ser considerat clarament el racisme, em sembla interessant incloure el nacionalisme cultural dins de la conceptualització de l'homonacionalisme. Al cap i a la fi el nacionalisme voluntarista suposa un cert acord dels ciutadans amb els consensos nacionals – o patriotisme de la constitució com ho diu Habermas (1992). Aquest patriotisme vinculat a normes i consensos fàcilment pot integrar tolerància LGB – o homonormativitat.

Tocant a les aportacions d'Europa s'ha de dir que aquesta està entesa en el seu sentit més ample, reconeixent que queden moltes taques blanques en el mapa, però que s'apunta cap

a una bretxa entre l'est o oest (Kulpa, 2014; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Szulc, 2016; Kahlina, 2016). L'extrema amplitud d'aquesta definició d'Europa que inclou fins i tot Turquia, Rússia, Armènia i Geòrgia s'explica per l'objectiu marcadament exploratori i altament comparatiu d'aquest treball i no pot ser entès sense reconèixer que és tracta d'un treball pioner. Un cop obtingut resultats sí que resultarà de profit fer anàlisis més detallades de països individuals o grups de països semblants. Per comparar grups a Europa aquest estudi s'adherirà a la divisió est-oest que il·lustren Kulpa (2014), Szulc (2014), Szulc (2016) i Kahlina (2016). L'oest està associat a règims del capitalisme avançat (Bretones, 2001) amb una trajectòria de més de trenta anys, mentre que a l'oest el ventall va des de democràcies liberals joves a règims autoritaris.

III.- METODOLOGIA

La metodologia pot ser definida com la teoria i l'anàlisi de com procedir en una recerca científica (Harding, 1987); també pot ser il·lustrada com a camí cap al coneixement (Martin Palomo & Muñoz Terrón, 2014). En aquest sentit l'objectiu d'aquest apartat és explicar i defensar el procediment de la recerca: això és, en primer lloc, situar aquest treball dins del marc de les metodologies (o epistemologies) feministes (Harding, 1987; Biglia & Vergés, 2016) i la comparació quantitativa de valors (Inglehart, 2005; Takács & Szalma, 2013; Bergman, 1998). A partir d'aquí s'explicarà el procediment sistemàtic de les diferents fases del treball, tal i com indiquen Domínguez-Amorós & Simó Solsona (2003) i Botía-Morillas (2013): la primera fase representa la construcció de l'objecte d'estudi a partir d'una revisió bibliogràfica. El segon pas consisteix en la tria d'una base de dades adequada com també de les variables corresponents al concepte homonacionalisme. Tot seguit s'explicarà per què es tria la correlació, les taules de contingència i el clúster com a tècniques d'anàlisi i com s'apliquen. L'últim pas de la recerca és la presentació dels resultats a la qual es referirà al final del tot. Amb això s'aspira a situar-se dins d'allò que s'ha anat qualificant com a pluralisme metodològic (Domínguez-Amorós & Simó Solsona, 2003) i que guanya per la seva combinació de metodologies una base de validesa més sòlida.

3.1 Metodologies feministes

És adient recórrer a la metodologia feminista per aquest treball, perquè tal i com s'ha explicat al marc teòric, es parla d'un concepte que s'emmarca dins de la teoria feminista. A més a més ho faig com a feminista. Des de les metodologies feministes es treballa perquè les ciències perdin els seus biaixos androcèntrics (Harding, 1987). Mentre les feministes empiristes incorporen en els seus estudis variables sexogenèriques per poder comparar per exemple homes i dones i visibilitzar així la desigualtat de gènere (Biglia & Vergés, 2016), hi ha metodologies feministes que van més enllà. Això és el cas de l'epistemologia dels coneixements situats i parcials, que *"reconoce la necesidad de mayor presencia de mujeres y otros sujetos minorizados en los espacios de producción de conocimiento, pero no en cuanto a portadores de un saber menos corrompidos, sino como unas de las voces necesarias en el debate colectivo para producir saberes"* (ídem, p. 14).

Aquest treball recull aspectes propis a les feministes empiristes, com la incorporació de la variable sexe-gènere, però compta també amb postures més properes als coneixements parcials i situats. Així cobra importància que a la metodologia androcèntrica s'obvia: el paper de l'investigador. Un dels postulats dels estudis del punt de vista i dels coneixements situats i parcials és precisament reconèixer la subjectivitat de les persones investigadores per poder captar una imatge social més complexa i exhaustiva (Harding, 1987). Això passa per reconèixer la persona investigadora com a quelcom real, històric individual amb interessos i desitjos concrets i específics (ídem). En el cas d'aquest estudi, la tria de l'objecte de l'estudi

ja té molt a veure amb la pròpia trajectòria personal: com a activista m'he mogut sempre en lluites que no sempre exclusivament, però d'una manera o altra, estaven compromeses amb l'alliberament sexual i de gènere. Una de les interseccions importants significava la crítica a l'estat alemany, alimentada per l'esquerra antinacionalista alemanya (Postone, 1979; Schwandt, 2010; Nowak, 2013) – una esquerra profundament anti-racista. Arribat a Catalunya per graduar-me en Sociologia començo participar en una assemblea per l'alliberament sexual i de gènere, que està situat a l'òrbita de l'esquerra independentista. És en aquest moment que el concepte de l'homonacionalisme m'interpel·la directament: com a marica practicant que dubta fins a quin punt la seva pràctica és o pot ser racista, normativa i excloent; i com participant antinacionalista a una assemblea independentista anticapitalista em pregunto, si l'independentisme de la seva assemblea se situa dins d'allò que Puar identifica com a homonacionalisme? Això és el punt de partida de l'àmplia revisió bibliogràfica que també està reflectida en aquest treball. Un cop revisada la bibliografia com a sociòleg amb una formació quantitativa i activista d'alliberament sexual i de gènere amb lligams amb diferents projectes d'alliberament sexual i de gènere a Europa em plantejo fer una comparació de valors homonacionalistes a Europa. Això és fer meu una enquesta que és d'entrada té trets heterosexistes, que si més no, queda reflectit en només tres preguntes que fan referència a la diversitat sexual.

En aquest sentit la metodologia parteix dels postulats de l'epistemologia feminista i acaba paradoxalment, tenint en compte les parcialitats de la meva situació, utilitzant una metodologia quantitativa – que té, tot s'ha de dir, també una dimensió feminista, més enllà de la crítica de qüestionaris androcèntrics com exemplifiquen Amaia Bacigalupe pel SIMREF (2010) i Tània Verge (2016).

3.2 Per una una aproximació comparativa i quantitativa

La tria d'una metodologia quantitativa té motius diversos: un primer facilita la comparabilitat a gran escala. El segon és el moviment cap a la ciències socials modernes, ja que el marc postmodern de la teoria de l'homonacionalisme també té la seva repercussió sobre la metodologia. Pràcticament tot l'empirisme sobre homonacionalisme és qualitatiu i en la majoria dels casos es tracta d'anàlisi discursives basats en pel·lícules (Puar, 2007; Nebeling Petersen & Myong, 2015), programes televisius (Puar, 2007), llibres de text (Røthing & Svendsen, 2011); debats o activitats polítics (Puar, 2007; Fischer, 2016; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015; Szulc, 2016; Bacchetta & Haritaworn, 2011) o la implementació de polítiques públiques (Puar, 2007; Bracke, 2012; Jivraj & de Jong, 2011; Kulpa, 2014; Hubbard & Wilkinson, 2015; Kahlina, 2015). A base d'aquesta àmplia gamma de producció a revistes indexades sí que es pot constatar que hi ha discursos homonacionalistes, tot i que molts aspectes encara no s'hagin investigat. Les tècniques quantitatives – tradicionalment associades a ciències socials modernes – ofereixen, però, investigar un altre element de la realitat social: opinions i valors de les

persones. És de profit controlar si l'homonacionalisme també s'expressa en les opinions individuals agregades dels subjectes. Així es completa la incorporació d'aspectes de teories modernes dut a terme en el marc teòric.

Una tercera raó resideix paradoxalment en les metodologies des del punt vista o dels coneixements parcials. És el creuament del coneixement parcial d'una marika practicant oberta i interessada en aquelles teories que a les ciències socials clàssiques no es consideren classificant-les ja d'entrada com a "parides postmodernes", amb la formació quantitativa d'un futur sociòleg que té un accés a la realitat que funciona també a través d'estadística. La tria per investigar Europa tampoc no és causal: per una banda està indicada per la teoria que parla d'Europa com a un dels tres centres de l'homonacionalisme a part d'Amèrica del Nord i Israel; per altra banda està el meu seguiment dels moviments d'alliberament sexual a diferents llocs d'Europa que també em fan optar per aquest marc. Al ser una aproximació exploratòria i descriptiva no es focalitza a cap país o regió concret, sinó que s'analitza Europa en el seu sentit més ample: s'incorporen tots el països que ofereixen dades. Volent treballar un concepte postmodern amb metodologia quantitativa no sorprèn que s'acabi mesurant valors. D'alguna manera l'estudi quantitatiu de valors pot ser considerat com el punt més postmodern – perquè merament ideològic – de la modernitat més centrada en materialitat. Es parla de valors i no pas d'opinions o actituds, perquè els primers representen creences estables que tenen incrustació dins de l'entramat social (Bergman, 1998). Això els fa propis de la sociologia, mentre actituds dominen a la psicologia social i opinions a les ciències polítiques (ídem). L'àmbit dels valors està profundament marcat per Inglehart (2005) qui popularitza els estudis de valors a l'àmbit acadèmic mundial. Per l'anàlisi de valors en l'àmbit de la diversitat sexual a Europa destaquen Takács & Szalma (2013).

3.3 Objectius i hipòtesis

Amb aquestes dos pilars – interès per treballar l'homonacionalisme i formació en tècniques quantitatives – s'ha anat elaborant una sèrie d'objectius i hipòtesis que es presenten tot seguit:

Objectiu General: Aquesta recerca pretén analitzar i comparar a través d'una anàlisi de dades secundàries valors homonacionalistes arreu d'Europa. Es mesurarà si es donen valors homonacionalistes a tota la població, però també si es donen dins de segments específiques.

Objectius específics

1. **Determinar les arrels teòrics i elements principals de l'homonacionalisme:** l'anàlisi de l'obra base de Jasbir Puar (2007) i, a partir d'aquesta, la identificació de l'entramat teòric sobre el qual es construeix el concepte.
2. **Identificar consensos i dissens en la discussió acadèmica sobre l'homonacionalisme a Europa:** la revisió de la literatura existent sobre el concepte i identificació dels

punts àlgids entorn als quals es concentra consens o dissens. Per triar la literatura corresponent es fa servir sobretot el cercador de revistes indexades, però també s'inclouen articles divulgatius de camps més activistes. Se subratllen aquelles aportacions que fan referència a Europa.

3. **Desenvolupar mesures que permetin operativitzar l'homonacionalisme de les persones:** es tracta primer d'extreure de l'àmplia literatura indicadors vàlids per detectar homonacionalisme i després operacionalitzar-les per poder aplicar-les a dades ja existents.
4. **Contrastar la prevalença de l'homonacionalisme de les persones arreu d'Europa:** això implica primer, una anàlisi per comprovar si en tota la població els valors tolerants amb les persones LGB correlacionen amb opinions racistes i nacionalistes en els diferents països europeus. Per això és faran correlacions varies. Després també s'investiguen aquelles persones on hi ha coincidència entre tolerància LGB, racisme i nacionalisme.
5. **Comparar els països europeus pel que fa a valors homonacionalistes**
 - a. **Analitzar la incidència de factors demogràfics i polítics sobre valors homonacionalistes tant en la població general, com en la població homonacionalista:** l'origen (Puar, 2007; Çetin, 2016), el sexe, el lloc de residència (El-Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015), la ideologia (Puar, 2007; Puar, 2013) i l'edat (Puar, 2007)
 - b. **Traçar primeres fronteres i semblances quant a l'homonacionalisme a Europa:** es tracta de detectar pautes en la diversitat i poder marcar-les.

Hipòtesis

1. **L'homonacionalisme es manifesta en els valors dels Europeus:** Puar (2007) i el gruix de la discussió acadèmica observen a través d'anàlisis discursives que estats i poblacions incorporen valors tolerants en els seus nacionalismes. Aquest treball és un primer intent de comprovar si als països europeus les poblacions combinen actituds nacionalistes i racistes amb l'obertura davant de l'homosexualitat. Es diferencia entre el total de la població i el grup específic on es dona homonacionalisme.
2. **L'homonacionalisme es manifesta d'una manera variada arreu d'Europa:** a la literatura es parla com a mínim de dues Europes en termes d'homonacionalisme (Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Suzulc, 2016; Kahlina, 2015). Aquí es planteja com de divers és Europa respecte als valors de tolerància LGB, racisme i nacionalisme, i la seva coincidència en l'homonacionalisme.
3. **La incidència de l'origen, sexe-gènere, lloc de residència, ideologia i edat sobre valors homonacionalistes varia arreu d'Europa:** al marc teòric ha quedat clar que la

literatura identifica els autòctons com a més homonacionalistes (Puar, 2007) com també els metropolitans (El-Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015). Pel que fa a la ideologia, hi ha un debat sobre si aquesta no influeix en l'homonacionalisme o si més aviat són les dretes les que presenten un nivell més alt d'homonacionalisme (Puar, 2007; Puar, 2013). S'ha afegit el grup dels menors de 65, perquè s'entén que als setantes es va iniciar un canvi cultural que porta a més obertura a la diversitat – així l'edat serveix de Proxy de canvi cultural (Puar, 2007). Acceptant els postulats d'una metodologia feminista no ha pogut faltar la variable sexe (Harding, 1987; Biglia & Vergés-Bosch, 2016). Es comprova quina incidència tenen aquestes variables tant en la població general com en la població específica.

4. **A Europa hi ha un centre de l'homonacionalisme:** la literatura identifica una bretxa de nacions *gay-friendly* i nacions homòfobes a Europa. El centre tolerant inclou la vella UE, però també els països escandinaus, i s'oposa a la perifèria europea tolerant dels països sempre post-comunistes de l'est (Kulpa, 2014; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Szulc, 2016; Kahlina, 2015; Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015). Aquí interessa si aquesta bretxa també està reflectida en els valors de la població.

3.4 Construcció de l'objecte de l'estudi i del marc teòric

Per a la construcció de l'objecte d'estudi es recomana una àmplia revisió bibliogràfica (Dominguez-Amorós & Simó Solsona, 2003; Botía-Morillas, 2013): aquesta partia, en aquest cas, de la lectura de *Terrorist Assemblages – Homonationalism in queer times*, que anava sobre una revisió d'articles científics fins a la incorporació de textos i conferències més enllà de l'àmbit estrictament acadèmic. Abans de fer una revisió detinguda de contingut, però, s'ha fet una breu revisió bibliomètrica.

Per revisar els articles d'una manera bibliomètrica s'ha partit de les 67 articles que s'accedeixen a través de la base de dades *Web of Knowledge* buscant la paraula clau "homonacionalisme". S'ha triat el *Web of Knowledge* perquè representa un fòrum exigent i delimitat pels debats acadèmics. Com es pot veure hi ha unes primeres intervencions en 2008 – bàsicament les 10 revisions (Annex I, Gràfic 1). Fins al 2014 les publicacions oscil·len a un nivell baix, i no és fins el 2015 que esclata la producció científica envers el tema (Annex I, Gràfic 3). Es pot reconèixer una certa vinculació amb la guerra contra el terrorisme i la imposició (o capitulació?) davant del neoliberalisme, tot i que està clarament desfasat, cosa que passa sovint amb els debats acadèmics a revistes indexades.

Pel que fa a les característiques de les publicacions, es pot dir que hi ha un clar domini d'universitats d'EEUU, Canadà i Gran Bretanya. Catorze articles s'han publicat a Europa – sense comptar els tretze que es publiquen a Gran Bretanya (Annex I, Gràfic 4). Això, però, no diu res sobre l'espai geogràfic a on s'apliquen aquestes recerques que molt sovint és Israel-Palestina.

L'aclaparadora majoria dels articles es publiquen en anglès: només dos articles tenen parts en francès, més un en castellà i un altre en txec (Annex I, Gràfic 2). Entre els àmbits destaquen les ciències socials, cosa que també està reflectit en les revistes que tenen una clara tendència a estudis feministes o de sexualitats (Annex I, Taula 1). Així es pot entreveure ja el caràcter *queer* i (post-)feminista de la teorització sobre l'homonacionalisme. Pel que fa a l'autoria s'observa una gran dispersió: només vuit autores hi apareixen dos cops (Annex I, Taula 2).

En una anàlisi a nivell de contingut s'han detectat els tres eixos "tolerància LGB, racisme i nacionalisme" com a components principals de l'homonacionalisme. Per a la tria de variables i consegüentment matrius això serà cabdal.

3.5 Tria de la base de dades i de les variables d'anàlisi

Al ser una recerca pionera i exploratòria d'un abast molt elevat no es recomanen dades primàries. És més lúcid recórrer fonts secundàries. La tria de la base de dades ha sigut regit per cinc criteris fonamentals, imposats per una banda per la metodologia quantitativa i per l'altra per la teoria: tenir preguntes escalars respecte primer, tolerància normativa LGBTI, segon, nacionalisme, i tercer, racisme; el quart criteri marca Europa i el cinquè que sigui

Autor: LEON FREUDE

mínimament recent. A partir d'aquests criteris s'havia d'escollir entre *European Social Survey* (ESS), *World Value Survey* (WVS) i *European Value Study* (EVS). Cap matriu d'aquestes tres ha sigut perfecte, però s'ha decantat per l'onada més recent de l'EVS perquè hi ha una escala de l'1 al 10 que mesura tolerància LGBTI, indicadors que mesuren valors racistes de l'1 al 10 i articulacions nacionalistes de caire variat, que es poden transformar en una escala de l'1 al 10; a més és la matriu que més estats europeus recapta i és relativament recent, ja que les respostes s'han fet entre 2008 i 2010. De fet és la versió més recent de l'enquesta que es fa periòdicament i Takács & Szalma (2013) l'aproven per estudiar valors relacionats amb la diversitat sexual; sempre, però, es podrien (i haurien de!) dissenyar més i millors indicadors (ídem; Verge, 2016). La mostra és una mostra aleatòria representativa i estratificada (EVS, 2011). Per cada país s'han entrevistat com a mínim 1500 persones (amb excepcions no greus) i les entrevistes s'han fet cara a cara, excepte a Finlàndia on s'han fet via Internet i Suècia on s'han fet via telèfon (ídem). Les persones entrevistades són persones majors de 18 anys, excepte a Finlàndia i Armènia on s'han posat edats mínimament diferents (ídem).

Com s'han triat les variables d'interès? A partir d'una primera criva de la matriu a la qual han sortit vint variables d'interès, s'ha triat aquelles que estan representades a la taula 1 buscant tant una mètrica quantitativa com una adaptació a la teoria. Cal reconèixer que la variable que mesura la tolerància LGTB no s'adequa al 100% a la homonormativitat, ja que es pregunta per si la persona entrevistada creu que l'homosexualitat està justificada. És tracta, doncs, d'un mesurament de la tolerància LGTB, sense tenir en compte el seu component normatiu. Per mesurar el racisme s'utilitza la pregunta per si les persones entrevistades creuen que la immigració sotscava la cultura del país. Això no és el racisme més pur i essencialista, però una articulació actual del racisme europeu, especialment si es pensa en islamofòbia tal i com fa Puar (2007). El nacionalisme està mesurat per un índex creat expressament en aquesta recerca que suma diferents variables originals com patriotisme de la constitució (per ser de la teva nació s'han de respectar institucions i lleis), *ius solis* (haver nascut al teu país) o/i havent viscut molt de temps al teu país. D'aquesta manera, es pretén diferenciar, per exemple, aquell nacionalisme francès de caire cultural i diferenciant-ho del racisme. Pel que fa a la resta, es pot dir que les variables triades s'ajusten a aquelles esmentades en el marc teòric i s'han fet dicotòmiques diferenciant el grup esmentat davant de la resta: autòctons (Puar, 2007), metropolitans (El-Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015), les dretes polítiques (Puar, 2007; Puar, 2013), l'edat (Puar, 2007) i el sexe (Harding, 1987; Biglia & Vergés-Bosch, 2016). Cal lamentar que no s'hagi pogut incorporar la variable religió perquè hi havia massa pocs casos no cristians.

A la taula 1 també es poden veure transformacions que es proposen per aplicar les tècniques en qüestió. S'ha de reconèixer que basar les dimensions "racisme" i "tolerància" LGTB en només un ítem afebleix la validesa. Així argumenten Huppert et al. (2009) que és millor

construir índexs a base de varius ítems com s'ha fet en el cas del nacionalisme francès (ídem).

Taula 1. Variables de base de l'EVS				
Indicador de	Nom	Pregunta	Respostes	Transformacions
Variables substancials				
Tolerància LGB	V240	Q68. Please tell me for each of the following whether you thing it can be always justified, never justified, or something in between, using this card. [Homosexuality]	1 poc tolerant 10 molt tolerant	
Racisme	V269	Q269. A country's life is undermined by immigrants – A country's life is not undermined by immigrants.	1 racista 10 no racista	Invertir la variable
Nacionalisme	Q277. Some people say the following things are important for being a truly [nationality]. Others say they are not important. How important do you think each of the following is?			
	V277	To respect [country's] political institutions and laws	1 important 4 no important	1.- invertir les variables 2.- crear un índex del 1 al 1 de nacionalisme
	V76	To have been born in [country]	1 important 4 no important	
	V78	To have lived for a long time in [country]	1 important 4 no important	
Variables sociodemogràfiques i sociopolítiques				
Autòcton	V306	Q90. Were you Born in [country]?	1 yes 2 no	1.- dicotomitzar (1=1; 2=0)
Metròpolis	V370	Q135. Size of town	1 - 2000 2 2 – 5000 3 5 – 10.000 4 10 – 20.000 5 20 – 30.000 6 50 – 100.000 7 100 – 500.000 8 500.000 i +	1.- dicotomitzar (1-7 = 0; 8=1)
Edat	V303	Q87. Can you tell me your year of birth please?	Edat construïda	1.- dicotomitzar en població jove i gran (65+ = 0; 1=-65)
Ideologia	V193	Q57. In political matters, people talk of 'the left' and 'the right'. How would you place your views on this scale, generally speaking?	1 d'esquerres 10 de dretes	1.- dicotomitzar en dretes (1-5 = 0; 6-10 = 1)
Sexe	V302	Q86. Sex of respondent	1 masculí 2 femení	1.- dicotomitzar (1=1; 2=0)

Font: Elaboració pròpia a través del qüestionari de l'EVS (2008).

3.6 Tractament de dades i tècniques d'anàlisi

Per comparar la prevalença de valors homonacionalistes es proposen tres tècniques d'anàlisi: primer del tot, en un primer nivell, una correlació mesurant fins a quin punt s'associen les variables tolerància LGB i racisme i nacionalisme; després en un segon nivell, taules de contingència per determinar el percentatge de la població a cada país que realment és homonacionalista i, finalment, un tercer nivell a través d'un clúster per poder crear grups de proximitat de països partint de valors relacionats a tolerància LGB, racisme, nacionalisme i homonacionalisme en sí. Per tant, s'opta per tècniques bivariants i multivariants. S'anirà ara desglossant el procediment per cada una de les tècniques.

3.6.1 Correlacions

Com que no hi ha cap enquesta amb preguntes com aquelles que s'han formulat al marc teòric, es planteja mesurar l'homonacionalisme a Europa a través de dues correlacions segmentant la matriu EVS per països: Una mesurant la intersecció entre tolerància LGB i racisme i la segona mesurant la intersecció entre tolerància LGB i nacionalisme francès. Es proposa controlar per cada una de les variables de control, primer per separat per poder veure el seu efecte i després conjuntament. S'ha optat per la correlació perquè és una tècnica que no implica causalitat i és idònia per hipòtesis descriptives simètriques (SPSS, 2001). Tot i que les variables "Tolerància LGB" i "nacionalisme francès" no s'ajusten als criteris de normalitat (Annex: Taula 1, Taula 2, Taula 3, Taula 4) no s'utilitzarà tal i com indiquen Dominguez (2003) i SPSS (2001) el coeficient de Spearman en la correlació simple, sinó la P de Pearson per poder seguir fent les comparacions amb les correlacions parcials. Els resultats s'interpreten de la següent manera: Si la relació entre les variables és positiva i significativa es pot parlar d'homonacionalisme al nivell general de la població; si a més a més augmenta traient l'efecte de segons quina característica demogràfica o política utilitzada en la correlació parcial es sabrà que això està relacionat amb opinions homòfobes. Si no hi ha relació, els valors sobre diversitat sexual no tenen a veure amb els valors nacionalistes i racistes. I finalment és possible que hi hagi una relació negativa: els valors tolerants s'oposen als valors racistes i nacionalistes.

3.6.2 Taules de contingència

Quan les correlacions mesuren l'associació de valors tolerants amb les persones LGB, racistes i nacionalistes per tota la població, la taula de contingència permet anar a només aquelles persones on es dona la coincidència de tolerància LGB, racisme i nacionalisme. El seu valor resideix en visibilitzar allò que dins d'una regressió queda invisibilitzat. Per mesurar quanta gent té valors homonacionalistes a cada país s'elabora una taula de contingència (Dominguez-Amorós & Simó Solsona, 2003; Visauta Vinacua, 1997) entre tolerància LGB, racisme i nacionalisme. A partir d'aquesta taula de contingència de triple entrada (Dominguez-Amorós & Simó Solsona, 2003; Visauta Vinacua, 1997) es crea una tipologia d'homonacionalisme contant en aquelles persones que tenen valors del 8 al 10 en "tolerància LGB", "racisme" i "nacionalisme". Així es poden extreure de les dades els percentatges exactes de la població homonacionalista per a les mostres de cada país. Després es comprova a través d'altres taules de contingència fins a quin punt els factors sociodemogràfics incideixen sobre la població homonacionalista.

3.6.3 Anàlisi multivariant: clúster

El clúster determina proximitats i ajuda així a classificar grups (Suárez Grimalt, 2014; SPSS, 2001). Per poder agrupar països a partir de la matriu de l'EVS on els casos són individus i el país és una variable, s'ha transposat la matriu. La matriu transposada consisteix en 45 països i les categories de resposta de les variables es converteixen en variables mètriques a una

escala del zero al cent, ja que representen el percentatge de resposta per cadascuna de les antigues categories de resposta. Es recomana elaborar el clúster a partir de factors, ja que aquells ja subsumeixen bona part de la matriu i tenen zero col·linealitat (Suárez Grimalt, 2014; SPSS, 2001). En el cas d'estudi va ser difícil aplicar un factorial, ja que les poques variables d'origen no tenien prou poder explicatiu. Per tant s'ha optat per treballar directament amb les variables de la matriu transposada. Compleixen amb el criteri de ser variables numèriques, tot i que tenen un cert component la linealitat. Ara es disposa de variables del tipus "tolerància LGB" 1, 2 i 3... representant el percentatge de respostes pel valor 1 a l'escala de tolerància LGB d'un a 10. S'opta pel procediment del mètode jeràrquic per crear aglomeracions i es recorre el mètode Ward com a algoritme de classificació (Suárez Grimalt, 2014; SPSS, 2001). S'elabora el clúster a partir de les variables d'un a tres, i vuit a deu de "tolerància LGB", "racisme" i "nacionalisme".

A nivell teòric es vol contrastar una divisió entre Europa de l'est i Europa de l'oest, per la qual cosa es fixarà sobretot en l'últim pas de l'aglomeració, però no es descarta que per criteri dels coeficients sortiràn altres grups. Un cop obtingut els grups – ja siguin dos o més – es comprovarà la validesa d'aquests grups a través d'una comparació de mitjanes entre variables relacionades amb tolerància LGB, racisme i nacionalisme incloent-hi també la nova tipologia homonacionalisme (Visauta Vinacua, 1997). En la comparació de mitjanes s'incorporaran també variables que per la seva mètrica no podien aplicar-se per la regressió: aquestes valoren el d'acord o desacord amb el matrimoni gai (*a partir de la pregunta: How would you feel about the following statements? Do you agree or disagree with them? V154 Homosexual couples should be able to adopt children. 1 gens d'acord – 5 totalment d'acord*), com el rebuig de veïns musulmans o LGB (*a partir de la pregunta Q6: On this list are various groups of people. Could you please sort out any that you would not like to have as neighbours? V54 – Immigrants/foreign workers i v57 – homosexuals*).

3.7 Presentació, divulgació i impacte

Baixant a peu de carrer i recordant que aquí s'analitzen els valors de tota la població en quant a la interacció de valors tolerants amb persones LGB, racisme i nacionalisme està clar que tant el tema com el treball afecta a tothom. Resulta especialment interessant dialogar sobre els resultats amb l'activisme. En aquest sentit és important aportar coneixement contrastat en aquest cas sobre opinions homonacionalistes. Els gràfics del pòster per a la presentació del TFG serviran per una difusió en línia, mentre que els vincles personals i polítics em donen la possibilitat de re introduir les trobades al món de l'activisme.

Una recerca crítica que sigui rigorosa amb la veritat i compromesa amb la gent és allò que Burawoy (2005) denomina sociologia pública. Això ja s'està reivindicant des de fa temps també des de la recerca feminista (Biglia & Vergés Bosch, 2016). Comprometre's amb la gent implica preguntar-se: quin vincle amb la realitat social té el meu estudi? A qui afecta la meua aportació? Com puc fer que arribi a la gent i els hi sigui enriquidor per les seves lluites? Per

aquest treball es destaquen tres públics diferents: primer del tot l'acadèmia en sí, perquè és l'àmbit on es destapa l'entramat de l'homonacionalisme i és allí on succeeix bona part de la discussió. Aquí la difusió comença amb l'entrega d'aquest TFG i continua amb la presentació del pòster. De la mateixa manera s'espera poder difondre el treball a congressos i, fins i tot, revistes.

3.8 Síntesi: Limitacions i fortaleeses

Les limitacions de la metodologia són varies: primer del tot destaquen problemes relacionats amb dades secundàries. Així doncs, no hi ha preguntes sobre homonacionalisme i més concretament, en el mesurament de la tolerància general LGB, quan s'hauria de mesurar homonormativitat. A més a més és cert que el caràcter enrevessat i de vegades fins i tot paranoide de la teoria (Zanghellini, 2013) dificulta l'aplicació de tècniques quantitatives. A un pla encara més macro, està clar que les enquestes de valors són relativament estàtics comparat amb l'aspiració d'identitats fluctuants (Puar, 2007). Tocant als nacionalismes es presenta un altre problema: les dades estan recollides per estats-nacions que segons com poden tenir diverses identitats nacionals. En aquest sentit només tracto aquelles nacionalismes que es reflecteixen en l'estat nació.

A nivell més tècnic s'ha de tornar a esmentar la falta d'índexs basats en indicadors diferents. Pel que fa a la matriu i les variables també hi ha alguna limitació: En tota la investigació s'haurà de prescindir del cas d'Itàlia, ja que al qüestionari italià no es mesurava la tolerància LGB. Quan es comprovarà si determinats perfils són més homonacionalistes que altres s'haurà de tenir més cautela en el cas de contrastar autòctons amb immigrants, ja que molts països compten amb molts pocs immigrants entrevistats. En el cas de la població urbana és encara pitjor, ja que tretze països no compten amb persones que viuen a ciutat amb més que 500.000 habitants – en aquests casos s'haurà de prescindir de la variable ciutat.

Tot i que aquestes limitacions hi són, és important que es faci una investigació quantitativa sobre la prevalença d'opinions homonacionalistes arreu d'Europa; perquè no s'ha fet mai res quantitatiu sobre homonacionalisme – ni a Europa ni enlloc – i a més a més es generen dades útils per a molts.

IV.- DESGRANANT L'HOMONACIONALISME

Per poder contrastar les hipòtesis plantejades a la metodologia es discutiran primer profundament les anàlisis quantitatives que s'han fet. Això facilita entendre què passa a la població respecte a la intersecció de valors de tolerància LGB, racisme i nacionalisme, i ho diferencia més clarament de la detallada anàlisi de la hipòtesis que és a l'apartat IV.- Resultats. Per facilitar la comprensió s'han elaborat mapes i gràfics basats en les dades que es poden consultar als annexos.

Com s'ha explicat a la metodologia, es mesurarà el grau d'homonacionalisme de tota la població per cada país a partir de dues correlacions: primer una correlació entre tolerància LGB i racisme i una altra entre tolerància LGB i nacionalisme. Es comprovarà després, de quina manera influeixen factors sociodemogràfics, com l'origen (Puar, 2007; Çetin, 2016), el sexe-gènere, el lloc de residència (Puar, 2007; El-Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015) o d'edat (Puar, 2007; Puar, 2013), i la ideologia (Puar, 2007; Puar, 2013) en les correlacions corresponents. En un segon pas es plantejaran els resultats d'una anàlisi de clúster pels diferents països europeus. En un últim pas, l'estudi es centra només en aquelles persones que són tolerants amb la població LGB, racistes i nacionalistes, comparant el seu pes a cada país i mesurant quin impacte tenen els factors sociodemogràfics. Abans del tot però, es comença amb la presentació dels resultats univariants i la interferència amb les variables sociodemogràfiques, ja que ja proporcionen una primera idea sobre l'homonacionalisme arreu d'Europa.

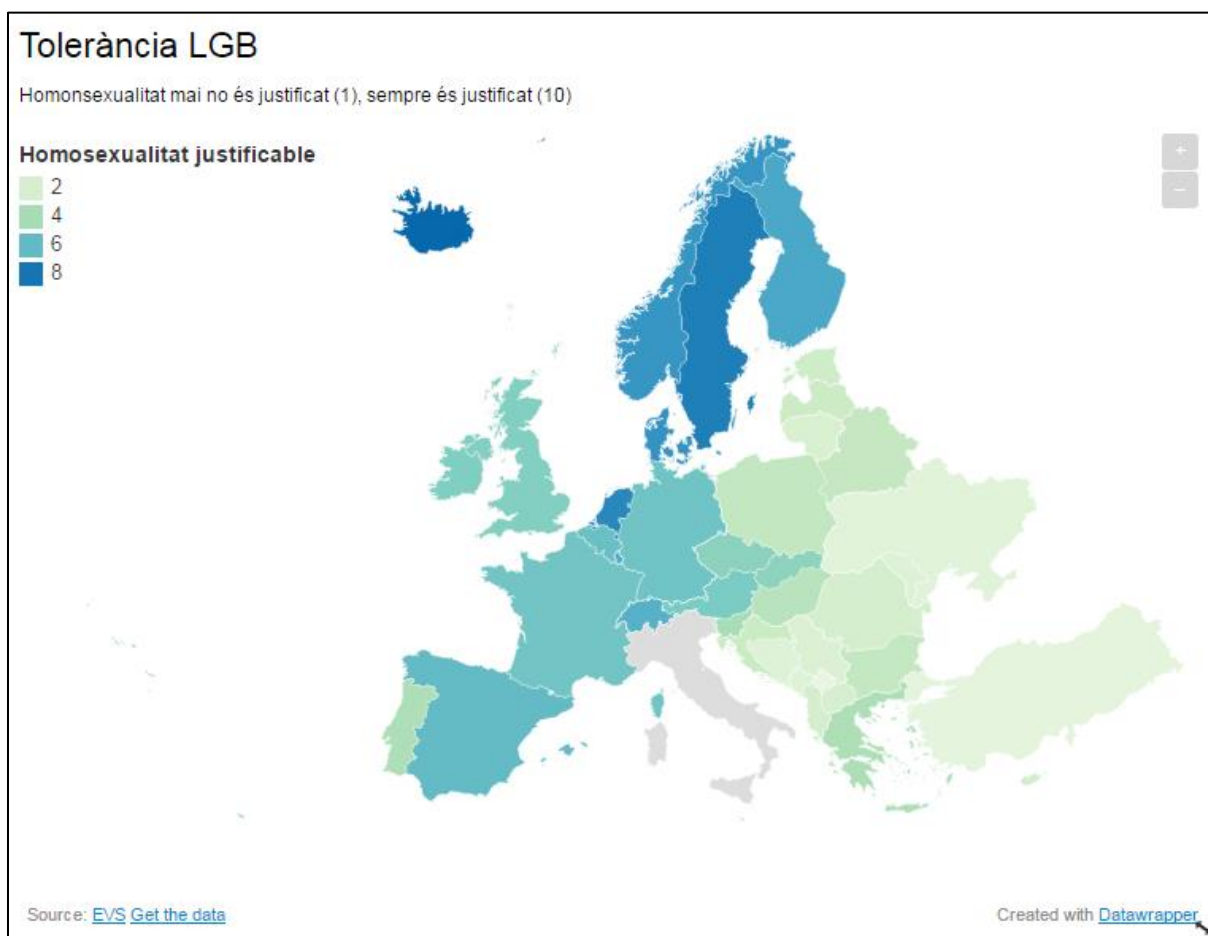
4.1 Tolerància LGB a Europa

L'indicador per la tolerància LGB que proporciona la matriu de l'EVS és una escala de l'1 al 10 que mesura si l'homosexualitat està justificada (10) o no (1). Per tant un país amb una població perfectament *gay-friendly* hauria de marcar una mitjana de 10 en l'escala. Evidentment això no és així en cap cas. Comparant les univariants s'observa que hi ha una variabilitat considerable, tant dins dels països com entre ells (Annex II, Taula 1). Tretze de quaranta-cinc països comptabilitzen una desviació estàndard per sobre del 3, cosa que posa de relleu una dispersió interna important (ídem). Comparant entre països destaquen Islàndia (8.34), Suècia (7.76), Països Baixos (7.53), Dinamarca (7.25) i Noruega (7.18) a una punta de l'escala de la tolerància LGB (ídem). Tota la resta dels països està per sota del 7 (ídem). Geòrgia (1.14), Armènia (1.19) i Kosovo (1.29) ocupen les últimes places en l'indicador de la tolerància LGB. El diferencial entre la mitjana més baixa i la més alta són més que 7 punts (ídem).

Recuperant la idea d'un discurs d'una Europa occidental *gay-friendly* oposada una altra Europa que sempre és permanentment post-comunista, en transició i homòfoba (Kulpa, 2014) es veu una imatge no tan clara. Si es considera extremament intolerant un valor per sota del 3, queda clar que tot i que la majoria de l'Europa de l'est s'hi inclouria, no entrarien

en aquest bloc ni la República Txeca (4.85), ni Hongria (3.26), ni la República d'Eslovàquia (4.79) (Annex II, Taula 1). Fent el mateix exercici amb un llindar semblant per l'oest d'Europa – vuit sobre deu – només es parlaria d'Islàndia (ídem). Rebaixant els estàndards i considerant un valor de cinc ja moderadament tolerant encara no entrarien ni Grècia (3.71), ni Irlanda del Nord (4.3), ni Portugal (3.68) ni Xipre (2.19) en en aquest club, que està marcat per un centre tolerant escandinau-holandès (ídem). Tanmateix és important recordar que cap país de l'est d'Europa supera la meitat aritmètica de 5 punts (ídem).

Mapa 1: Tolerància LGB a Europa

Font: Elaboració amb Datawrapper a partir de dades de l'EVS (2008).

Si es mesura ara la correlació entre variables sociodemogràfiques i tolerància LGB, es veu que els autòctons tendeixen a tenir valors més tolerants cap a l'homosexualitat, sobretot a l'oest d'Europa i encapçalat per Suècia (0.194**); tot i que també hi són Xipre del nord (0.133**) i República txeca (0.048**) (Annex III, Taula 1). En canvi hi ha sis països on els immigrants són més tolerants que els autòctons: Albània encapçala aquest grup amb -0.112**, tot seguit per Kosovo (-0.101**), Malta (-0.098**), Xipre (-0.076*), Portugal (-0.075**) i Turquia (-0.063**) (ídem)

En el cas del sexe queda clar que a gairebé tots els països els homes surten menys tolerants respecte LGB que les dones. Aquest llistat ve liderat per Finlàndia (-0.296**) (ídem). Només

Geòrgia, Malta i Eslovàquia apunten valors positius residuals que no són estadísticament significatius.

Comprovant si la població metropolitana es més tolerant cap a les persones LGB, es veu que a tot arreu menys a Lituània (-0.067**) els habitants de les metròpolis apunten a ser més tolerants. En aquest cas és Bulgària qui lidera la llista amb un 0.229**, seguit per Croàcia amb un 0.218** (ídem).

La correlació amb l'única variable sociopolítica sembla deixar ben clara que a la majoria dels països l'autoubicació a la dreta de l'espectre polític va unida a una postura *gay-unfriendly*. Aquí hi destaquen els Països Baixos (-0.207**), tot seguit per Grècia (-0.201**) i Àustria (-0.200**) (ídem). Tot i així també hi ha quatre casos on la tolerància LGB s'associa amb postures dretistes, com en els casos de Rússia (0.189**), Bulgària (0.177**), República Txeca (0.103**) i Romania (0.085*) (ídem).

Respecte als menors de 65 es pot dir que sempre són més tolerants cap a persones LGB. Això es veu d'una manera especialment clara a Grècia on la correlació és d'un 0.335** (ídem).

Tancant la discussió sobre la tolerància LGB arreu d'Europa s'ha de destacar que cap estat d'Europa sembla ser 100% *gay-friendly*. Tot així es pot deduir una certa bretxa est-oest, en coherència amb altres autories (Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Szulc, 2016; Kahlina, 2015), relativitzada per excepcions a les dues bandes. Respecte a factors sociodemogràfics i sociopolítics es poden detectar elements que semblen universals i altres que ho són menys: les correlacions indiquen que arreu d'Europa ser home s'associa a menor tolerància LGB, mentre que ser d'una metròpolis i tenir menys que 65 anys està relacionat amb postures més tolerants. En canvi hi ha una certa diferència entre les poblacions europees quan parlem d'ideologia i origen: quan en la majoria dels casos ser de dretes està associat amb menys tolerància LGB, s'observen casos a l'est d'Europa on les persones de dretes són més tolerants. Parlant dels autòctons sembla que especialment allà on es mesura més tolerància – Escandinàvia i Països Baixos, els autòctons es diferencien més dels no-autòctons. Contràriament a això hi ha països a l'est d'Europa on els autòctons són menys tolerants respecte LGB.

4.2 Racisme a Europa

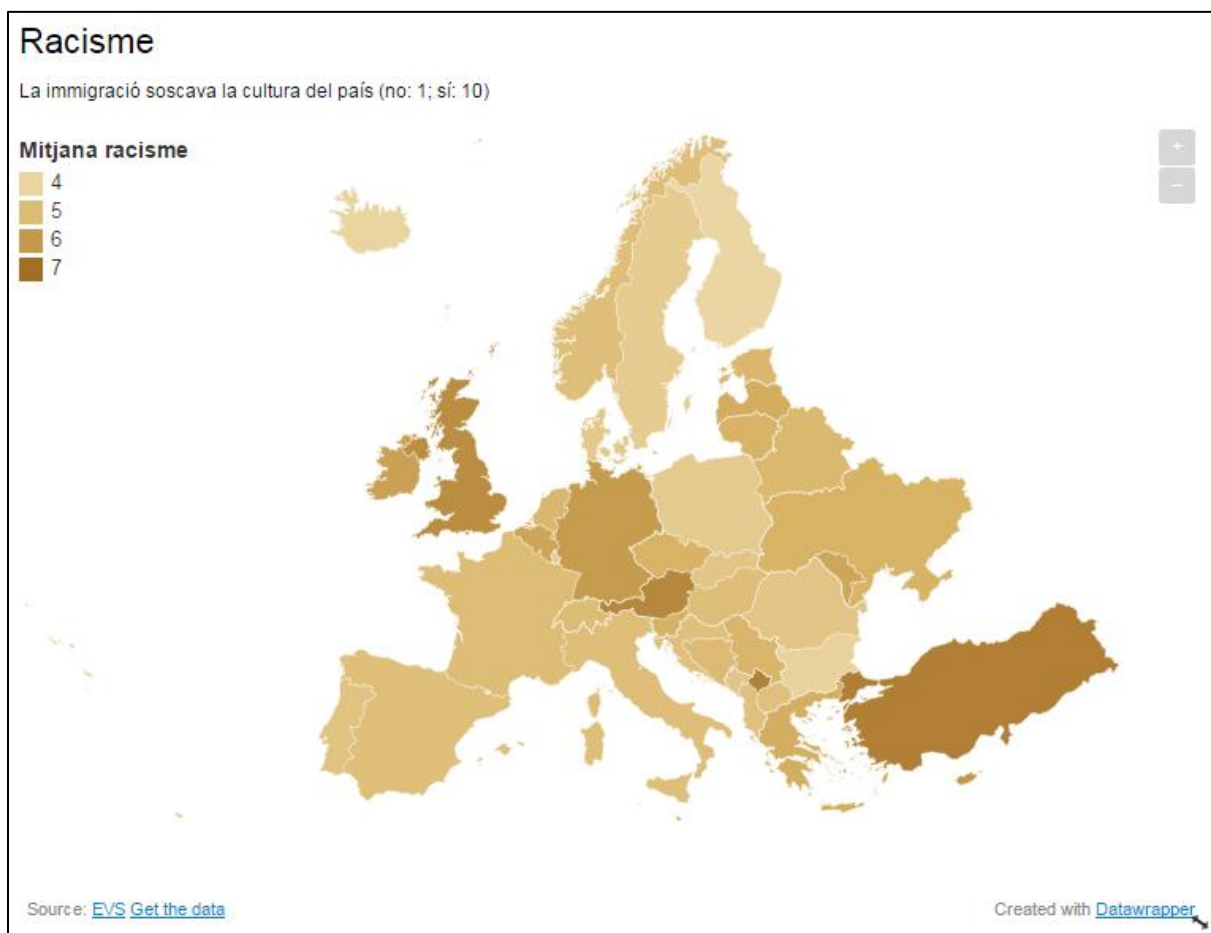
La segona variable, racisme, també està mesurada a una escala de l'1 al 10. En aquest cas la pregunta mesura si les persones entrevistades creuen que la cultura del seu país està sotscavada pels immigrants, opinió que indica el 10. Comparat amb la tolerància LGB l'estudi es troba davant d'un indicador molt més homogeni, tant al nivell intra com a nivell inter. Tot i així hi ha una certa varietat que en set països s'articula en una desviació estàndard que supera el tres. Pel que fa a les diferències entre països cal apuntar que la diferència entre la mitjana més elevada i la més petita és menys de quatre punts: a Malta la mitjana del racisme és un 7.68 i a Finlàndia un 3.95 (Annex II, Taula 2). A part de Malta, també destaquen Turquia (6.59), Rússia (6.17), Kosovo (6.55) i Gran Bretanya (6.38) amb valors per sobre i

Alemanya (5.95) fregant el sis (ídem). Sembla que en aquest cas no es poden traçar fronteres tant clares entre països europeus, tot i que temes com a conflictes ètnics i nacionals, immigració i inèrcia semblen de jugar un paper. Però com que res d'això sembla aportar un dibuix general sobre l'homonacionalisme arreu d'Europa, l'estudi no em detindrà aquí.

Comprovant el grau d'associació entre les variables sociodemogràfiques es veu que els autòctons acaben sent més racistes que la població no-autòctona: la relació és sempre positiva tot i que només Xipre supera el 0,2 amb una P de Pearson de 0.209** (Annex III, Taula 2).

Pel que fa al sexe es veu en totes les correlacions significatives que els homes són més racistes que les dones. Tot i que la majoria de les relacions significatives estan per sota del 0.1 i per tant són dèbils, destaca Noruega (0.167**), Suècia (0.150**) i Finlàndia (0.101**) amb valors força significatius (ídem).

Mapa 2: Racisme a Europa

Font: Elaboració amb Datawrapper a partir de dades de l'EVS (2008).

Pel que fa a la població urbana es pot observar una dèbil tendència general a que el racisme es dona més sovint a fora de la metròpolis, encara que a Macedònia (0.422**) i Ucraïna (0.065*) sigui al revés (ídem).

La relació entre ser racista i ser de dretes, que d'entrada pot semblar evident, no ho és tant. Mentre que a la majoria dels països es dona una relació positiva i estadísticament significativa entre racisme i ideologia de dretes (com per exemple, Suïssa, 0.217** i Alemanya, 0.203**), això no és així a Xipre del Nord (-0.193**), Malta (-0.187**), República Txeca (-0.098**) i Bielorússia (-0.07*) (ídem).

En relació a l'edat no sembla pas ser un factor gaire important a molts països, però sempre és negatiu. Això intueix que les persones per sota de 65 anys són menys racistes que els de sobre dels 65 (ídem).

Recollint els punts esmentats és pot dir que el racisme és un element més general al continent europeu. Encara que hi ha diferències no és pot fer una divisió clara. Ser autòcton, ser home, viure a una metròpolis i tenir menys que 65 anys són elements que funcionen d'una manera molt semblant arreu del continent: les primeres dos s'associen generalment a més racisme, els últims dos estan relacionat amb menys racisme. L'únic element que mostra diferències és l'orientació política: a la majoria dels països ser de dretes s'associa a més racisme, però a certs països de l'est s'associa a menys racisme.

4.3 Nacionalisme a Europa

El tercer element de la anàlisi és el nacionalisme (Puar, 2007). Aquí es mesura a una escala de l'1 al 10, sent 10 el valor extrem d'un nacionalisme d'aquest tipus. Això és creure que per tenir la nacionalitat és important respectar lleis i institucions polítiques, haver nascut al país i haver-hi viscut molt de temps. En aquest cas, la dispersió entre els països és molt baixa i gairebé no supera els dos punts (Annex II, Taula 3). En un extrem se situa Xipre, amb una mitjana de 8.62, i a l'altre, els Països Baixos, amb uns 6.58 punts (ídem). Dins dels països hi ha poca dispersió: només cinc països senyalen una desviació estàndard per sobre del dos (ídem). Un altre cop sembla difícil dibuixar fronteres, ja que les mitjanes són massa semblants. Sembla que més aviat hi ha un consens nacionalista. A partir d'allí s'ha de controlar fins a quin punt conflueix amb la tolerància LGB.

Analitzant com es relacionen les variables de control amb el nacionalisme es veu que els autòctons tendeixen a ser més nacionalistes: cap correlació és negativa i la majoria de les correlacions són significatives i per sobre del 0,1 (Annex III, Taula 3). Això és especialment curiós ja que suposadament s'està mesurant el nacionalisme més inclusiu cap a persones nou-vingudes.

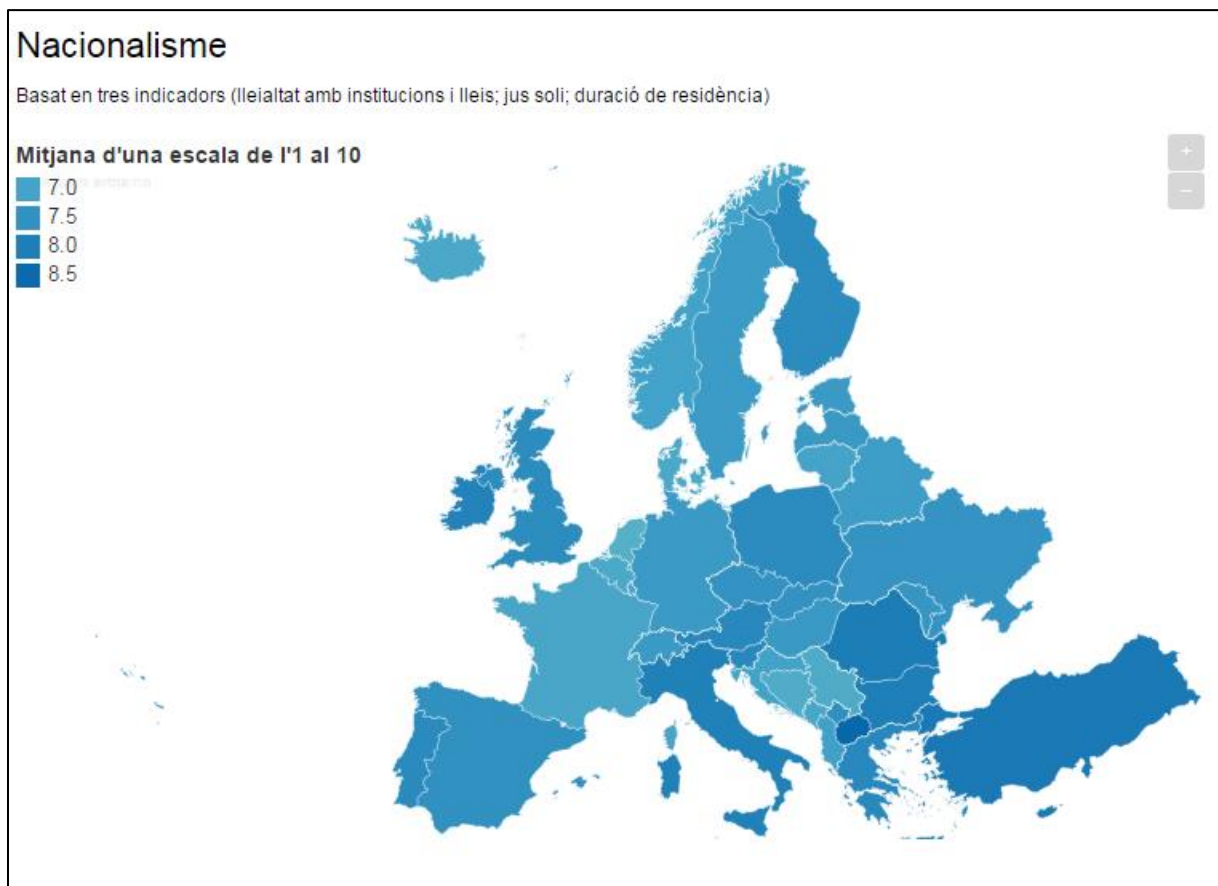
Gairebé no hi ha associació entre nacionalisme i sexe: en la gran majoria dels països surt no significativa. Entre els que si que ho és destaquen Eslovènia (-0.082**), Kosovo (-0.069**), República Txeca (-0.064**) i Turquia (-0.063) com a països on les dones són més nacionalistes (ídem). A Dinamarca (0.061*) són els homes (ídem).

Pel que fa als metropolitans hi ha una tendència cap a menys nacionalisme (p.e. Bulgària, -0.211**), tot i que també hi ha tres països on viure a una metròpolis s'associa a més

nacionalisme (p.e., Albània, 0.091**; Geòrgia, 0.089**; Bòsnia-Hercegovina, 0.078**) (ídem).

Parlant d'ideologia, l'estudi es troba que el nacionalisme s'associa per norma general amb ideologies de dretes, menys a Bòsnia i Hercegovina (-0.177**), Xipre del Nord (-0.130**), Bulgària (0.120**) i Hongria (-0.084**) (ídem).

Mapa 3: Nacionalisme a Europa

Font: Elaboració amb Datawrapper a partir de dades de l'EVS (2008).

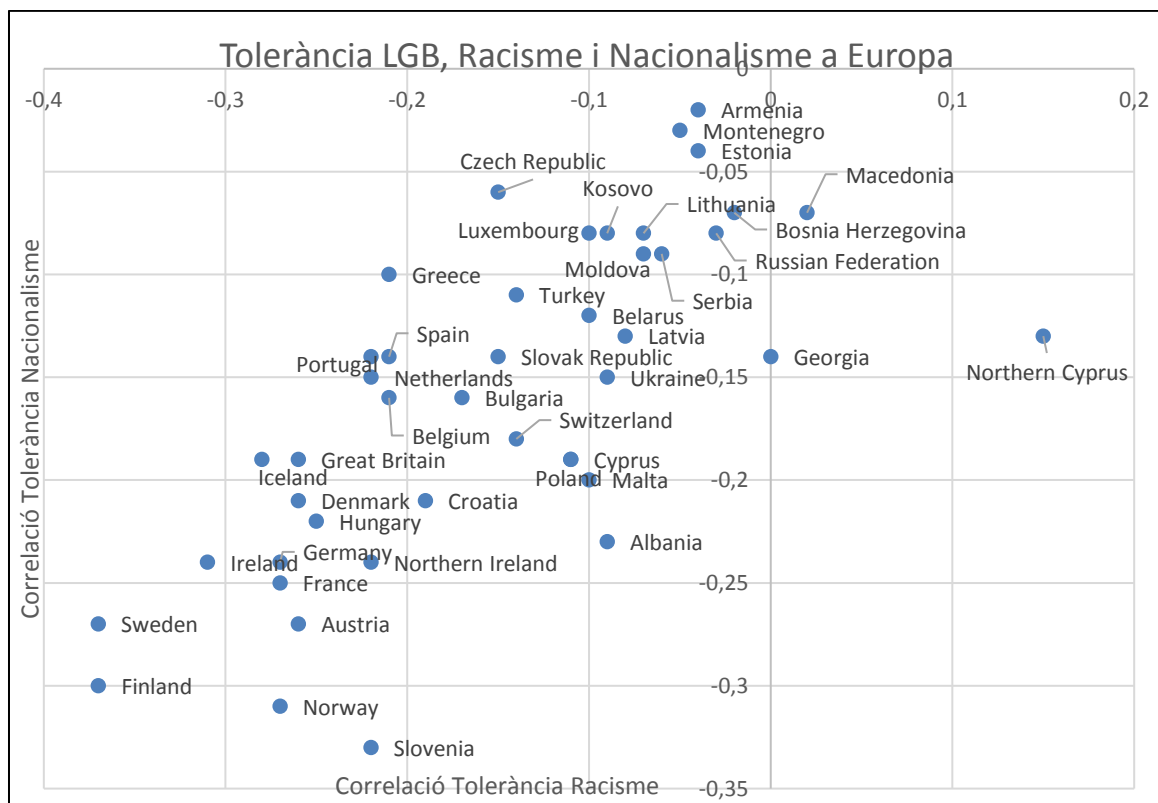
Les persones per sota de 65 anys sempre estan associades a menys nacionalisme, comparat amb aquelles persones per sobre de 65. La relació és significativa en gairebé tots els casos. Resumint el que s'ha observat sobre el nacionalisme, es pot dir que és un factor que s'expressa molt similar a tots països europeus. Això també es reflecteix en que arreu d'Europa els autòctons semblen ser més nacionalistes i els menors de 65 menys nacionalistes. El sexe no té gaire impacte en la majoria dels casos i si en té, és en les dues direccions. Viure a una metròpolis sí que importa una mica més, i a més, genera una mínima diferència entre est i oest. L'aspecte més divisor, però, és la ideologia: quan en general ser de dretes està associat a nacionalisme – sobretot a Europa de l'oest – hi ha casos a Europa de l'est on s'inverteix aquesta relació.

Aquesta anàlisi univariant mostra que en el cas de la tolerància LGB hi ha diferències importants entre els països europeus. Però mentre que en relació a tolerància LGB sí que es pot obrir d'alguna manera la bretxa est-oest, aquesta no es apreciable quan es mesura racisme o nacionalisme. Mentre que la tolerància LGB sembla d'indicar un grau elevat de pluralisme que també es pot llegir com a binomi, els nacionalismes convergeixen al continent. Respecte al racisme, l'estudi es troba davant un pluralisme limitat. Mentre que tenir menys que 65 anys i ser home es comporta igual arreu d'Europa i amb les tres variables, no és així en el cas de ser autòcton, viure a una ciutat i tenir una ideologia de dretes.

4.4 Homonacionalisme: tolerància LGB, racisme i nacionalisme

Quan ara es relaciona la tolerància LGB amb el racisme, es veu que a gairebé tots els països es dona una relació significativa (Annex III, Taula 4). Aquesta oscil·la entre valors relativament forts com en el cas de Finlàndia (-0.377**), Suècia (-0.368**), Noruega (-0.302**) i Irlanda (-0.302**). Poca relació s'observa a Kosovo (-0.054*), Albània (-0.067*) i Bielorrússia (-0.07**) (ídem). Només Macedònia, Rússia, Romania, Letònia, Geòrgia, Estònia, Bòsnia-Hercegovina i Armènia no s'hi donen relacions significatives. És important, però, que la relació entre racisme i tolerància LGB és negativa, el que implica que com més tolerància LGB té un subjecte, menys racista serà. Xipre del nord és l'únic país on es dona una correlació positiva (0.201**) significativa (ídem).

Gràfic 1: Homonacionalisme a la totalitat de la població

Font: Elaboració amb Excel a partir de dades de l'EVS (2008).

En relació amb l'altra correlació elemental d'aquest treball, que mesura la relació entre tolerància LGB i nacionalisme, també es pot indicar que en la gran majoria dels casos es dona una relació forta, com en els casos de Noruega (-0.327**) i Eslovènia (-0.308**) tot i que també s'observen relacions menys intenses com a Macedònia (-0.091*), Rússia (-0.07), Lituània (-0.068*), Moldava (-0.064*) i Kosovo (-0.051*) (Annex III, Taula 5). Només Armènia, Xipre del Nord i Montenegro tenen una relació no significativa (ídem). En el cas de Xipre es tracta de l'única relació positiva (0.038) (ídem). Dit això és important que les relacions siguin negatives: a més tolerància LGB, menys nacionalisme.

En ambdós casos, la introducció de les variables de control no comporta cap canvi important, sinó com a molt un enfortiment o afebliment de les relacions ja existents. Aquest canvi mai no supera, però, el segon decimal. Per això no s'aprofundirà en aquesta qüestió.

Relacionant ara les dues correlacions és veu que tenen un alt grau d'associació (0.712**) i que per tant sembla que l'associació entre nacionalisme i tolerància LGB per una banda i l'associació entre racisme i tolerància LGB per altre tenen molt a veure (Annex III, Taula 6).

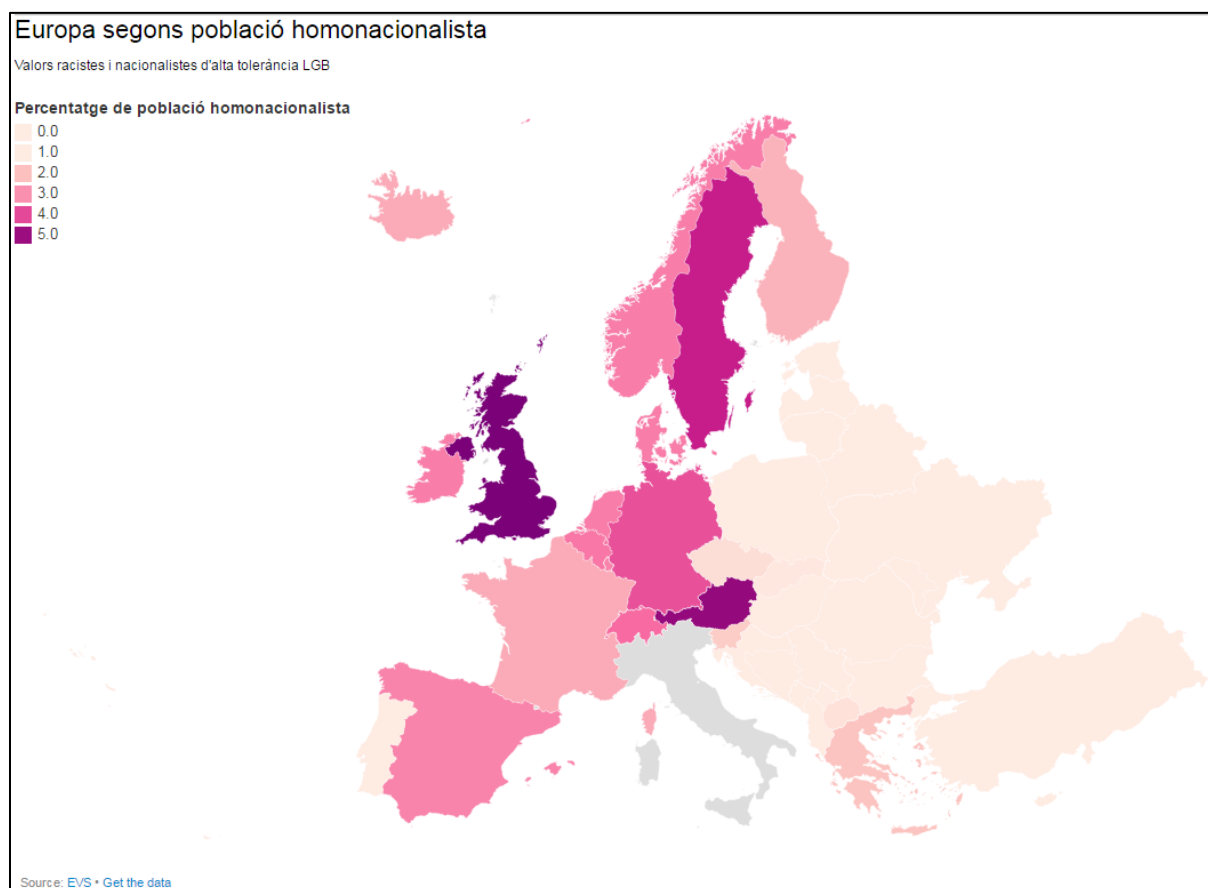
4.5 El segment homonacionalista

La segona tècnica es basa en l'anàlisi de la variable homonacionalisme, variable que recull valors extremadament tolerants amb les persones LGB (en una escala de l'1 al 10 són els valors del 8 al 10), valors extremadament racistes (en una escala de l'1 al 10 són els valors del 8 al 10) i valors extremadament nacionalistes (en una escala de l'1 al 10 són els valors del 8 al 10). La variable permet mesurar a quins països hi ha quina quantitat de gent homonacionalista. Correlacions i taules de contingència amb les característiques demogràfiques i polítiques, permeten veure quins perfils tenen més o menys valors homonacionalistes.

A l'annex cinc es pot veure que a la gran majoria dels països hi ha grups homonacionalistes (Annex V, Taula 1). De la mateixa manera s'ha d'admetre que la interrelació entre tolerància LGB, racisme i nacionalisme no és estadísticament significativa a Albània, Armènia, Bielorússia, Xipre, Estònia, Geòrgia, Latvia, Lituània, Moldava, Montenegro, Portugal, Romania, Rússia, Sèrbia, Ucraïna, Kosovo i Irlanda del Nord (ídem). A la resta dels casos la relació té significació estadística global i/o local.

Entre els països amb més població homonacionalista destaquen Gran Bretanya (5.4%), Malta (5.2%), Àustria (5.1%) i Suècia (4.5%). Entre tres i quatre percent se situen Alemanya (3.9%), Suïssa (3.6%), Bèlgica (3.4%), Dinamarca, Països Baixos i Noruega (tots tres 3.3%), i Espanya i Luxemburg (amb el 3.2%).

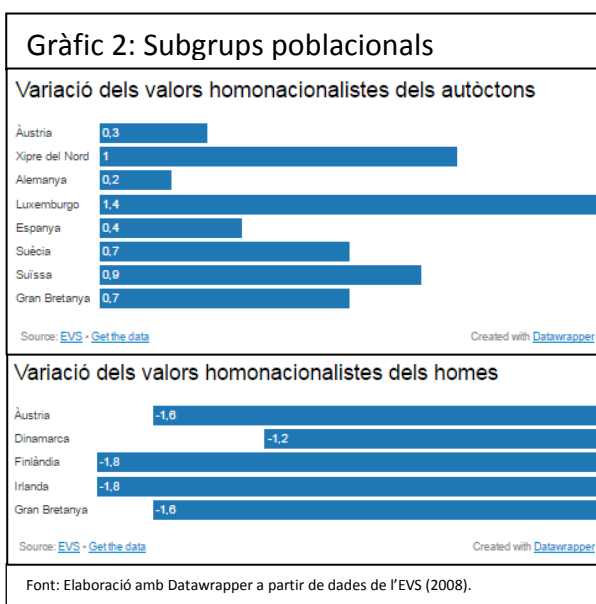
Mapa 4: Segment homonacionalista en percent

Font: Elaboració amb Datawrapper a partir de dades de l'EVS (2008).

Pel que fa a les característiques demogràfiques i polítiques, es veu que tenen un impacte molt variat arreu d'Europa. De seguida es presentaran aquelles variacions on es pot excloure estadísticament que s'han donat a l'atzar.

Es pot veure que si els autòctons s'associen de manera significativa amb valors homonacionalistes, sempre ho fan a més. Destaca el cas de Luxemburg on el 3.2% de la població general té valors homonacionalistes, però si només es consideren els autòctons ja són 4,6%. L'origen sembla ser una de les dues variables sociodemogràfiques que més variació mostren en relació a valors homonacionalistes.

Pel que fa al sexe s'està davant biaixos més grans: A Finlàndia, Irlanda, Àustria i Gran Bretanya els homes són menys homonacionalistes.

L'edat no sempre té el mateix efecte sobre valors homonacionalistes: ser menor de 65 fa augmentar l'homonacionalisme a Luxemburg, Gran Bretanya, Espanya, Àustria, Alemanya, Grècia i Hongria. En canvi a Eslovàquia l'homonacionalisme augmenta entre les persones que tenen més que 65 anys.

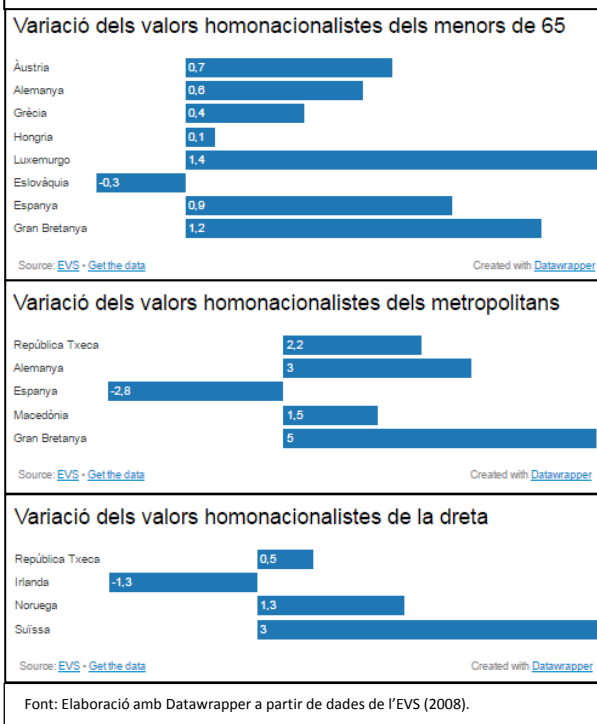
Les persones que viuen a ciutats per sobre de 500.000 tendeixen a ser més homonacionalistes a la República Txeca, Alemanya, Macedònia i Gran Bretanya. Destaca Gran Bretanya on a les metròpolis trobem el doble d'homonacionalisme. L'única excepció és Espanya, on les persones homonacionalistes viuen menys a les ciutats.

En relació a la ideologia política es veu que la

gent homonacionalista és més de dretes a Suïssa, Noruega i República Txeca. A Irlanda, en canvi, la gent homonacionalista és menys de dretes que la gent d'esquerres.

Recollint el que aporta aquest apartat, s'ha de dir que la variable homonacionalisme plasma que hi ha opinions homonacionalistes, encara que siguin poques, que augmenten a l'oest d'Europa i que l'impacte de les característiques sociodemogràfiques varia.

Gràfic 3: Subgrups poblacionals

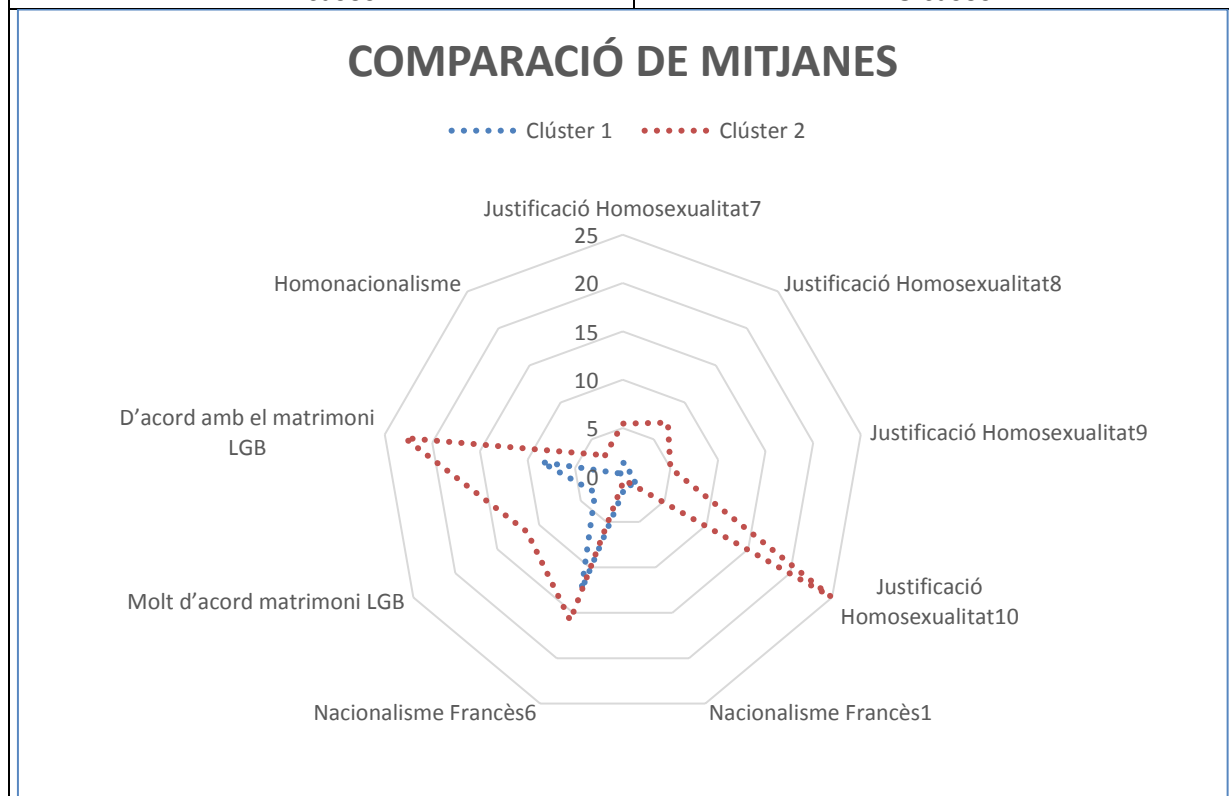

4.6 L'agrupació dels Estats europeus

Tal i com s'ha plantejat a la metodologia, s'ha aplicat un clúster com a tercera tècnica. Aquesta tècnica exploratòria multivariant ajuda per una banda contrastar els resultats de les correlacions i de la taula de contingència; i per l'altra genera grups (Annex IV, Taula 1), cosa que respon a l'objectiu d'identificar grups semblants a Europa. A través del clúster s'ha identificat dos grups (ídem) d'estats-nacions que representen – amb excepcions importants – l'est i oest a Europa. Els dos grups de 22 i 23 casos es diferencien sobretot respecte a la seva postura davant de l'homosexualitat, i en menor mesura, al voltant del nacionalisme (Annex IV, Taula 2 i 3). Respecte al racisme no marca cap diferència estadísticament significativa (Annex IV, Taula 2). La variable que compta el percentatge de persones amb valors homonacionalistes sí que discrimina (Annex IV, Taula 3).

Taula 2: Composició dels clústers

Clúster 1	Clúster 2
Bulgària, Bielorússia, Croàcia, Xipre, Xipre del nord, Estònia, Geòrgia, Latvia, Lituània, Moldava, Montenegro, Armènia, Polònia, Romania, Federació Russa, Sèrbia, Bòsnia Hercegovina, Turquia, Albània, Ucraïna, Macedònia, Kosovo	República Txeca , Dinamarca, Finlàndia, França, Alemanya, Grècia, Hongria , Islàndia, Irlanda, Àustria, Luxemburgo, Malta, Països Baixos, Bèlgica, Noruega, Portugal, República Eslovaca , Eslovènia , Espanya, Suècia, Suïssa, Gran Bretanya, Irlanda del Nord
22 casos	23 casos

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).

V. RESULTATS: HOMONACIONALISME A EUROPA

Després d'aquesta anàlisi detallada, s'anirà ara contrastant les hipòtesis una per una. Després es farà un repàs per subratllar les idees principals. Es recorda que les quatre hipòtesis partien de l'objectiu de mesurar i comparar valors homonacionalistes arreu d'Europa. A partir de la teoria es llancem les hipòtesis de que primer, l'homonacionalisme es manifesta en els valors dels europeus, segon, que aquests valors homonacionalistes varien arreu d'Europa, tercer, que hi incideixen característiques sociodemogràfiques. La quarta hipòtesis és que a Europa hi ha un centre homonacionalista. Es contrasten les hipòtesis recurrent a tres tècniques: les correlacions, que serveixen per detectar si generalment s'associen valors tolerants amb les persones LGB, racistes i nacionalistes en la totalitat de la població; l'anàlisi de les taules de contingència que facilita una anàlisi concreta d'aquelles persones que combinen valors tolerants amb les persones LGB, racistes i nacionalistes; i la tercera tècnica que ajuda a determinar centre i perifèria de l'homonacionalisme a Europa.

5.1 L'homonacionalisme es manifesta en els valors dels Europeus?

La hipòtesis que l'homonacionalisme es manifesta en els valors dels Europeus s'ha elaborat partint de Puar (2007) tenint en compte les aportacions pel context europeu (Røthing & Svendsen, 2011; Jivraj & de Jong, 2011; Petzen, 2012; El-Tayeb, 2012; Kulpa, 2014; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Hubbard & Wilkinson, 2015; Kahlina, 2015; Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015; Ammaturo, 2015; Szulc, 2016) i representa el cor d'anàlisi. Es comprova primer a través de les correlacions bivariades i parcials per la totalitat de la població, i segon a través de taules de contingència analitzant només el grup homonacionalista.

Perquè es confirmés que l'homonacionalisme es manifesta en els valors de la totalitat dels Europeus, tant les correlacions de racisme i tolerància LGB com de nacionalisme i tolerància LGB haurien de correlacionar de manera positiva. De la mateixa manera aquestes correlacions haurien de correlacionar entre elles mateixes.

Tal i com s'ha demostrat anteriorment hi ha relació significativa, però aquesta és gairebé sempre negativa. Correlacionant després les dues correlacions es veu que tenen un alt grau d'associació. Per tant no queda altra que refutar la hipòtesis principal si es refereix a la totalitat dels europeus: l'homonacionalisme no s'expressa en els valors de la gent, almenys si es considera una mostra representativa de la població general. L'únic cas on és dona una correlació positiva i significativa és en el cas de la correlació entre racisme i tolerància LGB a Xipre del nord. Crida molt l'atenció que és justament a Xipre del Nord on valors tolerants amb les persones LGB correlacionen amb valors racistes i s'ha d'investigar més a fons. Tanmateix s'ha d'admetre un cas tant particular i complex supera l'horitzó de resultats que es poden donar en aquest treball comparatiu i exploratori. Si més no pot ser un punt de partida per un estudi concret.

Tornant a la imatge gran hi ha un altre apunt important: la magnitud de la correlació entre racisme i tolerància per una banda i nacionalisme i tolerància per l'altra, indica que la relació

de tolerància LGB amb racisme i tolerància no s'ha de menysprear. Aquesta trobada porta més a estudis moderns i convencionals, que veuen la relació entre homosexualitat i nació com un antagonisme i no pas una sinèrgia (Kulpa, 2014; Szulc, 2014).

Controlant el cas de les persones que sí combinen tolerància LGB, racisme i nacionalisme es veu, que sí que es donen valors homonacionalistes a Europa, tot i que són residuals. Els números indiquen que representen com a molt el 5 per cent de les persones enquestades. També hi ha països Europeus on la coincidència de tolerància LGB, racisme i nacionalisme és gairebé irrellevant.

Tenint en compte les dues tècniques – i per tant la totalitat de la població i un segment molt concret – s'ha d'afirmar aquesta hipòtesis parcialment: A nivell de la població total no es dóna gairebé mai l'homonacionalisme. Tot i així, es detecta que a molts països la població amb valors homonacionalistes se situa entre dos i cinc percent. Així es pot dir allò que Puar (2007), Røthing & Svendsen (2011), Jivraj & de Jong (2011), Petzen (2012) El-Tayeb (2012), Kulpa, (2014), Kulpa (2014), Szulc (2014), Hubbard & Wilkinson (2015), Kahlina (2015), Sadurní Balcells & Pujol Tarrés (2015), Ammaturo (2015) i Szulc (2016) detecten en els discursos i polítiques públiques només es reflecteix en els valors de poques persones a certs països d'Europa de l'oest; enlloc no és pas un valor general.

Un últim apunt sobre el procediment que es segueix per les anàlisi de la població general. S'adaptarà les hipòtesis al nou context: es parlarà de la relació entre opinions tolerants cap a persones LGB, opinions racistes i opinions nacionalistes, ja que s'ha vist que la població general no és pas homonacionalista.

5.2 L'homonacionalisme es manifesta d'una manera variada arreu d'Europa?

Aquesta hipòtesis segons la qual l'homonacionalisme es manifesta d'una manera variada arreu d'Europa parteix de Puar (2007) que analitza l'homonacionalisme sobretot a EEUU i a Israel, però afirma que pot existir a altres llocs i amb altres manifestacions. Aquestes altres manifestacions interpreten Kulpa, (2014), Szulc (2014), Szulc (2016) i Kahlina (2015) sobretot per l'est d'Europa amb una subversió i resignificació.

Es comença un altre cop amb una resposta tenint en compte la totalitat de la població i s'acaba mirant específicament el segment homonacionalista. Quan el plantejament inicial era comparar valors homonacionalistes de tota la població arreu d'Europa, ara s'haurà de limitar a comparar les relacions entre opinions tolerants cap a persones LGB, opinions racistes i opinions nacionalistes. I aquí sí que es dóna una gran varietat arreu del continent: hi ha països on racisme, nacionalisme per una banda i tolerància LGB per l'altra, tenen una relació antagònica forta – entre ells Finlàndia, Suècia, Noruega i Irlanda. Per l'altra banda existeixen països on aquesta relació és dèbil o fins i tot nul·la, com és el cas d'Armènia,

Montenegro i Estònia. Així es pot constatar que tot i que no es dona el fenomen social de l'homonacionalisme, sí que varia la relació entre (homo-)sexualitat i nació a Europa. Destaca el vincle antagònic a l'oest i la dèbil relació a l'est d'Europa. Tenint en compte la distribució relativament homogènia de les respostes al voltant del racisme i el nacionalisme, l'explicació de la falta de relació deu estar en la baixa tolerància LGB a alguns països de l'est. Això és veu confirmat en la comparació de mitjanes dels dos grups que s'ha elaborat a partir d'un clúster: les variables que fan dels grups est i oest grups diferents són les variables que fan referència a la tolerància LGB. Així es pot concloure que a l'oest valors nacionalistes i racistes necessiten de l'antagonisme a la diversitat sexual – com insinua la teoria tradicional sobre el vincle entre nació i sexualitat (Puar, 2007; Kulpa, 2014; Szulc, 2014), mentre que a l'est aquest antagonisme no es dona d'una manera tant forta perquè la tolerància LGB és generalment més residual i/o racisme i nacionalisme tenen altres antagonistes.

A aquesta conclusió – de que nacionalisme, racisme i reconeixement diversitat sexual són antagonistes a l'oest d'Europa – desafia un petit grup poblacionals a alguns països de l'oest d'Europa. Destaquen Gran Bretanya, Malta i Àustria on les persones homonacionalistes superen el 5% de la mostra; aquests tres països no són pas els països amb més tolerància LGB (de fet Malta destaca amb molt poca tolerància LGB), sinó els tres es caracteritzen per un alt racisme. Com en el cas de la tolerància LGB es pot diferenciar clarament: a l'oest hi ha petits segments homonacionalistes, i a l'est aquests quasi no existeixen. Entremig d'est i oest hi ha una escala de grisos conformada per Eslovènia, Eslovàquia i República Txeca.

Tenint en compte tant la totalitat, com un segment de la població, als països europeus es pot constatar que sí que hi ha varietat pel que fa als valors homonacionalistes. Pel costat de la població entera s'observa l'antagonisme racisme i/o nacionalisme vs. tolerància LGB als països de l'Europa occidental, i la feblesa d'aquesta relació als països de l'Europa de l'est. Tocant al petit segment de la població que sí combina valors tolerants cap a persones LGB amb valors racistes i nacionalistes, es veu una divisió semblant: a l'oest d'Europa aquest grup és petit depenent del país, mentre que a l'est és gairebé inexistent. Es confirma doncs, en primera instància, que l'homonacionalisme s'expressa de manera variant i no uniforme arreu d'Europa com insinua Puar (2007). De la mateixa manera cal posar en dubte que hi hagi grups poblacionals quantitativament mínimament importants a l'est d'Europa que facin un procés de subversió i resignificació com proposen Kulpa (2014), Szulc (2014; 2016) i Kahlina (2015).

5.3 La incidència de ser autòcton, ser home, viure a una metròpolis, autoubicar-se com a de dretes i tenir menys que 65 anys varia arreu d'Europa?

La tercera hipòtesis és que certs factors sociodemogràfics s'associen més o menys amb valors homonacionalistes. Es procedeix començant amb l'anàlisi de la interrelació de

tolerància LGB, racisme i nacionalisme a la totalitat de la població, i es segueix en un segon pas analitzant el segment homonacionalista. Per analitzar la incidència dels factors sociodemogràfics s'anirà analitzant factor per factor. D'entrada cal comentar que cap dels factors ha fet variar les relacions bàsiques de tolerància LGB i racisme i/o nacionalisme. Sí que tenen, però, impacte sobre les variables per separat.

L'edat que servia com a Proxy de canvi cultural (Puar, 2007; Puar, 2013) es porta de la manera més uniforme: a gairebé tots als països funciona de la mateixa manera, tot i que el seu impacte canvia. Tenir menys de 65 pràcticament gairebé sempre està associat a més tolerància LGB; i molt sovint també s'associa a menys racisme i sobretot menys nacionalisme. L'edat – i per tant el canvi cultural – incideix força igual als països europeus, encara que no ho faci igual de fort. En aquest sentit es confirma la teoria relativa a un augment de tolerància cap a la comunitat LGB, al mateix temps que es rebutja la seva combinació amb valors nacionalistes o racistes.

El sexe – incorporat com a variable de control ja que desde la metodologia feminista és una variable estructuradora de les societats (Harding, 1987; Biglia & Vergés-Bosch, 2016) – és el segon element que funciona de manera molt semblant arreu del continent: ser home s'associa sobretot a menys tolerància LGB; té menys impacte quan a racisme però i si en té, en té d'impacte és perquè els homes són més racistes. Al nacionalisme en canvi gairebé no l'afecta el sexe. El paper del sexe és interessant, perquè el discurs biopolític homonacionalista acusa als immigrants musulmans com a població especialment homòfoba. No fa el mateix amb els homes, tot i que a la majoria dels països representen un grup bastant homòfob.

Petites diferències sorgeixen en el cas de les metròpolis: els seus habitants generalment tendeixen a ser associats a més tolerància LGB (menys a Lituània), menys racisme i menys nacionalisme. Tot i que hi ha excepcions de la tendència general, no es detecta cap pauta entre elles: només en el cas de Portugal es pot dir que viure a la metròpolis s'associa excepcionalment a més racisme i més nacionalisme. Així s'ha de refutar la idea de que a les metròpolis el gruix de la població acull un nou racisme LGB (Puar, 2007; El Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015), ja que són en molts casos els llocs amb més tolerància LGB, menys racisme i menys nacionalisme. També és cert que ser d'una metròpolis no té gaire relació amb cap opinió mesurada. De totes maneres Puar (2007), El Tayeb (2012) i Hubbard & Wilkinson (2015) presenten molt bons arguments per situar el centre de l'homonacionalisme a les *creative cities* (Florida, 2002). En futures investigacions es podrien investigar col·lectius concrets a les gran ciutats d'una manera més específica.

Ser autòcton és un element clau. Segons Puar (2007) són els autòctons que es fan passar per molt tolerants i ho utilitzen per diferenciar-se de l'altre, l'immigrant homòfob (Røthing & Svendsen, 2011; Jivraj & de Jong, 2011; Petzen, 2012; El-Tayeb, 2012; Hubbard & Wilkinson, 2015; Sadurní Balcells & Pujol Tarrés, 2015; Ammaturo, 2015). Si és cert que valors homonacionalistes no és donen, sí que hi ha un biaix en quant a la tolerància LGB: les dades

analitzades indiquen que els autòctons marquen més tolerància LGB a tretze països, sobretot de l'oest d'Europa, però que en la gran majoria dels casos l'origen no té cap mena de relació amb la tolerància LGB. En canvi, racisme i nacionalisme estan profundament lligats amb l'origen. Es constata doncs que hi ha països on es dóna molta tolerància LGB i que a aquests mateixos països es dóna un fort lligam entre nacionalisme i racisme. De les correlacions però, se sap que els autòctons tolerants cap a les persones LGB no són els mateixos que són racistes o nacionalistes.

L'últim element a comprovar és quina relació es genera entre ideologia i tolerància LGB, racisme i nacionalisme. A la teoria no s'hi ha pogut detectar un consens: hi havia qui argumentava en favor d'una relació general entre tolerància LGB, nacionalisme i racisme (Puar, 2007), però també se sentien veus que veien aquesta relació pròpia de dretes (Puar, 2013). Destaca que en la meitat dels casos no hi ha cap mena relació. Quan és dóna relació aquesta acostuma ser negativa en el cas de ser de la tolerància LGB, mentre que és positiva en quan es parla de racisme o nacionalisme. Excepcions curioses són Xipre del Nord on tant racisme com nacionalisme són més aviat qüestions de les esquerres i la República Txeca on la tolerància LGB és més de les dretes i el racisme més de les esquerres.

Parlant ara dels petits segments homonacionalistes està clar que es parla gairebé exclusivament de l'oest d'Europa, perquè és allí on els petits segments homonacionalistes són més forts. S'hi inclou la zona de grisos abans esmentada. Primer del tot cal destacar que hi ha molta variació: varia per una banda si els elements sociodemogràfics importen del tot i segon, el seu pes. Es veu que si l'origen importa, seran els autòctons, que són més homonacionalistes; i si el gènere fa la diferència, seran les dones qui són més homonacionalistes. No es pot afirmar això tant clarament en el cas de viure a una gran ciutat, ser de dretes i tenir més que 65 anys: hi ha la tendència no unívoca que les homonacionalistes viuen més a grans ciutats i són de dretes. De mateixa manera hi ha una tendència no unívoca que entre els homonacionalistes les persones sota de 65 estan sobrerrepresentats.

Recollint els perfils esmentats es veu que hi ha molta variació d'impacte tant sobre les variables tolerància LGB, racisme i nacionalisme, com sobre el segment homonacionalista. Aproximant-se a l'origen, no té gaire impacte sobre la tolerància LGB de la població general; sí que es veu que els autòctons són més racistes i nacionalistes. Anant al grup específic dels homonacionalistes, es pot confirmar el que insinua Puar (2007): els autòctons estan sobrerrepresentats entre els homonacionalistes. Pel que fa al sexe, es veu que els homes generalment tendeixen a ser menys tolerants cap a les persones LGB; consegüentment són menys homonacionalistes també. Així es veu que la metodologia feminista té raó quan avoca pel gènere com a element estructurador de les societats (Harding, 1987; Biglia & Vergés-Bosch, 2016). A les ciutats hi ha menys racisme i nacionalisme, i més tolerància LGB; els

homonacionalistes, però, viuen més sovint a les ciutats. Això implica una acceptació parcial del que proposen Puar (2007), El Tayeb (2012) i Hubbard & Wilkinson (2015), quan sostenen que la ciutat és el centre homonacionalista. Si tenir menys que 65 anys té impacte sobre la població general, acostuma a comportar més tolerància LGB i menys racisme i nacionalisme; en canvi, els menors de 65 anys estan sobrerrepresentats entre el petit segment homonacionalista. Així s'ha de refutar la idea del canvi cultural a gran escala cap a valors homonacionalistes (Puar, 2007; Puar, 2013), però sí que es veu que hi ha segments petits que van en aquesta direcció. Parlant de la població general, les dretes polítiques tendeixen a ser més racistes i nacionalistes, i dominen entre els homonacionalistes. Amb això s'aclareix un problema que planteja Puar (2007; 2013).

Resumint-ho tot, es pot dir que la idea de Puar de que l'homonacionalisme és autòcton i jove es confirma pels homonacionalistes. El dubte de si és de dretes (Puar, 2007), sembla confirmar-se igual. La idea de Puar (2007), El Tayeb (2012) i Hubbard & Wilkinson (2015) de que l'homonacionalisme és urbà també sembla que confirmar-se. I la interrogació de la metodologia feminista ens aporta que les persones homonacionalistes les dones estan sobrerrepresentades.

De la mateixa manera està clar que aquests resultats només impliquen una població molt petita a alguns països de l'oest d'Europa. A la població majoritària, tolerància LGB té poc a veure amb valors racistes i nacionalistes, per la qual cosa no es pot parlar d'homonacionalisme a nivell general.

5.4 Es pot dibuixar un centre homonacionalista a l'oest d'Europa?

La literatura identifica una bretxa de nacions *gay-friendly* i nacions homòfobes a Europa, cosa que porta a l'hipòtesis segons la qual es pot dibuixar un centre homonacionalista a l'oest d'Europa. El centre tolerant inclou la vella UE, però també els països escandinaus, i s'oposa a la perifèria europea tolerant dels països sempre post-comunistes de l'est (Kulpa, 2014; Kulpa, 2014; Szulc, 2014; Szulc, 2016; Kahlina, 2015). En aquest sentit la quarta hipòtesis posa èmfasi en les diferències dins d'Europa. Encara que el terme homonacionalisme queda obsolet per a la totalitat de la població, sí que és la hipòtesis que dóna més joc: pel que fa a opinions que reflecteixen tolerància LGB, racisme i nacionalisme, sí que es veu, especialment en la primera, un fort pluralisme, que fins i tot es podria interpretar com una polarització. Això també queda reflectit en les correlacions: la relació entre tolerància LGB i racisme o nacionalisme és sempre negativa, però, per exemple, en els casos escandinaus és especialment forta. Així que hi ha molta tolerància LGB al nord-oest d'Europa i menys a l'est. La poca correlació a l'est d'Europa s'explica sobretot per la concentració de respostes poc tolerants amb persones LGB. Això també es confirma en l'anàlisi del clúster: els dos grups obtinguts es diferencien pel que fa a les variables que recullen els valors de la totalitat de la població quasi exclusivament per la tolerància LGB i

pas per racisme. El nacionalisme només aporta una variable distintiva. Els grups sí que es diferencien clarament en quant a pes que té la població homonacionalista. Allà on hi ha alta tolerància LGB, també hi ha homonacionalisme – tot i que n’hi ha molt poc.

Després d’haver analitzat les hipòtesis una per una, toca ara recollir les idees principals: primer del tot rebutjar la prevalença de l’homonacionalisme a *grasso modo* a Europa. Havent analitzat els valors d’una mostra representativa de 45 països europeus es pot dir que els elements que constitueixen l’homonacionalisme sí que s’han pogut mesurar i apunten cap a una relació tradicional entre tolerància LGB i racisme o nacionalisme. Aquesta relació articula una bretxa entre països europeus, que a *grasso modo* es pot qualificar com una bretxa est-oest. Controlant però un molt petit segment de la població s’ha pogut confirmar que als països de l’oest d’Europa, sí que hi ha gent que té valors homonacionalistes.

VI.- CONCLUSIONS

Aquest treball, que té com a objectiu analitzar i comparar valors homonacionalistes arreu d'Europa, s'ha portat a terme en un context de redefinició de l'estat nació, qüestionat tant per baix com per dalt. Es discuteix el concepte homonacionalisme – tant a l'acadèmia com a peu de carrer dins dels moviments socials- en ple segle XXI, època marcada tant pel neoliberalisme i guerra contra el terror com també per resistències múltiples. Es tracta d'un concepte que representa la combinació d'una certa tolerància LGB, racisme i nacionalisme; això implica que la dissidència sexual hauria canviat de banda: deixa de ser una lluita emancipatòria i es converteix en un pilar de l'ordre. Quant a la producció científica prèvia, cal mencionar que fins al dia d'avui pràcticament totes les anàlisis que s'han fet en clau homonacionalisme se centren en els discursos i utilitzen tècniques qualitatives. D'aquí la novetat d'aquest treball: sembla ser el primer que estudia valors homonacionalistes d'una manera quantitativa a Europa. Pel que fa a la metodologia, s'han aplicat tres tècniques. En primer lloc, s'ha mesurat l'associació de tolerància LGB, racisme i nacionalisme en tota la població; després, s'ha mesurat la magnitud d'aquella part de la població on es dona una associació d'aquests valors i, per tant, és homonacionalista; finalment, s'ha generat un clúster que agrupa els països europeus en dos grups quant a tolerància LGB, racisme i nacionalisme.

Dels resultats s'extreu una confirmació – o un rebuig – parcial de la hipòtesi principal: a nivell general no podem parlar d'homonacionalisme; de fet, valors nacionalistes i racistes semblen més aviat excloure valors tolerants amb les persones LGB. Mirant, però, només aquelles persones on es dona la combinació de valors homonacionalistes – que no superen el 6% de la població – , s'observa que això només es dona en alguns països de l'oest d'Europa. A continuació, presentaré les conclusions amb més detall, començant amb la població conjunta i reflexionant sobre el segment homonacionalista.

Pel que fa als resultats, he pogut mostrar que la població general dels estats europeus no és homonacionalista. L'única excepció és Xipre del Nord, que indica una relació positiva entre tolerància LGB i racisme. Sembla, doncs, que tot i les trobades d'homonacionalismes als discursos de la nova dreta, de moviments LGB i també a les polítiques estatals, l'homonacionalisme no es veu reflectit en els valors de la totalitat de la gent. Queda clar que, en gran manera, els valors de la gent es comporten a l'inrevés; això és: les persones que indiquen molta tolerància LGB es mostren menys racistes i nacionalistes. No és en cap cas un rebuig de totes les trobades vàlides de l'homonacionalisme, sinó una puntualització important: analitzant els valors del gruix de les poblacions europees tolerància i racisme o nacionalisme s'exclouen. És important que només s'han analitzat valors recaptades entre 2008 i 2010, per la qual cosa una nova hipòtesi podria ser que fins al 2010, els valors

homonacionalistes encara no havien penetrat els valors de les poblacions europees. Està per veure si ho faran en algun moment.

Mirant només la tolerància LGB sí podem dibuixar un centre de la tolerància LGB: els països escandinaus i els Països Baixos. Dividint l'Europa en dos grups es constitueix una frontera que supera l'antiga Europa occidental i incorpora la República Txeca, Hongria, República Eslovaca i Eslovènia. També cal admetre que allà on hi ha més tolerància LGB, aquesta és més antagònica a racisme i nacionalisme.

Parlant dels perfils sociodemogràfics d'aquelles persones amb més tolerància LGB, destaca primer que a tota Europa les persones per sota de 65 anys tenen més tolerància LGB. Això es pot tractar com a primer indici d'un canvi cultural. Per confirmar aquesta dada, però, calen estudis longitudinals. Per lloc d'origen, en la majoria de països els autòctons són més tolerants pel que fa a l'homosexualitat. És interessant que, en el cas paradigmàtic de polítiques enfocades a immigrants per minar la "seva" homofòbia – els Països Baixos –, autòctons i immigrants no es diferencien en la seva postura davant de l'homosexualitat. Per norma general la relació que es dona és mínima. Tanmateix, a quasi tot el continent els homes són menys tolerants amb les persones LGB. Aquest biaix es torna especialment important als països que tenen una alta tolerància LGB com ara Suècia, Finlàndia o Islàndia, però també als Països Baixos. Fa pensar que és aquí on existeixen discursos i polítiques que inculquen la diversitat sexual dissenyades específicament per a immigrants, però no pas per a homes. Si es volgués entrar en un joc biopolític, aquest podria ser un argument per a altres grups de risc. Que el discurs homonacionalista no incorpori aquest element en clau gènere no sorprèn, reconeixent el caràcter patriarcal tant de l'estat com de la nova homonormativitat.

La tolerància LGB es troba principalment a la gran ciutat. Puar (2007), El-Tayeb (2012) i Hubbard & Wilkinson (2015) argumenten que la causa és que les ciutats creatives fan de l'empresariat gai una de les seves icones. A partir de la relació que he detectat, no puc ni confirmar ni refutar la hipòtesi, sinó que haig d'indicar la ciutat com un camp prometedori per a una futura investigació.

L'últim apunt vull dedicar-lo al perfil ideològic. La meua inquietud sorgia d'un raonament contradictori a la teoria: d'una banda, s'argumentava que homonacionalisme era un tret general dels nostres temps i, de l'altra, s'argumentava que era específic per a l'espectre polític de dretes. Comparant ara tolerància LGB a Europa, s'ha vist que acostuma a estar vinculat a una autoubicació a l'esquerra política, tot i que hi ha excepcions. Sospito que aquestes excepcions en les quals tolerància LGB està associada a la dreta política s'expliquen per una esquerra que és estructuralment conservadora i tradicionalista. Quan aquesta esquerra és el referent d'esquerres, la dreta neoliberal pot reivindicar-se com l'element

liberal, tolerant i emancipatori. Aleshores, la població tolerant amb les persones LGB s'autoqualifica de dretes (d'aquí també una conseqüència important per a les esquerres).

Ara bé, si ens acomiadem del supòsit que hi ha homonacionalisme a tota la població, guanya interès un petit grup que sí combina tolerància LGB, racisme i nacionalisme. Les dades evidencien que hi ha un petit segment homonacionalista a alguns països de l'oest d'Europa. Aquí criden l'atenció Gran Bretanya, Àustria, Malta i Suècia – on els homonacionalistes superen un 5% de les persones entrevistades. Per perfilar homonacionalistes, destaca la sobrerepresentació de les persones més joves, femenines, de gran ciutat, d'origen autòcton i d'ideologia de dretes. Dit això, es confirmen gairebé tots els postulats de la teoria - amb l'únic matís que no és apta per a tota la població, sinó per a un petit segment a alguns estats de l'oest d'Europa.

L'aportació acadèmica és doble: primer, plasmar i contrastar sobre la població una teoria feta a partir del discurs i sobre el discurs; i segon, fer una anàlisi quantitativa d'un concepte que tradicionalment es treballa merament qualitativament. El resultat és una confirmació parcial de les hipòtesis basades en la discussió acadèmica a partir de troballes al discurs: l'homonacionalisme existeix als valors d'alguna gent a països de l'oest d'Europa. És minoritari, però hi és. Generalment, però, no s'associen valors tolerants amb les persones LGB amb valors racistes i nacionalistes.

Anotades les implicacions acadèmiques i per a la recerca, és moment ara de subratllar quines implicacions pot tenir per als moviments socials i la gent. D'entrada, sembla que els discursos racistes que venen d'una part del moviment, de la nova dreta i es poden intuir en determinades polítiques estatals no s'han pogut inculcar als valors de la població. És bona notícia que aquella gent que és més tolerant amb persones LGB, també ho és amb gent que no ve d'aquí. Això, però, no hauria de ser entès com un cessament d'alarma: els canvis de valors són lents i aquesta associació no passa a tot arreu d'Europa. Que actualment els valors de tolerància LGB, racisme i nacionalisme no s'associïn encara, no significa que no pugui passar mai. Per tant, no s'ha de baixar la guàrdia i cal seguir estar atents a racismes sexualitzats. Que hi hagi un petit segment de la població que té valors homonacionalistes és alarmant; exemplifica que les lluites per l'alliberament sexual i de gènere i la tolerància realment podrien canviar de banda – des d'una postura emancipadora per a societats obertes cap a visions tancades, discriminatòries i excloents. Això deixa clar que la preocupació per a l'alliberament sexual i de gènere no és inherentment emancipadora i d'esquerres, sinó que per ser-ho cal d'una gama o un arrelament més ample. Tanmateix, coneixent això, és un alleugeriment comptar amb una majoria de la població tolerant amb l'homosexualitat al seu costat i no pas com a un fals aliat. Així, les lluites emancipatòries poden prendre els resultats d'aquest treball com una promesa: la promesa que la intersecció o l'assemblatge són possibles. De la mateixa manera, però, és un avís: l'homonacionalisme hi

és i pot créixer. Si volem moviments emancipatoris pel canvi social, s'ha de treballar colze a colze, teixint aliances reconeixent que l'alliberament és de totes o no serà.

Abans d'indicar les conclusions principals i les possibilitats per a futura recerca, però, vull recordar les limitacions d'aquest treball. En primer lloc, cal tenir ben present que he mesurat la tolerància LGB, que segurament té forta correlació amb l'homonormativitat, però que no és el mateix. Si en un moment es tinguessin dades que permetessin mesurar l'homonormativitat d'una manera més explícita, s'hauria de fer. Fins que no hi hagi aquestes dades el creuament entre tolerància, i racisme i tolerància i nacionalisme és pràcticament l'única sortida. Un altre problema és que les dades secundàries no pregunten per identitat (de gènere) i per traspassos, zones grises al llarg del procés identitari. Dominen variables nominals que encasten en formigó rigideses identitàries totalitàries.

La segona feblesa important també està relacionada amb la matriu: són dades secundàries que venen de les preguntes que venen, així com les sociodemogràfiques (per exemple, dona i home binari), on l'últim any disponible és el 2010 i, a més, les dades analitzades no permeten una anàlisi dels nacionalismes sense estat, per la qual cosa el nacionalisme analitzat es refereix només a Estat-nacions. L'anàlisi de les nacions sense estat és una via interessant per a la futura recerca.

Una tercera feblesa resideix en el fet que s'ha fet una comparació ampla que no es pot contrastar cas per cas amb teoria per cada país. En aquest sentit, fa falta més recerca sobre homonacionalisme i, quan aquesta s'hagi donat, una revisió teòrica potent i estructuradora.

Acabo aquest apartat amb la indicació de futures investigacions. Com ja he dit, no he pogut confirmar la prevalença de l'homonacionalisme als valors agregats dels europeus. Això, però, no vol dir que no pugui detectar-s'hi amb altres mesures i en un altre moment. La meua anàlisi tampoc és apta per a col·lectius específics com la nova dreta, nacionalismes sense estat o la comunitat LGB.

Per tant, proposo per a futures investigacions, primer, buscar mesures més afinades capaces de detectar no només tolerància LGB, sinó també homonormativitat explícita. En aquest sentit, els avanços teòrics cap a identitats fluïdes i canviants representen un desafiament a les tècniques quantitatives: està sobre la taula buscar indicadors menys rígids i fixes que permetin la captació de la realitat postmoderna.

També és profitós comprovar si a col·lectius específics com a la comunitat LGB o l'extrema dreta es donen valors homonacionalistes. Tanmateix, es mereixen una investigació particular països concrets, tant perquè tenen una elevada tolerància LGB – com és el cas dels països escandinaus i els Països Baixos – com també Xipre del Nord perquè és l'únic lloc on he pogut detectar una relació positiva entre racisme i tolerància LGB. Territorialment, també es mereixen una atenció particular les ciutats creatives. Finalment, és important comprovar un canvi de valors al llarg del temps. Per això, s'hauria d'anar a corroborar les troballes d'aquest

treball amb dades longitudinals. A partir d'això es podrà elaborar un recull estructurador de com s'expressa l'homonacionalisme en totes les seves dimensions a Europa. Una altra línia d'investigació la veig en el femonacionalisme; aquest comporta l'avantatge que els matrius compten amb més variables sensibles a la igualtat de gènere que a la diversitat sexual.

Tornant al principi, a una Europa on es torna evident un homonacionalisme per a la nova dreta, per moviments LGB i per l'estat, en un context d'auge de les formacions de la nova ultradreta populista, és important saber com s'hi posiciona la població. A primera instància cal remarcar que els Fortuyns i Phillipots – i amb ells mols racistes i ultranacionalistes del continent – no han aconseguit que la tolerància LGB canviï a la seva banda tot i una certa hegemonia discursiva. Això no treu que sí que hi hagi petits segments de la població que sí incorporen el discurs racista i nacionalista en els seus valors. Per als moviments socials això és encoratjant, però alhora alertant: es poden aprofitar àmplies aliances, però si no, pot resultar en l'autodestrucció i pèrdua definitiva de les lluites LGB per a l'emancipació. Per a uns i per a altres – moviments LGB i antiracistes, persones LGB, immigrades i/o racialitzades i la població en general – és important que es segueixi investigant sobre homonacionalisme, ja que afecta a les seves vides i pràctiques.

BIBLIOGRAFIA

- Ammaturo, F. R. (2015). The “Pink Agenda”: Questioning and Challenging European Homonationalist Sexual Citizenship. *Sociology*, 49(6), 1151–1166.
- Bacchetta, P. & Haritaworn, J. (2011). There are many transatlantic: Homonationalism, Homotransnationalism and Feminist – Queer – Trans of Colour Theories and Practices. In A. Davis, K. & Evans, M. (Eds.). *Transatlantic Conversations. Feminism as Travelling Theory* (pp. 127-142). Farnham: Ashgate Publishing.
- Barrett, M. (2013). El desarrollo psicológico de la identidad nacional. *Estudios de Psicología*, 34(1), 9–18.
- Del Barrio, C., Hoyos, O., Padilla, M.-P. & Lara, L. (2013). La sociedad y el yo en la construcción de la identidad nacional, *Estudios de Psicología*, 34,1, 49-59.
- Bergman, M. M. (1998). A theoretical note on the differences between attitudes, opinions, and values. *Swiss Political Science Review*, 4(2), 81–93.
- Biglia, B. & Vergés-Bosch, N. (2016). Cuestionando la perspectiva de género en la investigación. *REIRE. Revista d’Innovació i Recerca En Educació Universitat Rovira i Virgili*, 9(2), 12–29.
- Botía Morillas, C. (2013). Cómo diseñar una investigación para el análisis de las relaciones de género: aportaciones metodológicas. *Papers: Revista de Sociología*, 98(3), 443–470.
- Bracke, S. (2012). From “saving women” to “saving gays”: Rescue narratives and their dis/continuities. *European Journal of Women’s Studies*, 19(2), 237–252.
- Bretones Esteban, M.T. (2001). *Sociedades avanzadas*. Barcelona: Hacer Editorial.
- Burawoy, M. (2005). The Critical Turn to Public Sociology. *Critical Sociology*, 31(3), 313–326.
- Burawoy, M. (2005). For Public Sociology 2004 Presidential Address. *American Sociological Review*, 70(February), 4–28.
- Burawoy, M. (2005). For Public Sociology. *Soziale Welt*, 56(4), 347–374.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble*. Abingdon: Routledge Editorial.
- Caminal, M. (2008). El nacionalismo, en M. Caminal (ed.), *Manual de Ciencia Política*, (pp. 174-198). Madrid: Tecnos.
- Çetin, Z. (2016, 25 d’abril). *Homo- und Femonationalismus als Ausdruck der Dominanzkultur – Vom rechten Rand in die Mitte der Gesellschaft*. Recuperat de <http://streitwert.boellblog.org/2016/04/25/homo-und-femonationalismus-als-ausdruck-der-dominanzkultur-vom-rechten-rand-in-die-mitte-der-gesellschaft/>

- Coll-Planas, G., & Missé, M. (2014). "Me gustaría ser militar". Reproducción de la masculinidad hegemónica en la patologización de la transexualidad. *Prisma Social*, (13), 407–432.
- Colpani, G. & Habed A. J. (2014). Chapter two: What is European about Homonationalism? Thinking through the Italian case. En D. Olivieri & Leurs, K., *Everyday Feminist Research Praxis: Doing Gender in the Netherlands* (pp. 23-39). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Crosby, C., Duggan, L., Ferguson, R., Floyd, K., Joseph, M. & Rosenberg, A. (2012). Queer Studies, Materialism, and Crisis: A Roundtable Discussion Queer Studies, Materialism, and Crisis a roundtable discussion. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 18(1), 127–147.
- Domínguez Amorós, M. & Simó Solsona, M. (2003). *Tècniques d'investigació social quantitatives*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.
- Duggan, L. (2001). *The twilight of equality: The Twilight of Equality?: Neoliberalism, Cultural Politics, and the Attack On Democracy*. Boston: Beacon Press.
- El-Tayeb, F. (2012). "Gays who cannot properly be gay": Queer Muslims in the neoliberal European city. *European Journal of Women's Studies*, 19(1), 79–95.
- Esteban-Guitart, M., Vila, I., & Ratner, C. (2013). El carácter macrocultural de la identidad Nacional. *Estudios de Psicología* 34, 27-35.
- EVS (2011). *European Values Study 2008: Integrated Dataset (EVS 2008)*. GESIS Data Archive, Cologne.
- Farris, S. (2016). Die politische Ökonomie des Femonationalismus. *Feministische Studien*, 29(2), pp. 321-334.
- Fischer, M. (2016). Contingent Belonging: Chelsea Manning, transpatriotism, and the iterations of empire. *Sexualities*, 19(5-6), 567-587.
- Flecha, R., Gómez, J. & Puigvert, L. (2003). *Contemporary Social Theory*. Frankfurt: Peter Lang.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class—and how it is transforming leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books.
- Foucault, M. (1996). *Genealogía del racismo*. La Plata: Editorial Altamira.
- García, J. G. (1994). Nación, identidad y paradoja: Una perspectiva relacional para el estudio del nacionalismo. *Reis*, 67, 165–183.
- Habermas, J. (1981). *Theorie des kommunikativen Handelns*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Habermas, J. (1992). *Faktizität und Geltung*. Frankfurt: Suhrkamp.

- Heitmeyer, W. (2002). Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit - die theoretische Konzeption und erste empirische Ergebnisse. In W. Heitmeyer (Ed.), *Deutsche Zustände. Folge 1* (pp. 15-31). Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Harding, S. (1987). ¿Existe un método feminista? En Harding, S. (Ed.), *Feminism and methodology* (pp. 1-14). Bloomington: Indiana University Press.
- Hubbard, P., & Wilkinson, E. (2015). Welcoming the world? Hospitality, homonationalism, and the London 2012 Olympics. *Antipode*, 47(3), 598–615.
- Huppert, F. A., Marks, N., Clark, A., Siegrist, J., Stutzer, A., Vittersø, J. & Wahrendorf, M. (2009). Measuring Well-being across Europe: Description of the ESS Well-being Module and preliminary findings. *Social Indicators Research*, 91(3), 301–315.
- Inglehart, R. (2005). Modernización y cambio cultural: la persistencia de los valores tradicionales. *Quaderns de La Mediterrània = Cuadernos Del Mediterráneo*, (5), 21–32.
- Jivraj, S., & de Jong, A. (2011). The Dutch Homo-Emancipation Policy and its Silencing Effects on Queer Muslims. *Feminist Legal Studies*, 19(2), 143–158.
- Kahlina, K. (2015). Local histories, European LGBT designs: Sexual citizenship, nationalism, and “Europeanisation” in post-Yugoslav Croatia and Serbia. *Women’s Studies International Forum*, 49, 73–83.
- Kulpa, R. (2014). On attachment and be *longing* : Or why queers mourn homophobic president? *Sexualities*, 17(7), 781–801.
- Kulpa, R. (2014). Western leveraged pedagogy of Central and Eastern Europe: discourses of homophobia, tolerance, and nationhood. *Gender, Place & Culture*, 21:4, 431-448.
- Larrauri, M. i Max (2000). *El Desig – segons Gilles Deleuze*. València: Tàndem Editorial.
- Martin Palomo, T., & Muñoz Terrón, J. M. (2014). Epistemología, metodología y métodos. ¿Qué herramientas para qué feminismo? Reflexiones a partir del estudio del cuidado. *Quaderns de Psicologia*, 16(1), 35-44.
- Milani, T. M., & Levon, E. (2016). Sexing diversity: Linguistic landscapes of homonationalism. *Language and Communication*, 51, 69–86.
- Missé, M., & Coll-Planas, G. (2010). La patologización y propuestas de la transexualidad: reflexiones críticas. *Norte de Salud Mental*, 8(38), 44–55.
- Muñoz, J.E. (1997). “The White to Be Angry”: Vaginal Davis’s Terrorist Drag. *Social Text: Queer transexions of Race, Nation, and Gender*, 52/53, 80-103.
- Nebeling Petersen, M., & Myong, L. (2015). (Un)liveabilities: Homonationalism and transnational adoption. *Sexualities*, 18(3), 329–345.

- Nowak, P. (2013). *Kurze Geschichte der Antisemitismusdebatte in der deutschen Linken*. Edition Assemblage.
- Petzen, J. (2012). Contesting Europe: A call for an anti-modern sexual politics. *European Journal of Women's Studies*, 19(1), 97–114.
- Postone, M. (1979). Antisemitismus und Nationalsozialismus. *Diskus*, 3–4, 1–9.
- Puar, J.K. (2007). *Terrorist Assemblages – Homonationalism in Queer Times*. Durham: Duke University Press.
- Puar, J. (2013). Rethinking Homonationalism. *International Journal of Middle East Studies*, 45(2), 336–339.
- Røthing, Å. & Svendsen, S. B. (2011). Sexuality in Norwegian textbooks: constructing and controlling ethnic borders? *Ethnic and Racial Studies*, 34(11), 1953–1973.
- Ruffig, R. (2008). *Michel Foucault*. Paderborn: Wilhelm Fink Verlag.
- Said, E.W. 2005. *Cubriendo el islam: El islam como noticia*. Madrid: Debate.
- Sadurní Balcells, N., & Pujol Tarrés, J. (2015). Homonacionalismo en Cataluña: una visión desde el activismo LGBTI. *Universitas Psychologica*, 14(5), 1809–1820.
- Schwandt, M. (2010). *Kritische Theorie – Eine Einführung*. Stuttgart: Schmetterling Verlag.
- SIMREF. (2012, 29 de febrer). *Metodología cuantitativa y perspectiva de género: un análisis aplicado al caso de la salud*. Retrieved from <https://vimeo.com/37702298>
- SPSS. (2001). Capítulo 17 Análisis de correlación lineal: Los procedimientos Correlaciones bivariadas y Correlaciones parciales, en SPSS (ed.), *SPSS – Guía para el análisis de datos*, (pp. 1-20). Madrid: Hispanoportuguesa SPSS.
- Suàrez Grimalt, L. (2014). *Pràctica 5: Anàlisi de Clúster o Conglomerados*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Szulc, L. (2015). Banal nationalism and queers online: Enforcing and resisting cultural meanings of .tr. *New Media & Society*, 17(9), 1530–1546.
- Szulc, L. (2016). Domesticating the nation online: Banal nationalism on LGBTQ websites in Poland and Turkey. *Sexualities*, 19(3), 304–327.
- Verge, T. (2016). The Virtues of Engendering Quantitative Methods Courses. *PS: Political Science & Politics*, 49(3), 550-553.
- Visauta Vinacua, B. (1997). *Anàlisi estadístic con SPSS para Windows*. McGraw-Hill.
- Zanghellini, A. (2012). Are gay rights Islamophobic? A critique of some uses of the concept of homonationalism in activism and academia. *Social & Legal Studies*, 21(3), 357–374.

ANNEX I

Taula 1: Publicacions segons revistes

Nombre dels jornals	Nombre de publicacions
INTERNATIONAL FEMINIST JOURNAL OF POLITICS	5
SEXUALITIES	5
ANTIPODE	3
FEMINIST LEGAL STUDIES	3
GENDER PLACE AND CULTURE	3
GLQ A JOURNAL OF LESBIAN AND GAY STUDIES	3
INTERVENTIONS INTERNATIONAL JOURNAL OF POSTCOLONIAL STUDIES	3
CULTURE HEALTH SEXUALITY	2
JOURNAL OF HOMOSEXUALITY	2
SOCIOLOGY OF SPORT JOURNAL	2

Font: ISI Web of Knowledge (3 de març 2017)

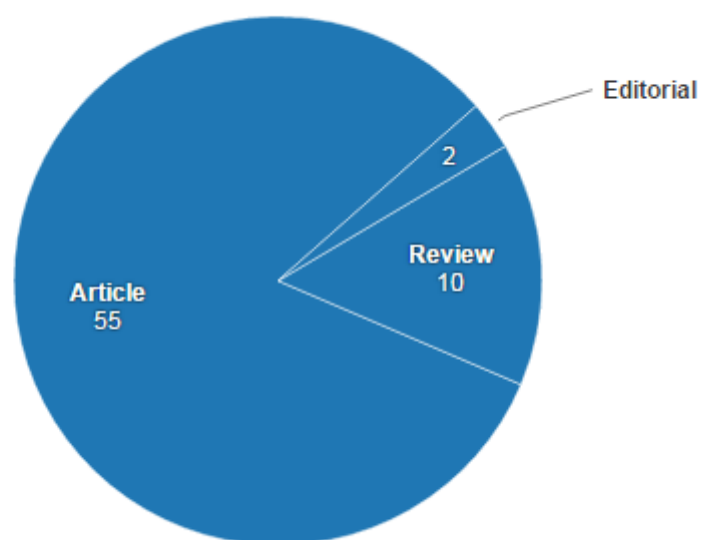
Taula 2: Publicacions segons autoria (+ que 2)

Record Count	% of 67	Bar Chart
AMMATURO FR	2	2.985 %
COWEN D	2	2.985 %
GOSINE A	2	2.985 %
KULPA R	2	2.985 %
PUAR J	2	2.985 %
SZULC L	2	2.985 %
TAN CKK	2	2.985 %
WAHAB A	2	2.985 %

ISI Web of Knowledge (3 de març 2017)

Gràfic 1

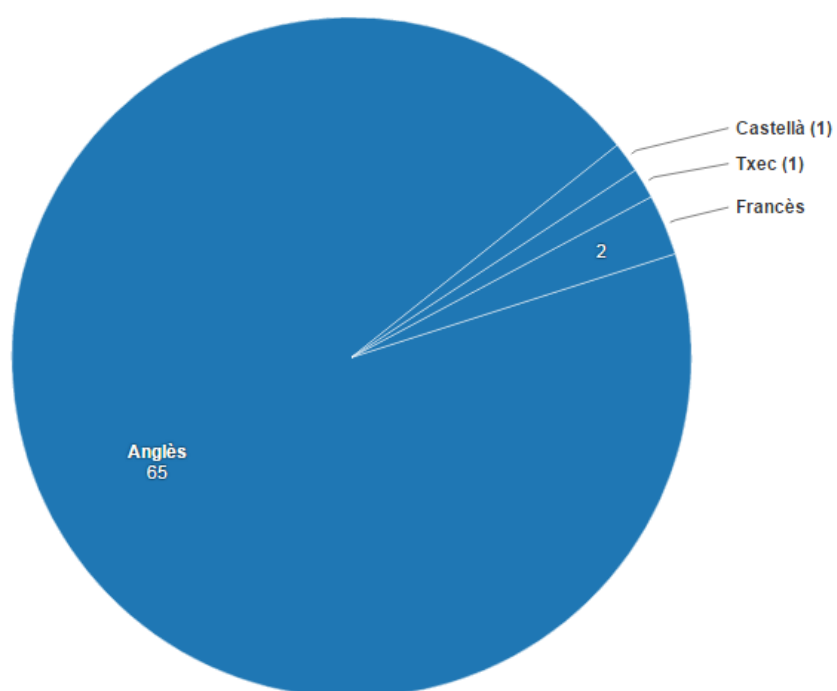
Publicacions sobre homonacionalisme segons gènere

Font: ISI Web of Knowledge (3 de març 2017)

Gràfic 2

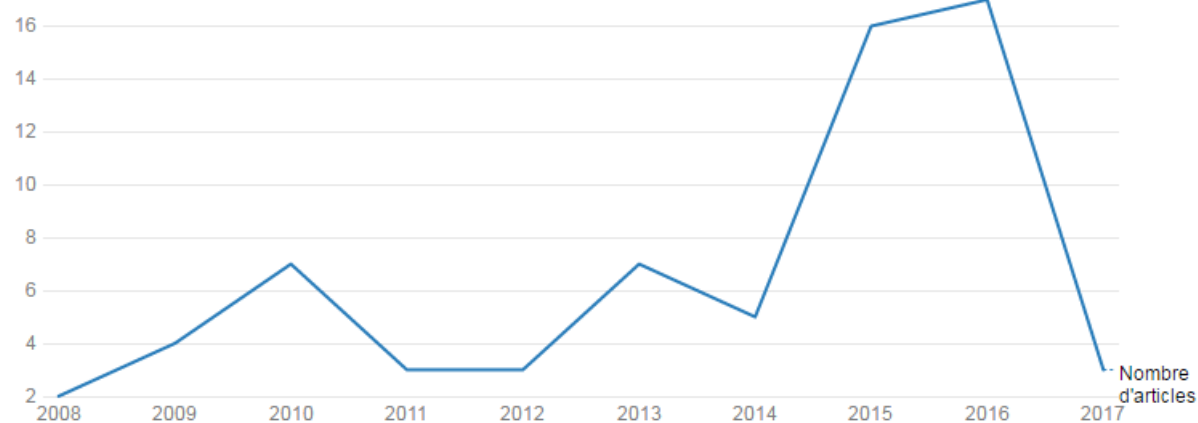
Publicacions sobre homonacionalisme segons idioma

Font: ISI Web of Knowledge (3 d'abril 2017)

Gràfic 3

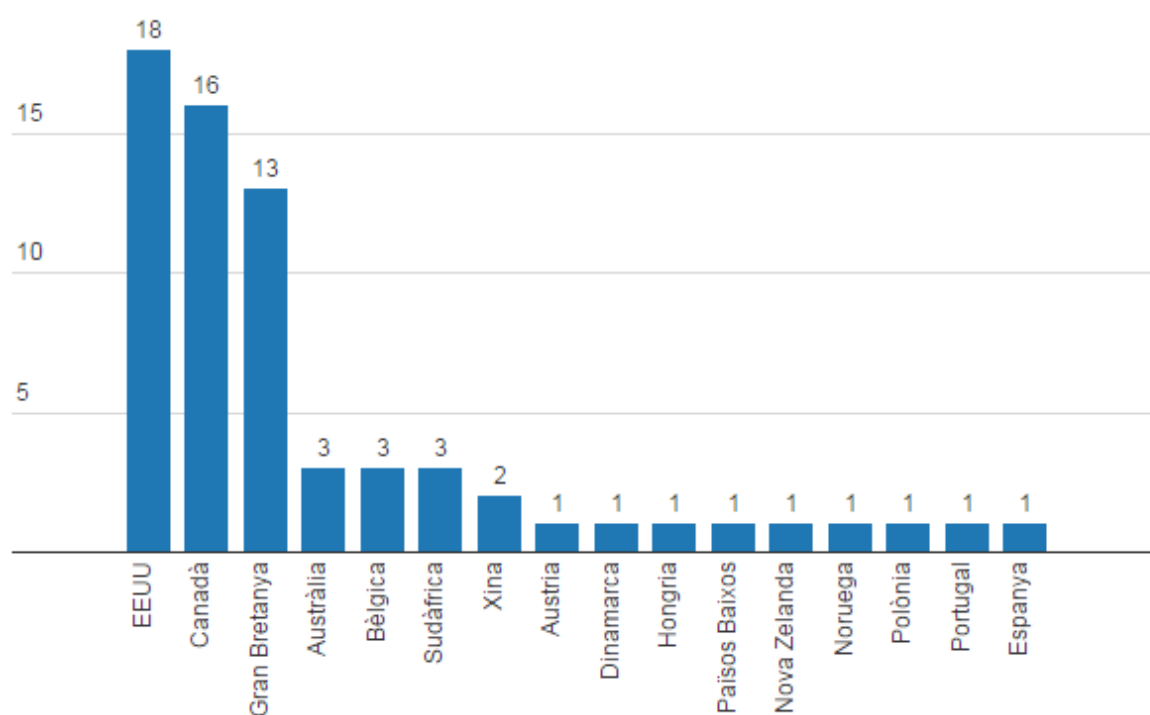
Publicacions sobre homonacionalisme segons any de publicació

Font: ISI Web of Knowledge (3 d'abril 2017)

Gràfic 4

Publicacions sobre homonacionalisme segons país

Font: ISI Web of Knowledge (3 de març 2017)

ANNEX II

Taula 1: Estadístics descriptius per Tolerància LGB					
	N	Mínim	Màxim	Mitjana	Desviació estàndard
Albània	1414	1	10	2,11	2,073
Àustria	1430	1	10	5,42	3,335
Armènia	1479	1	10	1,19	0,85
Bèlgica	1490	1	10	5,83	3,01
Bòsnia-Hercegovina	1482	1	10	1,73	1,721
Bulgària	1313	1	10	2,78	2,486
Belarus	1421	1	10	2,74	2,369
Croàcia	1492	1	10	2,49	2,614
Xipre	951	1	10	2,19	2,079
Xipre del nord	482	1	10	2,23	2,243
República Txeca	1694	1	10	4,85	3,356
Dinamarca	1478	1	10	7,25	3,178
Estònia	1453	1	10	2,3	2,158
Finlàndia	1058	1	10	6,67	3,441
França	1465	1	10	5,65	3,198
Geòrgia	1451	1	10	1,14	0,708
Alemanya	1999	1	10	5,69	3,124
Grècia	1461	1	10	3,71	2,948
Hongria	1471	1	10	3,26	2,906
Islàndia	785	1	10	8,34	2,668
Irlanda	930	1	10	5,2	3,335
Letònia	1415	1	10	2,41	2,223
Lituània	1356	1	10	1,95	1,924
Luxemburgo	1537	1	10	6,51	3,518
Malta	1298	1	10	3,87	3,15
Moldava	1446	1	10	1,72	1,702
Montenegro	1458	1	10	1,73	1,967
Països Baixos	1521	1	10	7,53	2,912
Noruega	1071	1	10	7,18	3,221
Polònia	1433	1	10	2,86	2,55
Portugal	1391	1	10	3,68	2,797
Romania	1413	1	10	2,1	2,021
Federació Russa	1391	1	10	2,23	2,238
Sèrbia	1475	1	10	1,82	1,9
República Eslovaca	1317	1	10	4,79	3,178
Eslovènia	1325	1	10	3,91	3,43
Espanya	1415	1	10	6,01	3,237
Suècia	1047	1	10	7,76	3,203
Suïssa	1223	1	10	6,35	3,321
Turquia	2300	1	10	1,48	1,415
Ucraïna	1343	1	10	1,61	1,594
Macedònia	1424	1	10	2,05	2,204
Gran Bretanya	1511	1	10	5,4	3,349
Irlanda del Nord	469	1	10	4,3	2,852
Kosovo	1577	1	10	1,29	1,257

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011).

Taula 2: Estadístics descriptius per racisme					
País	N	Mínim	Màxim	Mitjana	Desviació estàndard
Albània	1459	1	10	4,8081	2,74852
Àustria	1485	1	10	6,402	2,88212
Armènia	1447	1	10	4,6455	2,87055
Bèlgica	1504	1	10	5,7134	2,73533
Bòsnia-Hercegovina	1466	1	10	5,0498	2,97674
Bulgària	1298	1	10	4,0901	3,01326
Belarus	1423	1	10	5,1701	2,71797
Croàcia	1463	1	10	4,8407	2,93825
Xipre	952	1	10	6,6765	2,83962
Xipre del nord	487	1	10	4,9507	3,34283
República Txeca	1754	1	10	5,374	2,72704
Dinamarca	1478	1	10	4,4838	2,73584
Estònia	1481	1	10	5,1877	2,88564
Finlàndia	1090	1	10	3,9523	2,71403
França	1488	1	10	4,9785	2,86825
Geòrgia	1333	1	10	5,2956	3,0199
Alemanya	2028	1	10	5,9536	2,63722
Grècia	1481	1	10	5,5233	2,97301
Hongria	1492	1	10	4,9538	3,01303
Islàndia	801	1	10	4,015	2,54947
Irlanda	970	1	10	5,8124	2,79574
Itàlia	1434	1	10	4,9282	2,90073
Letònia	1444	1	10	5,5436	2,80088
Lituània	1335	1	10	5,3468	2,639
Luxemburgo	1581	1	10	4,3371	2,83996
Malta	1463	1	10	7,6835	2,63389
Moldava	1388	1	10	5,6888	2,96842
Montenegro	1440	1	10	4,5993	3,16994
Països Baixos	1531	1	10	5,1816	2,43766
Noruega	1081	1	10	4,8992	2,60981
Polònia	1476	1	10	4,3672	2,65572
Portugal	1443	1	10	4,7166	2,42546
Romania	1380	1	10	4,6007	3,06764
Federació Russa	1420	1	10	6,1746	2,95642
Sèrbia	1431	1	10	5,2893	3,1027
República Eslovaca	1418	1	10	4,5874	2,81864
Eslovènia	1336	1	10	5,3952	2,92648
Espanya	1434	1	10	4,9163	2,64667
Suècia	1064	1	10	4,3412	2,9723
Suïssa	1255	1	10	5,0183	2,56535
Turquia	2202	1	10	6,5854	2,70447
Ucraïna	1377	1	10	5,3689	3,08369
Macedònia	1413	1	10	4,8422	3,44173
Gran Bretanya	1516	1	10	6,3786	2,76143
Irlanda del Nord	477	1	10	5,9392	2,66995
Kosovo	1528	1	10	6,551	2,84551

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011).

Taula 3: Estadístics descriptius per nacionalisme					
País	N	Mínim	Màxim	Mitjana	Desviació estàndard
Albània	1489	1	10	7,1061	1,91718
Àustria	1476	1	10	7,7378	1,8207
Armènia	1479	1	10	7,4422	1,82429
Bèlgica	1504	1	10	6,8052	1,77622
Bòsnia-Hercegovina	1468	1	10	6,7146	2,38197
Bulgària	1444	1	10	7,9861	1,75288
Belarus	1457	2	10	7,1675	1,6098
Croàcia	1486	1	10	7,0505	1,9163
Xipre	981	1	10	8,6198	1,64105
Xipre del nord	476	1	10	7,1197	1,76765
República Txeca	1771	1	10	7,472	1,821
Dinamarca	1468	1	10	6,8195	1,71269
Estònia	1490	1	10	7,2544	1,89137
Finlàndia	1093	1	10	7,6496	1,62647
França	1491	2	10	6,9095	1,84551
Geòrgia	1441	1	10	8,1589	1,69325
Alemanya	1962	1	10	7,29	1,79892
Grècia	1473	1	10	7,7502	1,70678
Hongria	1501	1	10	7,2958	1,89678
Islàndia	798	1	10	6,8434	1,58071
Irlanda	968	1	10	7,8905	1,80382
Itàlia	1468	1	10	7,9353	1,55535
Letònia	1438	1	10	7,3046	1,72553
Lituània	1387	1	10	7,0036	1,66818
Luxemburgo	1581	1	10	6,9715	1,71732
Malta	1486	3	10	8,5888	1,57501
Moldava	1499	1	10	7,3936	1,71068
Montenegro	1405	1	10	6,9046	2,30897
Països Baixos	1534	2	10	6,5847	1,58608
Noruega	1082	2	10	7,0333	1,51612
Polònia	1466	1	10	7,6357	1,66093
Portugal	1523	1	10	7,6967	1,83946
Romania	1430	1	10	8,0517	1,76193
Federació Russa	1442	1	10	7,7712	1,80301
Sèrbia	1448	1	10	6,7327	2,14627
República Eslovaca	1467	1	10	7,4622	1,90688
Eslovènia	1347	1	10	7,7476	1,8289
Espanya	1440	1	10	7,5347	1,85062
Suècia	1100	1	10	7,2436	1,71455
Suïssa	1197	1	10	7,2523	1,61458
Turquia	2230	1	10	8,1117	2,15663
Ucraïna	1452	1	10	7,4442	1,96743
Macedònia	1462	1	10	8,5834	1,5674
Gran Bretanya	1512	1	10	7,6938	1,84818
Irlanda del Nord	481	1	10	7,343	1,93563
Kosovo	1504	1	10	7,7547	2,01433

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011).

Taula 4: Percentatges de les variables dicotomitades					
	Autòcton	Home	Ciutat	Dreta	Jove
Albània	99,67	49,48	24,20	39,72	95,11
Àustria	93,31	43,44	20,13	33,12	80,79
Armènia	91,73	42,93	37,60	44,94	83,34
Bèlgica	89,07	48,24	0,00	34,46	81,05
Bòsnia-Hercegovina	96,49	45,24	0,77	39,32	89,35
Bulgària	99,27	42,13	14,43	35,76	74,93
Belarus	88,60	40,67	18,53	44,76	87,53
Croàcia	89,16	39,80	15,19	31,36	81,51
Xipre	92,70	44,40	0,00	50,41	74,47
Xipre del nord	54,82	54,20	0,00	41,86	92,93
República Txeca	97,19	45,36	14,40	45,39	77,80
Dinamarca	94,00	49,57	4,99	42,50	78,23
Estònia	82,20	35,31	0,00	42,26	72,73
Finlàndia	99,20	49,12	11,81	59,04	87,21
França	92,20	45,50	21,39	33,48	76,35
Geòrgia	99,27	37,13	24,80	54,81	83,04
Alemanya	93,24	47,71	13,88	30,31	77,47
Grècia	90,73	43,33	14,67	39,98	74,83
Hongria	98,22	47,79	16,66	33,11	84,80
Irlanda	92,57	40,28	0,00	43,57	87,75
Islàndia	94,78	49,38	0,00	56,69	82,38
Itàlia	98,06	48,12	11,72	43,05	79,13
Letònia	84,91	36,99	33,27	56,96	79,22
Lituània	95,33	45,53	16,27	42,73	78,45
Luxemburgo	55,03	49,38	0,00	35,40	88,81
Malta	95,40	37,60	0,60	39,79	71,81
Moldava	94,65	45,65	18,12	53,33	82,08
Montenegro	88,36	44,33	0,00	32,75	87,86
Països Baixos	94,08	45,11	7,86	47,69	68,30
Noruega	91,82	51,43	9,85	44,69	86,06
Polònia	99,20	44,24	12,91	51,39	85,67
Portugal	94,07	40,44	2,64	33,49	67,87
Romania	99,93	43,72	8,19	42,57	81,60
Federació Russa	94,55	33,38	28,32	43,96	81,14
Sèrbia	91,40	46,43	14,79	37,94	83,07
República Eslovaca	96,54	40,09	0,00	31,01	72,23
Eslovènia	92,31	45,97	0,96	25,27	78,33
Espanya	89,40	43,87	15,68	24,24	75,68
Suècia	86,59	46,99	13,74	49,17	80,58
Suïssa	75,10	46,11	0,00	39,11	77,58
Turquia	98,87	44,38	22,82	41,29	90,37
Ucraïna	86,92	37,96	17,05	40,91	78,23
Macedònia	97,13	56,47	29,62	55,07	88,09
Gran Bretanya	89,62	42,47	9,88	37,99	70,90
Irlanda del Nord	91,06	39,60	3,74	49,31	74,75
Kosovo	96,23	50,28	3,50	56,34	93,44

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011).

ANNEX III

Taula 1: Coeficient de correlació tolerància LGB i variables sociodemogràfiques

	Autòcton	Home	Ciutat	ser dretes	-65
8 Albania	-,112**	-0,025	,093**	0,042	,088**
40 Austria	0,028	-,124**	0,027	-,200**	,275**
51 Armenia	-0,009	-0,036	,057*	-0,006	0,009
56 Belgium	,110**	-,156**	.f	-0,027	,293**
70 Bosnia Herzegovina	-0,043	-0,039	-0,035	-,075*	,093**
100 Bulgaria	0,003	-,106**	,229**	,117**	,155**
112 Belarus	-0,035	-,091**	0,011	0,038	,133**
191 Croatia	-0,047	-,105**	,218**	-,179**	,146**
196 Cyprus	-,076*	-0,025	.f	-0,044	,235**
197 Northern Cyprus	,133**	-,093*	.f	-0,105	0,053
203 Czech Republic	,048*	-0,033	,102**	,103**	,238**
208 Denmark	0,042	-,252**	,108**	-,128**	,247**
233 Estonia	,077**	-,087**	.f	0	,176**
246 Finland	0,023	-,296**	,138**	-,165**	,134**
250 France	,059*	-,145**	,075**	-,158**	,282**
268 Georgia	0,004	0,033	-0,004	-0,018	,061*
276 Germany	,076**	-,108**	,092**	-,193**	,202**
300 Greece	-0,013	-0,037	,122**	-,201**	,335**
348 Hungary	-0,017	-,073**	,133**	-0,013	,177**
352 Iceland	-0,064	-,212**	.f	-,139**	,185**
372 Ireland	-0,006	-,096**	.f	-,132**	,206**
428 Latvia	,070**	-0,034	,085**	-0,024	,192**
440 Lithuania	0,015	-0,03	-,067*	-0,012	,172**
442 Luxembourg	,118**	-,201**	.f	-,154**	,164**
470 Malta	-,098**	0,014	0,073	-,104**	,225**
498 Moldova	-0,047	-,081**	,173**	,072*	,068**
499 Montenegro	-0,015	-,083**	.f	-0,01	,111**
528 Netherlands	0,037	-,139**	,051*	-,207**	,263**
578 Norway	,079*	-,186**	,146**	-,123**	,224**
616 Poland	0,016	-,061*	,172**	-,064*	,133**
620 Portugal	-,075**	-,077**	-0,019	-0,035	,260**
642 Romania	0,015	,063*	-0,037	,085*	,068*
643 Russian Federation	0,02	-,081**	,068*	,189**	,141**
688 Serbia	-0,005	-,056*	,182**	-0,046	0,018
703 Slovak Republic	0,001	0,011	.f	-0,037	,150**
705 Slovenia	0,028	-,125**	-0,016	-,131**	,213**
724 Spain	,123**	-,147**	,079**	-,191**	,393**
752 Sweden	,194**	-,210**	,099**	-0,05	,137**
756 Switzerland	,178**	-,142**	.f	-,181**	,215**
792 Turkey	-,063**	,059**	-0,03	-0,031	0,019
804 Ukraine	-0,019	-,088**	,092**	-0,049	,124**
807 Macedonia	0,019	-0,012	,059*	-0,037	,125**
826 Great Britain	,086**	-,152**	0,046	-,134**	,268**
909 Northern Ireland	-0,054	-,204**	0,056	-0,051	,276**
915 Kosovo	-,101**	-0,007	-0,036	0,055	0,028

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011). * Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01

Taula 2: Coeficient de correlació per racisme i variables de control					
	Autòcton	Home	Ciutat	ser dretes	-65
8 Albania	0,034	0,022	-,080**	-0,039	-0,043
40 Austria	,184**	-0,008	-,133**	,162**	-,117**
51 Armenia	,064*	,071**	-,081**	-0,005	-0,031
56 Belgium	,120**	-0,033	.e	,110**	-,097**
70 Bosnia Herzegovina	0,029	-0,024	-0,037	,110**	-0,02
100 Bulgaria	-0,027	0,014	0,001	0,01	-0,006
112 Belarus	,081**	0,046	0,023	-,070*	-0,002
191 Croatia	,082**	,064*	-,060*	0,028	-,081**
196 Cyprus	,209**	-0,04	.e	0,067	-,141**
197 Northern Cyprus	,186**	-0,042	.e	-,193**	0,033
203 Czech Republic	0,033	0,013	,070**	-,098**	-,061*
208 Denmark	,066*	,053*	-,135**	,127**	-,143**
233 Estonia	,185**	-0,005	.e	,061*	-,071**
246 Finland	0,036	,101**	-,063*	,117**	-0,023
250 France	,099**	0,005	-,096**	,188**	-,129**
268 Georgia	-0,028	0,041	0,051	-0,026	-0,017
276 Germany	,101**	,053*	-0,009	,203**	-0,04
300 Greece	,157**	-0,026	-0,01	,069*	-,119**
348 Hungary	0,012	-0,011	-0,018	-0,015	-0,039
352 Iceland	0,065	,073*	.e	,152**	-0,028
372 Ireland	,122**	-0,03	.e	0,016	-0,019
380 Italy	0,046	0,019	-,116**	,274**	-0,036
428 Latvia	,103**	,061*	-0,026	-0,022	0,019
440 Lithuania	0,023	,063*	0,036	-,137**	-0,018
442 Luxembourg	,133**	0,037	.e	0,043	0,017
470 Malta	,081**	-0,014	-0,044	-,187**	0,001
498 Moldova	0,029	-0,029	-,086**	0,03	-,077**
499 Montenegro	,145**	0,017	.e	-0,048	0,008
528 Netherlands	0,049	0,013	0,014	,175**	-,058*
578 Norway	,093**	,167**	-,097**	,174**	-,101**
616 Poland	0,038	-0,023	0,005	0,013	-0,048
620 Portugal	,133**	0,017	,125**	0,011	-,084**
642 Romania	.ai	,062*	-0,036	-0,001	0,007
643 Russian Federation	0,038	0,007	,104**	0,034	0,028
688 Serbia	,054*	-,056*	-,064*	0,014	0,024
703 Slovak Republic	-0,014	0,022	.e	0,017	-,097**
705 Slovenia	,138**	,083**	-0,016	0,049	-0,033
724 Spain	,160**	0,007	-0,01	,158**	-,099**
752 Sweden	,084**	,150**	-,087**	,106**	-0,049
756 Switzerland	,156**	-0,018	.e	,217**	-0,04
792 Turkey	,100**	-0,024	-0,017	,051*	-0,039
804 Ukraine	0,051	0,004	,065*	0,021	-,064*
807 Macedonia	0,026	,081**	,422**	0,004	-,057*
826 Great Britain	,193**	-0,008	-,073*	,142**	-,067**
909 Northern Ireland	-0,052	-0,026	-0,073	,117*	-0,017
915 Kosovo	,119**	0,034	0,01	0,021	-,126**

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011). * Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01

Taula 3: Coeficient de correlació per nacionalisme i variables de control					
	Autòcton	Home	Ciutat	ser dretes	-65
8 Albania	0,009	0,025	,092**	-0,045	0,002
40 Austria	,222**	-0,028	-,157**	-,175**	,204**
51 Armenia	,062*	-0,003	-0,039	-0,05	0,036
56 Belgium	,156**	0,005	.e	-,143**	,054*
70 Bosnia Herzegovina	0,035	-0,042	,078**	-,114**	-,177**
100 Bulgaria	0,049	0,012	-,211**	-,176**	-,120**
112 Belarus	,111**	0,009	0,012	-,096**	-0,026
191 Croatia	,128**	0,033	-0,046	-,111**	,071*
196 Cyprus	,235**	0	.e	-,140**	,088*
197 Northern Cyprus	,300**	0,003	.e	-,169**	-,130*
203 Czech Republic	,087**	-,064**	-,071**	-,095**	-0,019
208 Denmark	,138**	,061*	-,104**	-,161**	,100**
233 Estonia	,270**	-0,038	.e	-,157**	,089**
246 Finland	0,024	-0,028	-0,041	-0,007	,170**
250 France	,158**	-0,01	-,065*	-,189**	,171**
268 Georgia	0,028	0,009	,089**	-0,018	0,033
276 Germany	,167**	-0,004	-,069**	-,059**	,152**
300 Greece	,090**	-0,017	0,036	-,187**	,094**
348 Hungary	,063*	-0,021	-0,036	-,131**	-,084**
352 Iceland	,137**	-0,005	.e	-,234**	,091*
372 Ireland	,253**	0,057	.e	-,152**	0,07
380 Italy	,091**	0,039	-,084**	-,176**	,157**
428 Latvia	,161**	-0,036	-,084**	-,113**	,219**
440 Lithuania	,164**	-0,016	0,038	-,137**	0,047
442 Luxembourg	,201**	0,033	.e	-,065**	0,043
470 Malta	,176**	-0,009	0,005	-,072**	-0,022
498 Moldova	,096**	-0,033	-,115**	-,062*	0,059
499 Montenegro	,137**	-0,004	.e	-0,052	0,026
528 Netherlands	,108**	0,038	-0,001	-,132**	,195**
578 Norway	,100**	0,034	-0,046	-,164**	,063*
616 Poland	0,007	-0,015	-,161**	-,102**	,090**
620 Portugal	,089**	-0,003	,111**	-,137**	0,037
642 Romania	-0,029	-0,002	-0,036	-,062*	-0,062
643 Russian Federation	,078**	-0,027	0,015	-,087**	0,029
688 Serbia	,160**	0,035	-0,05	-,111**	-0,04
703 Slovak Republic	,139**	-0,002	.e	-0,019	-0,049
705 Slovenia	,172**	-,082**	-,074**	-,121**	,069*
724 Spain	,200**	-0,028	-0,002	-,190**	,097**
752 Sweden	,158**	-0,017	-,062*	-,141**	,098**
756 Switzerland	,176**	-0,004	.e	-,168**	,197**
792 Turkey	0,004	-,063**	0,032	-,071**	0,039
804 Ukraine	,188**	-0,028	-0,027	-0,038	,225**
807 Macedonia	,064*	-0,02	-0,029	-,064*	0,032
826 Great Britain	,272**	0,035	-0,052	-,242**	,135**
909 Northern Ireland	,112*	-0,002	-0,021	-0,028	,127*
915 Kosovo	0,047	-,069**	-,094**	-0,005	-0,041

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011). * Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01

Taula 4: Coeficient de correlació per tolerància LGBTI i racisme							
País	Coeficient	Autòcton	Home	Ciutat	Dretes	-65	
Albània N	1370	1361	1367	1090	1064	1367	856
Albània	-0.067*	-0.063*	-0.066*	-0.08**	-0.078*	-0.063*	-0.091**
Àustria N	1413	1410	1410	1410	1169	1410	1192
Àustria	-0.270**	-0.278**	-0.274**	-0.27**	-0.271**	-0.25**	-0.263**
Armènia N	1431	1428	1428	1428	1104	1408	1038
Armènia	-0.021	-0.021	-0.018	-0.017	-0.039	-0.021	-0.035
Bèlgica N	1487	1484	1484		1403	1484	(1400)
Bèlgica	-0.183	-0.198*	-0.191**		-0.205**	-0.161**	(-0.209**)
Bòsnia-Hercegovina N	1439	1436	1436	1358	990	1436	934
Bòsnia-Hercegovina	-0.033	-0.0331	-0.034	-0.046	-0.021	-0.031	-0.023
Bulgària N	1162	1159	1159	1132	832	1159	810
Bulgària	-0.136**	0.136**	-0.134**	-0.146**	-0.166**	-0.135**	-0.165**
Bielorussa N	1439	1366	1366	1366	783	1366	779
Bielorussa	-0.070**	-0.067*	-0.068*	-0.07*	-0.099**	-0.07*	-0.095**
Croàcia N	1441	1437	1438	1422	1176	1414	1141
Croàcia	0.185**	-0.183**	-0.18**	-0.177**	-0.218**	0.18**	-0.191**
Xipre N	907	904	904		672	903	(668)
Xipre	-0.135**	-0.12**	-0.137**		-0.17**	-0.107**	(-0.111**)
Xipre del nord N	471	466	468		330	463	(320)
Xipre del nord	0.201**	0.181**	0.198**		0.168**	0.197**	(0.151**)
República Txeca N	1649	1640	1646	1616	1341	1620	1300
República Txeca	-0.167**	-0.169**	-0.167**	-0.174**	-0.157**	-0.152**	-0.147**
Dinamarca N	1459	1454	1456	1357	1408	1456	1308
Dinamarca	-0.289**	-0.293**	-0.284**	-0.29	-0.278**	-0.266**	-0.26**
Estònia N	1421	1417	1418		1094	1418	(1090)
Estònia	-0.051	-0.065*	-0.051		-0.045	-0.037	(-0.43)
Finlàndia N	1036	1032	1033	1005	857	1033	841
Finlàndia	-0.377**	-0.379**	-0.368**	-0.382**	-0.39**	-0.378**	-0.366**
França N	1456	1453	1453	1453	1351	1453	1347
França	-0.291**	-0.3**	-0.293**	-0.286**	0.284**	-0.27**	-0.271**
Geòrgia N	1317	1341	1314	1314	882	1313	877
Geòrgia	-0.01	-0.01	-0.011	-0.009	-0.007	-0.009	-0.004
Alemanya N	1965	1959	1962	1962	1712	1940	1692
Alemanya	-0.295**	-0.305**	-0.291**	-0.295**	-0.268**	-0.288**	-0.269**
Grècia N	1442	1439	1439	1439	1164	1438	1160
Grècia	-0.214**	-0.214**	-0.215**	-0.214	-0.219**	-0.186**	-0.206**
Hongria N	1457	1454	1454	1454	1318	1454	1314
Hongria	-0.247**	-0.247**	-0.248**	-0.247	-0.245**	-0.244**	-0.245**
Islàndia N	782	779	779		741	779	(738)
Islàndia	-0.293**	0.291**	-0.285**		-0.289**	-0.269**	(-0.283**)
Irlanda N	899	883	896		651	876	(627)
Irlanda	-0.302**	-0.302**	-0.305**		-0.294**	-0.304**	(-0.306**)
Itàlia							
Letònia N	1364	1359	1361	1361	1032	1361	1028
Letònia	-0.03	-0.036	-0.028	-0.027	-0.068*	-0.034	-0.078*
Lituània N	1227	1224	1224	1224	782	1224	778
Lituània	-0.094**	-0.094**	-0.091**	-0.092**	-0.074*	-0.092	-0.073*
Luxemburgo N	1512	1509	1809		1213	1508	(1209)
Luxemburgo	-0.069**	-0.085**	-0.065*		-0.078**	-0.074**	(-0.097**)
Malta N	1272	1269	1269	599	692	1266	381
Malta	-0.096**	-0.09**	-0.096*	-0.118**	-0.049	-0.1**	-0.1*
Moldava N	1318	1315	1315	1315	793	1315	789
Moldava	-0.093**	-0.092**	-0.095**	-0.081**	-0.087*	-0.089**	-0.07*
Montenegro N	1399	1394	1396	1498	770	1396	(765)
Montenegro	-0.014	-0.012	-0.011	-0.239**	-0.054	-0.013	(-0.051)
Països Baixos N	1503	1500	1500	1498	1409	1498	1401
Països Baixos	-0.237**	-0.239**	-0.237**	-0.239**	-0.18**	-0.229**	-0.218**
Noruega N	1068	1065	1065	1063	1046	1065	1040
Noruega	-0.312**	-0.321**	-0.29**	-0.301**	-0.303	-0.298**	-0.265**
Polònia N	1405	1400	1402	1402	1192	1373	1169
Polònia	-0.104**	-0.105**	-0.106**	-0.106**	-0.116**	-0.091*	0.106**
Portugal N	1302	1299	1299	1299	934	1299	930

Portugal	-0.212**	-0.205**	-0.211	-0.21**	-0.244**	-0.195**	0.223**
Romania N	1321		1318	1318	840	1318	
Romania	-0.044		0.041	0.043	0.017	0.044	
Federació Russa	1318	1315	1315	1315	767	1302	755
Federació Russa	-0.029	-0.029	-0.029	-0.035	-0.026	-0.03	-0.034
Sèrbia N	1405	1401	1402	1268	975	1402	885
Sèrbia	-0.074**	-0.074**	-0.077**	-0.07*	-0.064	-0.075**	-0.062
República Eslovaca N	1269	1262	1266		990	1266	(983)
República eslovaca	-0.166**	-0.164**	-0.166**		0.162**	-0.153	(-0.148**)
Eslovènia N	1299	1296	1296	1292	972	1296	964
Eslovènia	-0.219**	-0.225**	-0.21**	-0.219**	0.225**	-0.218**	-0.222**
Espanya N	1362	1359	1359	1358	990	1357	1166
Espanya	-0.201**	-0.23**	-0.205**	-0.203	-0.162**	-0.18**	-0.208**
Suècia N	971	947	966	945	884	965	837
Suècia	-0.368**	-0.39**	-0.343**	-0.357**	-0.387**	-0.362**	-0.366**
Suïssa N	1212	1208	1209		1003	1209	(1000)
Suïssa	-0.135**	-0.169**	-0.138**		0.114**	-0.131**	(-0.144**)
Turquia N	2140	2137	2137	1422	1669	2087	1105
Turquia	0.153**	-0.148**	-0.152**	-0.13**	-0.16**	-0.153**	-0.135**
Ucraïna N	1237	1234	1234	1234	751	1234	747
Ucraïna	-0.094**	-0.094**	-0.095**	-0.1**	-0.086*	-0.087**	-0.09*
Macedònia N	1349	1344	1346	1345	915	1341	907
Macedònia	0.042	-0.041	0.043	0.014	0.034	0.05	0.016
Gran Bretanya N	1470	1467	1467	925	1185	1456	773
Gran Bretanya	-0.212**	-0.233**	0.215**	-0.242**	-0.228**	-0.204**	-0.263**
Irlanda del Nord N	451	442	448	273	333	443	201
Irlanda del Nord	0.200**	-0.199**	-0.217**	-0.203**	-0.197**	-0.213**	-0.217**
Kosovo N	1512	1504	1509	1387	642	1509	568
Kosovo	0.054*	-0.046	-0.055*	-0.057*	-0.087*	-0.052*	-0.089*

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011). * Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01

Taula 5: Coeficient de correlació per tolerància LGBTI i nacionalisme francès							
País	Coeficient	Autòcton	Home	Ciutat	Dretes	+65	
Albània N	1380	1371	1378	1081	1074	1377	852
Albània	-0.155**	-0.152**	-0.155**	-202**	-0,157**	-0.151**	-0.228**
Àustria N	1405	1402	1402	1402	1181	1402	1177
Àustria	-0.287**	-0.302**	0.293**	-0,288	-0,28**	-0.254**	-0.266**
Armènia N	1462	1459	1459	1459	1121	1439	1100
Armènia	-0.01	-0.009	-0.01	-0,008	-0,023	-0.01	-0.024
Bèlgica N	1486	1483	1483			1483	(1401)
Bèlgica	-0.177**	-0.198	-0.178**			-0.141**	(-0.157**)
Bòsnia-Hercegovina N	1439	1436	1436	1361	984	1436	931
Bòsnia-Hercegovina	-0.062*	-0.061*	-0.064*	-0,069*	-0,068*	-0.053*	-0.067*
Bulgària N	1271	1268	1268	1237	872	1268	848
Bulgària	-0.241**	0.241**	-0.239**	-0,207**	-0,217**	-0.22**	-0.161**
Bielorussa N	1384	1381	1381	1381	777	1318	773
Bielorussa	-0.118**	-0.115**	-0.119**	-0,118**	-0,142**	-0.106**	-0.119**
Croàcia N	1458	1453	1455	1439	1175	1430	1139
Croàcia	-0.204**	-0.2**	-0.202**	-0,201	-0,228**	-0.192**	-0.208**
Xipre N	933	930	930		683	929	(679)
Xipre	-0.228**	-0.216**	-0.228**		-0,237**	-0.202**	(-0.190**)
Xipre del nord N	461	456	458		326	453	(316)
Xipre del nord	0.038	-0.002	0.038		-0,095	0.046	(-0.129**)
República Txeca N	1658	1650	1655	1626	1343	1629	1303
República Txeca	-0.122**	-0.125**	0.124**	-0,119**	-0,073*	-0.107**	-0.057*
Dinamarca N	1447	1443	1444	1347	1396	1444	1297
Dinamarca	-0.254**	-0.262**	-0.247**	-0,24**	-0,246**	-0.226**	-0.208
Estònia N	1428	1424	1425		1091	1425	(1087)
Estònia	-0.045	-0.068	-0.048		-0,033	-0.017	(-0.038)
Finlàndia N	1038	1034	1035	1005	859	1035	843
Finlàndia	-0.287**	-0.288**	-0.309**	-0,291**	-0,279**	-0.288**	-0.299**
França N	1458	1455	1455	1455	1351	1455	1347
França	-0.282**	-0.295**	-0.285	-0,278**	-0,269**	-0.241**	-0.254**
Geòrgia N	1406	1403	1403	1403	907	1401	902
Geòrgia	-0.093*	-0.093*	-0.093**	-0,092*	-0,139**	-0.092*	-0.138**
Alemanya N	1895	1889	1892	1892	1649	1870	1629
Alemanya	-0.253**	-0.273**	-0.255**	-0,249**	-0,224	-0.244**	-0.236**
Grècia N	1439	1436	1436	1436	1166	1435	1162
Grècia	-0.129	-0.128**	-0.13**	-0,134**	-0,145**	-0.076**	-0.101**
Hongria N	1462	1459	1459	1459	1324	1459	1320
Hongria	-0.229**	-0.228**	-0.222**	-0,226**	-0,24**	-0.21**	-0.221**
Islàndia N	780	777	777		740	777	(737)
Islàndia	-0.222**	-0.216**	-0.227**		-0,22**	-0.185**	(-0.187**)
Irlanda N	900	885	897		652	876	(630)
Irlanda	-0.251**	-0.009	-0.246**		-0,259**	-0.215**	(-0.240**)
Itàlia	-	-	-				
Letònia N	1356	1351	1353	1353	1028	876	1024
Letònia	-0.154**	0.168**	-0.155**	-0,149**	-0,143**	-0.215**	-0.128**
Lituània N	1267	1564	1264	1264	789	1564	785
Lituània	-0.068*	-0.075**	-0.068*	-0,067**	-0,099*	-0.046	-0.076*
Luxemburgo N	1515	1512	1512		1205	1511	(786)
Luxemburgo	-0.093**	-0.12**	-0.088*		-0,096*	-0.084*	(-0.077*)
Malta N	1289	1286	1286	604	694	1283	381
Malta	-0.117**	-0.101**	-0.117**	-0,203**	-0,153**	-0.103**	-0.203**
Moldava N	1402	1399	1399	1399	803	1399	799
Moldava	-0.064*	-0.06*	-0.066*	-0,044	-0,133**	-0.059*	-0.094**
Montenegro N	1355	1349	1352		746	1352	(741)
Montenegro	0.005	0.003	0.005		-0,033	0.012	(-0.031)
Països Baixos N	1507	1504	1504	1502	1408	1502	1400
Països Baixos	-0.209**	-0.215**	-0.206**	-0,211**	-0,17**	-0.182**	-0.149**
Noruega N	1068	1065	1065	1063	1045	1065	1039
Noruega	-0.327**	-0.337**	-0.325**	-0,325**	-0,328**	-0.301**	-0.311**
Polònia N	1394	1389	1391	1391	1185	1365	1162
Polònia	-0.215**	-0.215**	-0.216**	-0,192**	-0,234**	-0.196**	-0.192**
Portugal N	1366	1362	1363	1363	955	1363	951

Portugal	-0.161**	0.156**	-0.162**	0,159**	-0,159**	-0.134**	-0.139**
Romania N	1363	1360	1360	1363	845	1360	
Romania	-0.145**	-0.144**	0.145**	-0,159**	-0,143**	-0.141**	
Federació Russa	1337	1334	1334	1334	768	1322	756
Federació Russa	-0.07*	-0.072*	-0.073*	-0,072*	-0,086**	-0.057*	-0.081*
Sèrbia N	1419	1415	1416	1277	971	1416	882
Sèrbia	-0.108**	-0.109**	-0.107**	-0,121**	-0,093**	-0.108**	-0.091**
República Eslovaca N	1288	1282	1285		990	1285	(983)
República eslovaca	-0.124**	-0.122**	0.124**		-0,14**	-0.121**	(-0.142**)
Eslovènia N	1309	1306	1306	1302	977	1306	969
Eslovènia	-0.308**	-0.318**	-0.322*	-0,31**	-0,317**	-0.292**	-0.326**
Espanya N	1364	1361	1361	1360	1164	1359	1159
Espanya	-0.166**	-0.169**	0.172**	-0,166**	-0,143**	-0.102**	-0.136**
Suècia N	996	974	992	969	899	991	854
Suècia	-0.246**	-0.282**	-0.258**	-0,242**	-0,235**	0.229**	-0.269**
Suïssa N	1155	1152	1152		966	1152	(963)
Suïssa	-0.182**	0.218**	-184**		-0,169**	-0.151**	(-0.176**)
Turquia N	2178	2175	2175	1465	1680	2126	1116
Turquia	-0.14**	-0.14**	-0.137**	-0,115**	-0,133**	-0.137**	-0.106**
Ucraïna N	1297	1294	1294	1294	764	1294	760
Ucraïna	-0.164**	-0.162**	-0.167**	-0,164**	-0,134**	-0.16**	-0.147**
Macedònia N	1390	1385	1387	1386	948	1382	940
Macedònia	-0.091*	-0.092*	-0.092**	-0,09*	-0,074*	-0.088**	-0.069
Gran Bretanya N	1464	1462	1461	919	1182	1451	768
Gran Bretanya	-0.192**	0.225**	-0.189**	-0,216**	-0,234**	-0.133**	-0.186**
Irlanda del Nord N	455	444	452		329	447	199
Irlanda del Nord	-0.171**	-0.167**	-0.172**		-0,213**	-0.175**	-0.242**
Kosovo N	1492	1484	1489	1366	628	1489	555
Kosovo	-0.058*	0.057*	-0.057*	-0,022	-0,082*	-0.057*	-0.081

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011). * Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01

ANNEX IV

Taula 1: Historial de conglomeració

Etapla		Clúster combinat		Coeficients	Dif. Primeres	Dif. Segon	Primera aparició del clúster de etapa		Etapla següent
		Clúster 1	Clúster 2				Clúster 1	Clúster 2	
1	44	5	27	84,815			0	0	26
2	43	13	22	175,35	90,535		0	0	14
3	42	34	41	270,175	94,825	4,29	0	0	26
4	41	11	21	406,985	136,81	41,985	0	0	10
5	40	12	38	547,5	140,515	3,705	0	0	15
6	39	4	15	690,02	142,52	2,005	0	0	12
7	38	14	24	837,065	147,045	4,525	0	0	21
8	37	1	8	992,59	155,525	8,48	0	0	14
9	36	32	42	1154,55	161,96	6,435	0	0	28
10	35	11	44	1338,007	183,457	21,497	4	0	18
11	34	7	30	1533,702	195,695	12,238	0	0	25
12	33	4	37	1752,022	218,32	22,625	6	0	19
13	32	19	31	1987,332	235,31	16,99	0	0	24
14	31	1	13	2233,127	245,795	10,485	8	2	25
15	30	12	29	2497,372	264,245	18,45	5	0	21
16	29	17	43	2780,387	283,015	18,77	0	0	18
17	28	18	35	3107,537	327,15	44,135	0	0	31
18	27	11	17	3444,615	337,078	9,928	10	16	22
19	26	4	39	3786,152	341,537	4,459	12	0	33
20	25	33	45	4179,518	393,366	51,829	0	0	29
21	24	12	14	4585,425	405,907	12,541	15	7	33
22	23	2	11	4995,24	409,815	3,908	0	18	42
23	22	23	26	5419,134	423,894	14,079	0	0	32
24	21	19	36	5845,858	426,724	2,83	13	0	31
25	20	1	7	6317,16	471,302	44,578	14	11	39
26	19	5	34	6837,219	520,059	48,757	1	3	29
27	18	20	28	7419,195	581,976	61,917	0	0	40
28	17	6	32	8030,788	611,593	29,617	0	9	34
29	16	5	33	8662,175	631,387	19,794	26	20	30
30	15	3	5	9458,546	796,371	164,984	0	29	34
31	14	18	19	10281,05	822,5	26,129	17	24	38
32	13	16	23	11390,27	1109,225	286,725	0	23	37
33	12	4	12	12769,42	1379,144	269,919	19	21	40
34	11	3	6	14232,92	1463,501	84,357	30	28	36
35	10	9	10	16048,78	1815,86	352,359	0	0	39
36	9	3	40	18092,68	2043,899	228,039	34	0	37
37	8	3	16	20379,94	2287,265	243,366	36	32	41
38	7	18	25	22923,37	2543,43	256,165	31	0	42
39	6	1	9	25510,96	2587,594	44,164	25	35	41
40	5	4	20	28115,91	2604,945	17,351	33	27	43
41	4	1	3	31587,11	3471,203	866,258	39	37	44
42	3	2	18	35157,87	3570,759	99,556	22	38	43
43	2	2	4	48126,96	12969,09	9398,33	42	40	44
44	1	1	2	110715,5	62588,56	49619,47	41	43	0

Font: Elaboració pròpia a partir de EVS (2011).

Taula 2: Prova de mostres independents										
		Prueba de Levene de igualdad de varianzas		prueba t para la igualdad de medias						
		F	Sig.	t	gl	Sig. (bilateral)	Diferencia de medias	Diferencia de error estándar	95% de intervalo de confianza de la diferencia	
									Inferior	Superior
Homosexualitat_justificada1	Igual	0,029	0,866	12,868	42	0	49,328	3,833	41,592	57,063
	Desigual			12,899	41,926	0	49,328	3,824	41,61	57,045
Homosexualitat_justificada2	Igual	0,054	0,818	2,188	42	0,034	1,358	0,621	0,105	2,611
	Desigual			2,185	41,391	0,035	1,358	0,622	0,103	2,614
Homosexualitat_justificada3	Igual	0,025	0,874	-0,734	42	0,467	-0,42	0,572	-1,575	0,735
	Desigual			-0,732	41,078	0,468	-0,42	0,574	-1,579	0,739
Homosexualitat_justificada4	Igual	0,009	0,926	-2,246	42	0,03	-1,129	0,503	-2,143	-0,115
	Desigual			-2,241	41,106	0,031	-1,129	0,504	-2,146	-0,111
Homosexualitat_justificada5	Igual	0,222	0,64	-6,223	42	0	-8,388	1,348	-11,109	-5,668
	Desigual			-6,28	41,564	0	-8,388	1,336	-11,085	-5,692
Homosexualitat_justificada6	Igual	2,222	0,144	-6,023	42	0	-3,262	0,542	-4,355	-2,169
	Desigual			-6,137	38,187	0	-3,262	0,532	-4,338	-2,186
Homosexualitat_justificada7	Igual	9,917	0,003	-9,25	42	0	-4,008	0,433	-4,883	-3,134
	Desigual			-9,53	31,804	0	-4,008	0,421	-4,866	-3,151
Homosexualitat_justificada8	Igual	14,667	0	-9,415	42	0	-6,061	0,644	-7,361	-4,762
	Desigual			-9,8	25,491	0	-6,061	0,618	-7,334	-4,789
Homosexualitat_justificada9	Igual	29,359	0	-9,045	42	0	-4,347	0,481	-5,317	-3,377
	Desigual			-9,433	24,46	0	-4,347	0,461	-5,297	-3,397
Homosexualitat_justificada10	Igual	43,731	0	-6,536	42	0	-23,062	3,529	-30,183	-15,941
	Desigual			-6,843	22,29	0	-23,062	3,37	-30,046	-16,078
NatFr1	Igual	13,586	0,001	2,324	42	0,025	0,597	0,257	0,078	1,115

	Desigual			2,241	24,531	0,034	0,597	0,266	0,048	1,146
NatFr2	Igual	6,99	0,011	1,799	42	0,079	0,144	0,08	-0,018	0,306
	Desigual			1,746	27,661	0,092	0,144	0,083	-0,025	0,313
NatFr3	Igual	4,803	0,034	0,847	42	0,402	0,188	0,222	-0,259	0,635
	Desigual			0,829	32,322	0,413	0,188	0,226	-0,273	0,649
NatFr4	Igual	2,366	0,132	0,691	42	0,494	0,458	0,663	-0,88	1,796
	Desigual			0,677	32,874	0,503	0,458	0,677	-0,919	1,835
NatFr5	Igual	0,26	0,612	-1,421	42	0,163	-1,463	1,03	-3,541	0,615
	Desigual			-1,432	41,772	0,16	-1,463	1,022	-3,525	0,599
NatFr6	Igual	5,186	0,028	-2,343	42	0,024	-3,371	1,439	-6,274	-0,468
	Desigual			-2,382	39,154	0,022	-3,371	1,415	-6,232	-0,509
NatFr7	Igual	2,799	0,102	0,586	42	0,561	0,856	1,46	-2,09	3,801
	Desigual			0,575	33,886	0,569	0,856	1,487	-2,167	3,879
NatFr8	Igual	0,743	0,394	-2,558	42	0,014	-1,915	0,749	-3,426	-0,404
	Desigual			-2,54	39,709	0,015	-1,915	0,754	-3,439	-0,391
NatFr9	Igual	0,33	0,568	-0,08	42	0,937	-0,067	0,837	-1,756	1,622
	Desigual			-0,08	41,647	0,937	-0,067	0,837	-1,757	1,622
NatFr10	Igual	0,902	0,348	1,508	42	0,139	4,581	3,037	-1,548	10,71
	Desigual			1,497	39,354	0,142	4,581	3,061	-1,608	10,77
Racisme1	Igual	0,547	0,464	1,777	42	0,083	3,686	2,074	-0,5	7,871
	Desigual			1,765	39,729	0,085	3,686	2,088	-0,536	7,907
Racisme2	Igual	0,34	0,563	-0,584	42	0,562	-0,508	0,869	-2,262	1,246
	Desigual			-0,591	41,031	0,558	-0,508	0,859	-2,244	1,228
Racisme3	Igual	0,676	0,416	-2,961	42	0,005	-2,89	0,976	-4,861	-0,92
	Desigual			-2,99	41,444	0,005	-2,89	0,967	-4,842	-0,939
Racisme4	Igual	0,2	0,657	-2,585	42	0,013	-1,873	0,725	-3,335	-0,41
	Desigual			-2,599	41,97	0,013	-1,873	0,721	-3,327	-0,419
Racisme5	Igual	0,02	0,889	-0,528	42	0,601	-0,301	0,57	-1,451	0,849
	Desigual			-0,531	41,836	0,598	-0,301	0,566	-1,442	0,841

Racisme6	Igual	0,989	0,326	0,143	42	0,887	0,13	0,907	-1,7	1,96
	Desigual			0,145	41,641	0,886	0,13	0,899	-1,685	1,945
Racisme7	Igual	0,776	0,383	-0,283	42	0,778	-0,184	0,652	-1,499	1,13
	Desigual			-0,28	37,597	0,781	-0,184	0,659	-1,52	1,151
Racisme8	Igual	0,287	0,595	-0,805	42	0,426	-0,651	0,809	-2,283	0,981
	Desigual			-0,806	41,859	0,425	-0,651	0,807	-2,28	0,979
Racisme9	Igual	0	0,988	0,698	42	0,489	0,52	0,745	-0,983	2,024
	Desigual			0,694	40,156	0,491	0,52	0,749	-0,994	2,034
Racisme10	Igual	0,38	0,541	1,042	42	0,303	2,099	2,015	-1,967	6,164
	Desigual			1,061	38,516	0,295	2,099	1,979	-1,905	6,102
igual_veinat_musulmà	Igual	2,708	0,107	-2,918	42	0,006	-9,87081	3,38295	-16,6979	-3,04374
	Desigual			-2,841	29,471	0,008	-9,87081	3,4746	-16,9722	-2,76938
anti_veinat_musulmà	Igual	2,708	0,107	2,918	42	0,006	9,87081	3,38295	3,04374	16,69787
	Desigual			2,841	29,471	0,008	9,87081	3,4746	2,76938	16,97223
igual_veinat_LGB	Igual	0,356	0,554	-11,435	42	0	-42,5302	3,71946	-50,0364	-35,0241
	Desigual			-11,277	36,511	0	-42,5302	3,77157	-50,1756	-34,8849
anti_veinat_LGB	Igual	0,356	0,554	11,435	42	0	42,53023	3,71946	35,02405	50,03641
	Desigual			11,277	36,511	0	42,53023	3,77157	34,88485	50,17561
molt_dacord_matrimoni_LGB	Igual	43,079	0	-4,744	42	0	-8,15342	1,71885	-11,6222	-4,68463
	Desigual			-4,94	25,26	0	-8,15342	1,65052	-11,551	-4,75588
dacord_matrimoni_LGB	Igual	6,336	0,016	-5,411	42	0	-14,3623	2,6543	-19,7189	-9,00572
	Desigual			-5,625	26,338	0	-14,3623	2,55349	-19,6078	-9,11682
igual_matrimoni_LGB	Igual	0,268	0,608	-1,237	42	0,223	-1,73271	1,4012	-4,56044	1,09502
	Desigual			-1,233	41,012	0,225	-1,73271	1,40526	-4,57068	1,10525
desacord_matrimoni_LGB	Igual	2,379	0,131	2,837	42	0,007	7,20207	2,53841	2,07935	12,32479
	Desigual			2,903	35,897	0,006	7,20207	2,48067	2,17054	12,2336
molt_desacord_matrimoni_LGB	Igual	0,374	0,544	4,998	42	0	17,04161	3,40996	10,16004	23,92319
	Desigual			5,039	41,692	0	17,04161	3,38186	10,21526	23,86797
MitjanaTolerància	Igual	16,163	0	-10,892	42	0	-3,61327	0,33173	-4,28272	-2,94382

	Desigual			-11,295	27,807	0	-3,61327	0,31991	-4,26878	-2,95776
Mitjana Racisme	Igual	0,819	0,371	3,588	42	0,001	0,20267	0,05649	0,08867	0,31667
	Desigual			3,546	37,619	0,001	0,20267	0,05715	0,08693	0,31841
VAR00003	Igual	7,307	0,01	2,016	42	0,05	0,10993	0,05454	-0,00014	0,21999
	Desigual			1,963	29,645	0,059	0,10993	0,056	-0,00449	0,22435
Correlació Tolerància Racisme	Igual	0,183	0,671	7,718	42	0	0,16459	0,02133	0,12156	0,20763
	Desigual			7,721	41,708	0	0,16459	0,02132	0,12157	0,20762
Correlació Tolerància Nacionalisme	Igual	1,199	0,28	4,247	42	0	0,08503	0,02002	0,04463	0,12543
	Desigual			4,292	41,279	0	0,08503	0,01981	0,04502	0,12503
Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).										

Taula 3: prova de mostres independents

		Prueba de Levene de igualdad de varianzas		prueba t para la igualdad de medias						
		F	Sig.	t	gl	Sig. (bilateral)	Diferencia de medias	Diferencia de error estándar	95% de intervalo de confianza de la diferencia	
									Inferior	Superior
Homonacionalisme	Se asumen varianzas iguales	20,716	0	-7,489	42	0	-2,47039	0,32989	-3,13613	-1,80466
	No se asumen varianzas iguales			-7,785	26,251	0	-2,47039	0,31731	-3,12233	-1,81846
Autòcton	Se asumen varianzas iguales	19,665	0	-7,164	42	0	-2,69193	0,37578	-3,45027	-1,93358
	No se asumen varianzas iguales			-7,422	28,301	0	-2,69193	0,36269	-3,4345	-1,94935

Home	Se asumen varianzas iguales	17,81	0	- 5,79 7	40	0	-1,98215	0,34193	-2,67322	-1,29108
	No se asumen varianzas iguales			- 6,26 5	27,83 7	0	-1,98215	0,31638	-2,63039	-1,33391
Metròpolis	Se asumen varianzas iguales	3,158	0,092	- 2,99 2	19	0,007	-2,938	0,982	-4,994	-0,883
	No se asumen varianzas iguales			- 3,63 4	16,28 7	0,002	-2,938	0,809	-4,65	-1,227
Dretes	Se asumen varianzas iguales	36,477	0	- 5,60 4	35	0	-2,76848	0,49404	-3,77143	-1,76554
	No se asumen varianzas iguales			- 6,67 5	24,33 9	0	-2,76848	0,41476	-3,62387	-1,9131
Menys65	Se asumen varianzas iguales	19,3	0	- 6,98 7	42	0	-2,78799	0,39904	-3,59329	-1,98269
	No se asumen varianzas iguales			- 7,27 3	25,48	0	-2,78799	0,38332	-3,57671	-1,99928

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).

Taula 4: Composició dels clústers	
Clúster 1	Clúster 2
Bulgària, Bielorússia, Croàcia, Xipre, Xipre del nord, Estònia, Geòrgia, Latvia, Lituània, Moldava, Montenegro, Armènia, Polònia, Romania, Federació Russa, Sèrbia, Bòsnia Hercegovina, Turquia, Albània, Ucraïna, Macedònia, Kosovo	República Txeca , Dinamarca, Finlàndia, França, Alemanya, Grècia, Hongria , Islàndia, Irlanda, Àustria, Luxemburgo, Malta, Països Baixos, Bèlgica, Noruega, Portugal, República Eslovaca , Eslovènia , Espanya, Suècia, Suïssa, Gran Bretanya, Irlanda del Nord
22 casos	23 casos
Mitjanes desiguals	
Justificació Homosexualitat7: 1.45	Justificació Homosexualitat7: 5.46
Justificació Homosexualitat8: 1.2	Justificació Homosexualitat8: 7.26
Justificació Homosexualitat9: 0.66	Justificació Homosexualitat9: 5
Justificació Homosexualitat10: 1.83	Justificació Homosexualitat10: 24.9
Nacionalisme Francès1: 0.96	Nacionalisme Francès1: 0.37
Nacionalisme Francès6: 12.49	Nacionalisme Francès6: 15.86
Molt d'acord matrimoni LGB: 3.29	Molt d'acord matrimoni LGB: 11.44
D'acord amb el matrimoni LGB: 8.54	D'acord amb el matrimoni LGB: 22.9
Homonacionalisme: 0.39	Homonacionalisme: 2.86

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).

ANNEX V

Taula 1: % de persones amb valors homonacionalistes arreu d'Europa						
Homonacionalisme	Percentatge	Autòcton	Home	Metropolís	dretes	-65
Albania	0,2	0,2	0,1		0,4	0,2
Austria	5,1 (**/sig)	5,4	3,5	3,3	6,1	5,8
Armenia	0,1	0,1	0,2	0,2		0,2
Belgium	3,4 (**)	3,6	3,3		4,3	3,7
Bosnia Herzegovina	0,3	0,3	0,4		0,2	0,3
Bulgaria	0,2 (**)	0,2	0		0,3	0,2
Belarus	0,1	0,2	0			0,2
Croatia	0,2 (**)	0,1	0,2	0,4		0,2
Cyprus	0,8	0,8	0,5		1,1	1,1
Northern Cyprus	1,6 (**)	2,6	1,1			1,7
Czech Republic	1,3 (* /sig)	1,4	1,6	3,5	1,8	1,4
Denmark	3,3 (**)	3,5	2,1	2,9	3,7	3,2
Estonia	0,5	0,5	0,2		0,2	0,6
Finland	2,3 (**)	2,3	0,5	2,3	1,1	2,5
France	2,5 (**/sig)	2,7	1,9	1,6	2,2	2,9
Georgia						
Germany	3,9 (**)	4,1	3,3	6,9	4,3	4,5
Greece	1,9 (**)	2,1	2,2	3,2	1,7	2,3
Hungary	0,7 (**)	0,7	0,6	1,2	0,7	0,8
Iceland	2,5 (**)	2,6	2		2,1	2
Ireland	3,3 (**)	3,5	1,5		2	3,7
Italy						
Latvia	0,3	0,2	0	0,6	0,2	0,3
Lithuania	0,3	0,3	0,3		0,3	0,3
Luxembourg	3,2 (**)	4,6	3,4		4,6	3,3
Malta	5,2 (sig)	5,2	5,7		4,9	6,6
Moldova	0,1	0,1	0			0,1
Montenegro	0,3	0,4	0,3		0,4	0,3
Netherlands	3,3 (**/sig)	3,3	2,9	5,7	3,6	3,8
Norway	3,3 (**/sig)	3,5	3,2	4,7	4,6	3,5
Poland	0,1 (*)	0,1	0		0,3	0,2
Portugal	0,3	0,3	0,2			0,4
Romania	0,2	0,2	0,2		0,3	0,2
Russian Federation	1,2	1,2	1,6	2,1	1,6	1,4
Serbia	0,2	0,2	0,1	0,5	0,3	0,2
Slovak Republic	1,1 (*)	1,2	1		0,9	0,8
Slovenia	1,7 (**/sig)	1,8	1,1		1,6	2
Spain	3,2 (**/sig)	3,6	2,7	0,4	3,9	4,1
Sweden	4,5 (**/sig)	5,2	4,3	3,8	5,8	5
Switzerland	3,6 (* /sig)	4,5	2,9		6,6	4,2
Turkey	0 (**/sig)	0		0,3		0
Ukraine	0,1	0,2		0,4	0,3	0,2
Macedonia	1,2 (*)	1,2	1,4	2,7	1,3	1,2
Great Britain	5,4 (**)	6,1	3,8	10,4	5,1	6,6
Northern Ireland	0,8	0,9	0		0,6	1,1
Kosovo	0,2	0,2	0,1		0,5	0,1

* Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01; sig residu corregit -/+1,96 (la prova d'hipòtesis fa referència al grau d'associació entre les tres variables racisme, tolerància LGB i nacionalisme)

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).

Taula 2: Diferència homonacionalisme i trets sociodemogràfics					
Homonacionalisme	Autòcton	Ser home	Metròpolis	drete	-65
Albania	0	0,1		-0,2	0
Austria	-0,3 (* /sig)	1,6 (* /sig)	1,8	-1	-0,7 (** /sig)
Armenia	0	-0,1	-0,1	0,1	-0,1
Belgium	-0,2	0,1		-0,9	-0,3
Bosnia Herzegovina	0	-0,1		0,1	0
Bulgaria	0	0,2		-0,1	0
Belarus	-0,1	0,1		0,1	-0,1
Croatia	0,1	0	-0,2	0,2	0
Cyprus	0	0,3		-0,3	-0,3
Northern Cyprus	-1 (sig)	0,5		1,6	-0,1
Czech Republic	-0,1	-0,3	-2,2 (** /sig)	-0,5 (** /sig)	-0,1
Denmark	-0,2	1,2 (* /sig)	0,4	-0,4	0,1
Estonia	0	0,3		0,3	-0,1
Finland	0	1,8 (** /sig)	0	1,2	-0,2
France	-0,2	0,6	0,9	0,3	-0,4
Georgia	0	0		0	0
Germany	-0,2 (sig)	0,6	-3 (** /sig)	-0,4	-0,6 (* /sig)
Greece	-0,2	-0,3	-1,3	0,2	-0,4 (* /sig)
Hungary	0	0,1	-0,5	0	-0,1 (* /sig)
Iceland	-0,1	0,5		0,4	0,5
Ireland	-0,2	1,8 (** /sig)		1,3 (* /sig)	-0,4
Italy	0	0		0	0
Latvia	0,1	0,3	-0,3	0,1	0
Lithuania	0	0		0	0
Luxembourg	-1,4 (* /sig)	-0,2		-1,4	-0,1
Malta	0	-0,5		0,3	-1,4 (** /sig)
Moldova	0	0,1		0,1	0
Montenegro	-0,1	0		-0,1	0
Netherlands	0	0,4	-2,4	-0,3	-0,5
Norway	-0,2	0,1	-1,4	-1,3 (* /sig)	-0,2
Poland	0	0,1		-0,2	-0,1
Portugal	0	0,1		0,3	-0,1
Romania	0	0		-0,1	0
Russian Federation	0	-0,4	-0,9	-0,4	-0,2
Serbia	0	0,1	-0,3	-0,1	0
Slovak Republic	-0,1	0,1		0,2	0,3(* /sig)
Slovenia	-0,1	0,6		0,1	-0,3
Spain	-0,4 (* /sig)	0,5	2,8 (** /sig)	-0,7	-0,9 (** /sig)
Sweden	-0,7 (* /sig)	0,2	0,7	-1,3	-0,5
Switzerland	-0,9 (* /sig)	0,7		-3 (** /sig)	-0,6
Turkey	0	0	-0,3	0	0
Ukraine	-0,1	0,1	-0,3	-0,2	-0,1
Macedonia	0	-0,2	-1,5 (** /sig)	-0,1	0
Great Britain	-0,7 (* /sig)	1,6 (** /sig)	-5 (** /sig)	0,3	-1,2 (**)
Northern Ireland	-0,1	0,8		0,2	-0,3
Kosovo	0	0,1		-0,3	0,1

* Sig. Bil. P. < 0.05; ** Sig. Bil. P. < 0.01; sig residu corregit +/-1,96 (la prova d'hipotesis fa referència a les associacions mesurades a la Taula 1, Annex V)

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).

Menys (-) implica més homonacionalisme, més (+) implica menys homonacionalisme.

Font: Elaboració pròpia a partir d'EVS (2011).